

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΜΣ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ: **ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΗΣ**
ΑΤΥΠΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ. ΠΟΙΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ
ΣΠΡΩΧΝΟΥΝ ΤΙΣ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΕΡΓΑΤΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΤΥΠΗ ΟΙΚΙΑΚΗ
ΕΡΓΑΣΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΨΗΜΜΕΝΟΣ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ,
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΖΗΣ, ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΨΗΜΜΕΝΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>Εισαγωγή</u>	6
<u>Κεφάλαιο 1:</u> Πρόβλημα της άτυπης οικιακής εργασίας	10
1,1: Σχέση εργασίας, απασχόλησης και περιθωριοποίηση	10
1,2: Σχέση οικιακής εργασίας και περιθωριοποίηση	13
<u>Κεφάλαιο 2:</u> Θεωρητικές προσεγγίσεις του προβλήματος	18
<u>Κεφάλαιο 3:</u> Πορεία εισόδου στην Ελλάδα και στο επάγγελμα	24
<u>Κεφάλαιο 4:</u> Συνθήκες εργασίας στο επάγγελμα	29
<u>Κεφάλαιο 5:</u> Μεθοδολογία της έρευνας	36
<u>Κεφάλαιο 6 :</u> Εμπειρική ανάλυση	
6,1: Δημογραφικά στοιχεία των υπό εξέταση μεταναστριών	42
6,2: Συνθήκες ζωής στην Αλβανία και μεταναστευτικές ροές	43
6,3: Οργάνωση της ζωής των μεταναστριών στην Ελλάδα και είσοδος στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας	47
6,4: Αντιλήψεις των μεταναστριών οικιακών εργατριών για θέματα κοινωνικής ασφάλισης και διαβίωσης τους στην Ελλάδα	55

<u>Επίλογος</u>	60
<u>ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ :</u>	63
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1:</u> Οδηγός συνέντευξης	68
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2:</u> δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά	70
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :</u>	74

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία , θα ασχοληθεί με το θέμα της εργασίας των μεταναστριών, που προέρχονται από τις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού, σε χαμηλού κύρους άτυπα επαγγέλματα, και πιο συγκεκριμένα το επάγγελμα της οικιακής εργασίας, και την κατ επέκταση ένταξη τους σε άτυπες μορφές κοινωνικής προστασίας. Αυτό όμως που μας ενδιαφέρει δεν είναι αυτή καθαυτή η ένταξη σε αυτού του είδους τις πρακτικές, αλλά οι αξίες που διαμορφώνονται οι οποίες δημιουργούν κατ επέκταση οφέλη και κίνητρα στις σκέψεις και τις αντιλήψεις των μεταναστριών για συνέχιση της ζωής τους κάτω από τις ίδιες συνθήκες . Με απλά λόγια , οι μετανάστριες φτάνουν σε ένα σημείο στο οποίο θεωρούν πιο ωφέλιμο για τις ίδιες την παραμονή στις άτυπες μορφές προστασίας και απασχόλησης , μιας και θεωρούν πως έτσι αποκομίζουν περισσότερα και πιο σημαντικά οφέλη για τις ίδιες , παρά την ένταξη τους σε επαγγελματικούς τομείς του επίσημου τομέα , και ως φυσικό επακόλουθο την ένταξη τους στην επίσημους φορείς κοινωνικής προστασίας. Βέβαια , μεγάλο ρόλο σε αυτή την κατάσταση παίζει και η μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί το ελληνικό κράτος και η οποία μέσα από τις δυσκολίες που επιφυλάσσει στις μετανάστριες είναι η κύρια υπεύθυνη για την διαμόρφωση των άνωθεν αντιλήψεων.

Στην προσπάθεια μας να αναλύσουμε και να εξετάσουμε τις ιδιαίτερες πτυχές του προβλήματος ,επιλέξαμε την χρήση ποιοτικών μεθόδων και πιο συγκεκριμένα την χρήση των ημιδομημένων συνεντεύξεων, μιας και τόσο η συγκεκριμένη κατηγορία μεθόδων, όσο και οι ημιδομημένες συνεντεύξεις μας βοηθούν να δούμε πως οι ίδιες οι μετανάστριες ερμηνεύουν την κατάσταση που βιώνουν , τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του επαγγέλματος που εξασκούν. Ο συγκεκριμένος στόχος θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να επιτευχτεί με την χρήση ερωτηματολογίων είτε με την χρήση αυστηρώς δομημένων συνεντεύξεων. Εν κατακλείδι αυτό που βρήκαμε , είναι ότι πράγματι , λόγω των ιδιαίτερων δυσκολιών που αντιμετωπίζουν στην οργάνωση της ζωής τους στην Ελλάδα, βρίσκουν αρκετά θετικά στοιχεία στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας, και παρά το γεγονός ότι επιθυμούν να έχουν ασφάλιση δεν την επιζητούν μέσα από το συγκεκριμένο επάγγελμα, με αποτέλεσμα η << ασφάλισή >> τους να περιορίζεται και να εξαρτάται είτε από την παρουσία και την εργασία του άντρα τους , εάν έχουμε να κάνουμε με εξωτερικές εργάτριες που έχουν μεταναστεύσει μαζί με την οικογένεια τους, είτε από τις ιδιαίτερες διαπροσωπικές και αρκετές φορές <<ψευδοοικογενειακές >> σχέσεις (το τελευταίο αφορά κυρίως τις εσωτερικές οικιακές εργάτριες). Επομένως , έχουμε ένα εργατικό δυναμικό που βρίσκεται στο περιθώριο των τυπικών μορφών

προστασίας με ότι κινδύνους , συνεπάγεται αυτό για την γενικότερη ύπαρξή του στην Ελλάδα.

ABSTRACT

This project, gives us the opportunity to examine one very important and serious issue, which have to do, not only with the aspect of immigration, but also with social policy in general. To be more specific, this project will examine, the problem of working conditions and of working options ,of the women immigrants that come from the countries of the former Soviet Union, who work in dead-end jobs, and more specific at the domestic housework, and as a consequence they fall into informal forms of social protection. But what is more important for this project is the values and the incentives that are developing and make such jobs attractive for the above population, and as a result we have a continuous way of living in the social marginal. In other words the women immigrants come to think that is the would have more benefits if they would stay at this jobs than in trying to make their way to jobs of the formal part of the economy who as a result , make for them possible to get into formal forms of social protection. But a great role in this problem plays the Greek state , due to the fact that has a very strict immigrant policy, and because of this the women immigrants have many difficulties in adjusting their lives in the Greek society.

In our try, to analyze this problem and to examine the important the important facts of this situation we use qualitative methods, more precisely we use semi-structured interviews. We selected this method , because it is easier to see and examine what the women immigrants actually feel and believe , about the difficulties that they face in their lives here in Greece and about the specific characteristics of the jobs that they do for their living. This would be very difficult to discover by using other methods such as questionnaires for example. To sum up, we found that indeed, because of the great amount of difficulties that they faced, they found many positive things in the these jobs and more precisely at the domestic housework jobs and despite the fact that they want to have insurance, they do not try to find it through their job , but on the contrary they try to find it through the work of their husbands , if they had come in Greece with all their family, or through some relation that are developed with the employer family, which sometimes also called <<false family relations>>. The last one has to do with women that had come to Greece alone and have let their families back in the country they had come from. To sum up, we have to do with a labour force, with continuous existence in the social marginal, and with severe dangers for their general existence in the Greek society

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Το κοινωνιολογικό πρόβλημα που αυτή η πτυχιακή εργασία θα προσπαθήσει να μελετήσει και να ερμηνεύσει, έχει να κάνει με τις κοινωνικές παραμέτρους και τους παράγοντες που σπρώχνουν τις οικιακές εργάτριες προς την οικιακή εργασία. Ενδιαφερόμαστε στην ουσία για τις καταστάσεις εκείνες που έλκουν από την μια αλλά πολλές φορές εγκλωβίζουν συνάμα τις μετανάστριες σε αυτού του είδους την απασχόληση το οποίο έχει ως άμεσο αντίκτυπο την δημιουργία ενός εργατικού δυναμικού με μειωμένα κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα και καταδικασμένο σε μόνιμη ύπαρξη στο κοινωνικό περιθώριο. Το χειρότερο όμως είναι ότι το συγκεκριμένο εργατικό δυναμικό αναπτύσσει και μια τέτοια κουλτούρα, η οποία φαίνεται να δικαιολογεί απόλυτα την συγκεκριμένη κατάσταση με αποτέλεσμα να φυσικοποιείται η θέση των οικιακών μεταναστριών εργατριών και να μην γίνεται ουσιαστικά καμία προσπάθεια για την βελτίωση της θέσης τους από την μεριά τους. Υπολογίζεται πως σήμερα πάνω από 190 εκατ. Άνθρωποι σε όλο τον κόσμο μεταναστεύουν και απασχολούνται εθελοντικά ή μη στις προσωπικές υπηρεσίες και σε δουλειές χαμηλά αμειβόμενες και χαμηλού κύρους (Ψημμένος 2013). Γίνεται επομένως προφανές πως δεν μιλάμε για ένα φαινόμενο το οποίο είναι μικρής έκτασης, και το οποίο αποτελεί μια εξαίρεση μέσα σε ένα γενικότερο κανόνα. Το κύριο ερώτημα όμως, είναι το γιατί μας ενδιαφέρουν οι καταστάσεις που διαμορφώνονται μέσω της άτυπης κοινωνικής προστασίας και εργασίας και ειδικά στην περίπτωση μελέτης μας, μέσω της οικιακής εργασίας. Για να καταστεί επομένως δυνατή η ερμηνεία πρέπει να προβούμε σε μια επεξήγηση της κατάστασης που δημιουργείται. Σε πρώτο στάδιο, ακόμα και γλωσσικά να προσεγγίσουμε το θέμα, με τη έννοια άτυπη προστασία και εργασία¹, εννοούμε εκείνες τις μορφές εργασίας και προστασίας, που δεν συνάδουν με το τυπικό νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας που έχει οριστεί από το κράτος. Αυτό σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες μορφές, δεν ελέγχονται από το κράτος και από τους ελεγκτικούς του φορείς, με αποτέλεσμα να είναι αρκετά συχνό το φαινόμενο παραβιάσεων, καταστρατηγήσεων και γενικευμένης εκμετάλλευσης κάθε είδους (σεξουαλικής πχ) των εργαζομένων που βρίσκονται στο συγκεκριμένο είδος δραστηριοτήτων. Συν τοις άλλοις διαμορφώνουν ένα αίσθημα <<χασίματος χρόνου²>> το οποίο δημιουργεί και σημαντικά ψυχολογικά προβλήματα στους εργαζομένους σε αυτούς τους τύπους εργασιών. Επιπλέον οι πρακτικές που ακολουθούνται σε αυτές τις άτυπες μορφές εργασίας και προστασίας διαμορφώνουν ένα εργατικό δυναμικό, το οποίο αισθάνεται ευάλωτο, αβέβαιο για το μέλλον του, και εγκλωβισμένο σε ένα φαύλο κύκλο μέσα στον οποίο κάθε μακροπρόθεσμο σχέδιο για την καλυτέρευση της ζωής του καθίσταται ουτοπικό

μιας και βασικό και κύριο ρόλο , παίζει η προσπάθεια της εξασφάλισης της ατομικής επιβίωσης.

Σε ότι έχει να κάνει με την φύση αυτού του εργατικού δυναμικού , και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του, αυτό που δείχνει τόσο η βιβλιογραφία όσο και οι διάφορες μελέτες που έχουν γίνει πάνω σε αυτό το ζήτημα , είναι ότι κυρίως ο μεταναστευτικός πληθυσμός είναι αυτός που ασκεί τέτοιου είδους επαγγέλματα και υπόκειται σε τέτοιου είδους μορφές προστασίας. Πριν προχωρήσουμε , σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε κάτι ακόμα. Στις κοινωνικές επιστήμες , δεν δεχόμαστε ότι κάποιο φαινόμενο προκύπτει μέσα από την παρθενογένεση. Με αυτό , θέλουμε να πούμε ότι οι μετανάστες δεν κατέληξαν από μόνοι τους στους συγκεκριμένους κλάδους κοινωνικής προστασίας και εργασίας. Μεγάλο ρόλο στην κατάληξη της αυτή έπαιξε η υπάρχουσα μεταναστευτική πολιτική³ η οποία όπως είναι δομημένη εγκλωβίζει τους μετανάστες και τις μετανάστριες , σε χαμηλού κύρους άτυπα επαγγέλματα και χαμηλού κύρους εργασίες τα οποία οδηγούν με την σειρά τους , τις περισσότερες φορές σε άτυπες μορφές κοινωνικής προστασίας. Επομένως εξαιτίας του τρόπου ζωής , εργασίας και απασχόλησης , το συγκεκριμένο εργατικό δυναμικό βρίσκεται σε κίνδυνο που έχει να κάνει με την ομαλή του πρόοδο και κοινωνική ανέλιξη(G. Therborn) .

Ας προσπαθήσουμε να εξειδικεύσουμε τώρα την ανάλυση μας στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας. Το συγκεκριμένο επάγγελμα ανήκει ακριβώς σε αυτά τα χαμηλού κύρους και άτυπα επαγγέλματα , τα οποία δεν προσφέρουν τα οφέλη της τυπικής κοινωνικής προστασίας. Με τον όρο κοινωνική προστασία , θεωρείται το αποτέλεσμα της ένταξης και ενσωμάτωσης των ατόμων σε ηθικές , οικονομικές δραστηριότητες και κυρίαρχα πολιτισμικά πρότυπα αλληλεγγύης της κοινωνίας⁴ (Ψημμένος 2013). Επομένως , είμαστε θέση να τονίσουμε πως οι εργαζόμενες (μιας και το επάγγελμα της οικιακής εργασίας παρουσιάζει ένα έντονο γυναικείο φυλετικό χαρακτήρα) οδηγούνται στο φαινόμενο της προνοιακής περιθωριοποίησης⁵ . Αποτέλεσμα , λοιπόν της παραπάνω κατάστασης είναι να ωθούνται οι μετανάστριες σε άτυπες μορφές κοινωνικές προστασίας με όλες τις απώτερες συνέπειες που αναφέραμε και παραπάνω. Σε γενικές γραμμές , η οικιακή εργασία , είτε εξωτερική είτε εσωτερική παρουσιάζει σε μεγάλο βαθμό παραβιάσεις τόσο εργασιακής φύσεως , όσο και προβλήματα που έχουν να κάνουν με κακομεταχείριση και εκμετάλλευση , κάθε είδους . (Ψημμένος , Σκαμνάκης 2008, Ξυπολητάς 2012). Αυτό όμως που παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον είναι ότι οι άτυπες πρακτικές τόσο κοινωνικής προστασίας , όσο και εργασίας και εργασιακών <<δικαιωμάτων >> που υφίστανται στο συγκεκριμένο επάγγελμα , φαίνεται κατά κάποιον τρόπο να είναι ελκυστικές ως προς τις μετανάστριες και τον γενικότερο τρόπο ζωής που έχουν διαμορφώσει στην χώρα υποδοχής.

Και εδώ ακριβώς προκύπτει το κοινωνιολογικό πρόβλημα και ζήτημα που προσπαθεί αυτή η εργασία να ερμηνεύσει. Ποιες είναι εκείνες οι συνθήκες και οι αξίες που διαμορφώνονται και ποια τα γενικότερα θέλγητρα που δημιουργούνται μέσα από το

επάγγελμα της οικιακής εργασίας που ωθούν τις μετανάστριες να παραμείνουν στον άτυπο τομέα της οικονομίας και να μην προσπαθήσουν να αναζητούν πρόσβαση στον επίσημο τομέα της οικονομίας. Το ζήτημα επομένως είναι πολύ σοβαρό και ιδιαίτερα απαιτητικό στην εξέταση του και είναι προφανές ότι είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων και ειδικά της μεταναστευτικής πολιτικής που ακολουθεί το ελληνικό κράτος.

Στην προσπάθεια μας να απαντήσουμε στο συγκεκριμένο ερώτημα, θα ανατρέξουμε τόσο σε βιβλιογραφικές αναφορές που υπάρχουν στο συγκεκριμένο θέμα, στο οποίο έχουν εντυφώσει παλαιότερες μελέτες, όσο και θα αναπτύξουμε και μια δικιά μας εμπειρική έρευνα, προχωρώντας σε ημιδομημένες συνεντεύξεις με οικιακές εργάτριες που προέρχονται από την Αλβανία και ζουν στην Ελλάδα, με απώτερο στόχο και σκοπό να μας δώσουν την δική τους οπτική πάνω σε αυτό το ακανθώδες ζήτημα. Η χρήση ποιοτικών μεθόδων και πιο συγκεκριμένα ημιδομημένων συνεντεύξεων κρίθηκε ως η καταλληλότερη αφού έτσι μας δίνεται η δυνατότητα να ερευνήσουμε το μικροεπίπεδο και να ανακαλύψουμε τις απόψεις των οικιακών μεταναστριών εργατριών, πράγμα που θα ήταν αρκετά πιο δύσκολο αν καταφεύγαμε τελικά στην χρήση ερωτηματολογίων. Αξίζει ακόμα να υπογραμμιστεί, ότι η ύπαρξη διαφόρων στερεοτύπων περί εγκληματικής φύσης των μεταναστών που προέρχονται από την Αλβανία, συμβάλουν και αυτά στον εγκλωβισμό, του συγκεκριμένου μεταναστευτικού πληθυσμού σε χαμηλού κύρους επαγγέλματα. Τα συγκεκριμένα στερεότυπα προφανώς και δεν έχουν κάποια σαφή << επιστημονική βάση >> και τις περισσότερες φορές αποτελούν, αυθαίρετες γενικεύσεις μεμονωμένων περιστατικών. Τα στερεότυπα όμως αυτά, δυσκολεύουν τις σχέσεις των μεταναστών και των μεταναστριών, τόσο με την αγορά εργασίας, όσο και με τους επίσημους φορείς κοινωνικής προστασίας. Επομένως η οικιακή εργασία, μέσω των διαπροσωπικών σχέσεων που βοηθάει τους μετανάστες να αναπτύξουν με τους εργοδότες παίξει διττό ρόλο. Από την μια, δίνει μια διέξοδο στο πρόβλημα της έλλειψης κοινωνικής προστασίας, από την άλλη όμως εγκλωβίζει τις εργαζόμενες σε ένα καθεστώς φαύλου κύκλου, όπου κάθε προσπάθεια βελτίωσης και αλλαγής της υφιστάμενης κατάστασης μοιάζει σαν χαμένη υπόθεση.

Συνοψίζοντας, επομένως αυτό το κεφάλαιο, είμαστε σε θέση να πούμε ότι η μελέτη των φαινομένων που συναντάμε στο περιβάλλον της οικιακής εργασίας κρύβει εκπλήξεις⁶, σε όσους πιστεύουν ότι η ένταξη και μόνο σε ένα επάγγελμα, μπορεί αργίσι να οδηγήσει και στην κοινωνική ένταξη, των μεταναστευτικών πληθυσμών. Οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί και ιδιαίτερα αυτοί που προέρχονται από τα Βαλκάνια, την Σοβιετική Ένωση και γενικότερα χώρες με σοσιαλιστική διακυβέρνηση, βρίσκονται μπροστά σε μια νέα κατάσταση που οφείλεται στην κατάρρευση του σοσιαλιστικού καθεστώτος και την μετάβαση στο καπιταλιστικό κοινωνικό μοντέλο παραγωγής και οικονομίας (Κασιμάτη 2013, Ψημμένος – Σκαμνάκης 2008, Ξυπολητάς 2012, Βασιλικού 2007). Οι δυσκολίες επιβίωσης που δημιουργούνται στην χώρα προέλευσης σπρώχνουν τον μεταναστευτικό πληθυσμό

στην διαδικασία της μετανάστευσης . Προκειμένου να καλύψουν επομένως τις πρώτες ανάγκες τους , και με δεδομένες τις δυσκολίες που επιφυλάσσει για αυτούς η γενικότερη μεταναστευτική πολιτική , ωθούνται στο επαγγέλματα της παραοικονομίας και γενικότερα στα επαγγέλματα του άτυπο τύπου της οικονομία . Αντί όμως μετά από ένα διάστημα να αναζητήσουν εργασία, σε επαγγέλματα ανώτερου κύρους που ανήκουν στον επίσημο τομέα της οικονομίας , τελικά παραμένουν στα συγκεκριμένα επαγγέλματα , και παγιώνεται εν κατακλείδι , μια κατάσταση διαβίωσης κοινωνικού περιθωρίου. Αυτά είναι , επομένως τα ζητήματα τα οποία αυτή η πτυχιακή εργασία θα προσπαθήσει να ερευνήσει.

Κεφάλαιο 1: Πρόβλημα της άτυπης οικιακής εργασίας

1,1. Εργασία και κοινωνική περιθωριοποίηση

Στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε την σχέση μεταξύ εργασίας και κοινωνικής περιθωριοποίησης και στην πορεία να εξειδικεύσουμε στο ιδιαίτερο πεδίο της οικιακής εργασίας και της σχέσης αυτής με την κοινωνική περιθωριοποίηση. Ας ξεκινήσουμε όμως το κεφάλαιο αυτό κάνοντας μια ανάγνωση της σημασίας της εργασίας σε παλαιότερες εποχές. Όπως δείχνει η βιβλιογραφία, (Tony j. Watson 2005) το νόημα της εργασίας δεν ήταν το ίδιο ανέκαθεν και άλλαξε η νοηματοδότηση της, με το πέρασμα των χρόνων. Για να κάνουμε αυτό περισσότερο κατανοητό, απλώς να αναφέρουμε ότι στην Αρχαία Ελλάδα, ησχόλη ήταν πηγή γοήτρου, ενώ οι εργασίες που σχετίζονταν με την αντιμετώπιση βασικών αναγκών της ζωής, είχαν την τάση να θεωρούνται, κατώτερου είδους δραστηριότητες, οι οποίες έπρεπε να ανατίθενται σε χαμηλότερες κοινωνικές ομάδες, όπως οι δούλοι για παράδειγμα. Την συγκεκριμένη αντίληψη περί εργασίας, ασπάστηκαν τόσο οι ρωμαίοι, ενώ οι εβραίοι αν και την θεωρούσαν σαν δυσάρεστη αγγαρεία, της έδωσαν ένα περισσότερο θρησκευτικό περιεχόμενο, μιας και πίστευαν ότι μπορεί να συμβάλει στην άφεση των αμαρτιών. Ο χριστιανισμός με την σειρά του και αυτός δέχτηκε ότι όντως η εργασία μπορεί να συμβάλει σε μια συνολικά πιο ενάρετη ζωή, ενώ η μεταρρύθμιση και η ανάπτυξη του προτεσταντικού χριστιανισμού αντιμετώπιζουν πολύ πιο θετικά την εργασία και την θεωρούν ως ένα τρόπο να υπηρετεί κανείς τον θεό

Οι αντιλήψεις αλλάζουν άρδην με την είσοδο των κοινωνιών στην νεωτερική εποχή και στην ως φυσικό επακόλουθο ανάπτυξη της νεωτερικής εργασιακής, ηθικής. Πλέον η εργασία, όχι μόνο δεν θεωρείται κάτι κακό μια υποτιμημένη δραστηριότητα, αλλά αποκτάει εντελώς θετικό νόημα και η θεωρείται η κινητήριος δύναμη, που οδηγεί ένα άτομο στην ευτυχία και στην κοινωνική καταξίωση. Εντούτοις, έχουμε μια αντιστροφή αντιλήψεων, μιας και η αεργία και ησχόλη χάνουν παντελώς το θετικό τους νόημα, και θεωρούνται πλέον οριακές καταστάσεις για έναν άνθρωπο, ενώ η εργασία αποκτάει βασικό νόημα για την ένταξη και την συνεισφορά, ενός ανθρώπου στην κοινωνία.

Ένα σημείο όμως που ερευνήθηκε ιδιαίτερα στην συνέχεια είναι η ιδιαίτερη φύση της εργασίας και το περιεχόμενο αυτής, καθώς και η ικανοποίηση και το κύρος που προκύπτει από την άσκηση αυτής. Αν και, το συγκεκριμένο ζήτημα είναι αρκετά πολύπλοκο και δεν είμαστε σε θέση να το αναπτύξουμε στα πλαίσια αυτής της

εργασίας, αρκετές μελέτες έδειξαν πως η εργασία από μόνη της δεν είναι σε θέση από μόνη της να δώσει στο άτομο μια κοινωνική επιβράβευση στο άτομο, που θα σημάνει και μια γενικότερη κοινωνική άνοδο για το ίδιο μιας, και το περιεχόμενο αυτής είναι πυρήνας κύρους , που προσδιορίζει το άτομο περισσότερο, από ότι το προσδιορίζει η κατοχή η μη εργασίας. Οι συγκεκριμένες έρευνες προέκυψαν μέσα από την εξέταση επαγγελματών χαμηλού γενικά κύρους. Συνοπτικά , είμαστε σε θέση να πούμε , ότι μελέτες και εργασίες , που διαπνέονται από τις μαρξιστικές και βεμπεριανές αναλύσεις, επισημαίνουν ότι η εργασία δεν συμβάλει αυτόματα στην ικανοποίηση και την αυτοπραγμάτωση του ανθρώπου μια και τα ζητήματα κύρους και η αλλοτρίωση, που η εργασία πολλές φορές προκαλεί στα υποκείμενα αποτελούν ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο για την κοινωνική ένταξη του ατόμου στην κοινωνία. Στην αντίπερα όχθη, μελέτες και εργασίες με μια αρκετά πιο φιλελεύθερη αντίληψη της κατάστασης που αντλούν τις απόψεις τους από τον λειτουργισμό, επισημαίνουν ότι η εργασία και οδηγεί το άτομο στην ένταξη του στην κοινωνία και την αποδοχή των κυρίαρχων πολιτισμικών προτύπων , από τα οποία χαρακτηρίζεται η εκάστοτε κοινωνία. (Ψημμένος 2013, Tony j. Watson 2005)

Με βάση επομένως τα παραπάνω και έχοντας κατά νου και άλλες μελέτες που έλαβαν χώρα πάνω στο συγκεκριμένο ερευνητικό πεδίο, έχουμε την ανάπτυξη της θεωρίας της δυαδικής αγοράς εργασίας. Με απλά λόγια , αυτό που τονίζει η συγκεκριμένη θεωρία, είναι ότι δεν υπάρχει μια αγορά εργασίας ενιαία, με όμοια χαρακτηριστικά λειτουργίας , και με εργαζομένους που απολαμβάνουν παρόμοια δικαιώματα και πρόνοια (είτε αυτά έχουν να κάνουν με θέματα μισθολογικά , είτε με θέματα αμιγώς εργασιακά), με ως εκ τούτου φυσικό αποτέλεσμα να μην απολαμβάνουν το ίδιο κυρός και την κοινωνική αναγνώριση που επιθυμούν. Πιο συγκεκριμένα στην πρωτεύοντα αγορά εργασίας , έχουμε επαγγέλματα με υψηλό κύρος στα οποία οι εργαζόμενοι σε αυτά , απολαμβάνουν υψηλές αποδοχές, υψηλό εργασιακό και κοινωνικό κύρος , σημαντικά εργασιακά δικαιώματα, και σημαντικές δυνατότητες και ευκαιρίες τόσο κοινωνικής όσο και επαγγελματικής ανόδου μαζί με μια γενικότερη σταθερότητα στην απασχόληση. Συν τοις άλλοις σε αυτά τα επαγγέλματα η κοινωνική ασφάλιση είναι αναφαίρετο δικαίωμα των εργαζομένων .Σε αυτά τα επαγγέλματα , εργάζονται άτομα που ανήκουν στις κυρίαρχες κοινωνικές και πολιτισμικές ομάδες. Εργάζονται δηλαδή ντόπιοι γηγενής άνδρες, απόφοιτοι πανεπιστημίου, ντόπιοι τεχνίτες και υπάλληλοι τεχνικών επαγγελμάτων κλπ. Από την άλλη όμως, στην δευτερεύοντα αγορά εργασίας συναντάμε δουλειές και επαγγέλματα τα οποία δεν έχουν τα χαρακτηριστικά της προαναφερθείσας αγοράς εργασίας. Σε αυτά τα επαγγέλματα δηλαδή , δεν συναντάμε υψηλό κοινωνικό κύρος, οι απολαβές δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι ιδιαίτερα υψηλές και αρκούν στην ουσία μόνο για την φυσική αναπαραγωγή των εργαζομένων, δεν υπάρχουν σημαντικά εργασιακά δικαιώματα, και αυτά τα λίγα που υπάρχουν πολλές φορές καταστρατηγούνται . Επιπλέον , δεν υπάρχουν ιδιαίτερα μεγάλες ευκαιρίες κοινωνικής και επαγγελματικής ανόδου ενώ σε ότι έχει να κάνει με την σταθερότητα στην απασχόληση , είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη , με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλη κινητικότητα των εργαζομένων σε επαγγέλματα

της συγκεκριμένης αγοράς εργασίας. Σε ότι έχει να κάνει τέλος με ασφαλιστικά δικαιώματα και γενικότερα με την κοινωνική ασφάλιση , παρατηρούμε ότι τα συγκεκριμένα σπανίως λαμβάνουν χώρα στα συγκεκριμένα επαγγέλματα. Οι εργαζόμενοι σε αυτά τα επαγγέλματα , είναι κυρίως γυναίκες, μετανάστες και μετανάστριες , επίσημοι ή μη , ανειδίκευτοι άνεργοι, φοιτητές , και γενικά ομάδες που ανήκουν στις χαμηλότερες κοινωνικές κατηγορίες και τάξεις.

Έχοντας επομένως , αναπτύξει και σχολιάσει τις παραπάνω κατηγορίες , δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο να καταλάβουμε ότι το επάγγελμα της οικιακής εργασίας που μελετάει η συγκεκριμένη εργασία , ανήκει στην δευτερογενή αγορά εργασίας. Το συγκεκριμένο επάγγελμα ανήκει στα επαγγέλματα του ανεπίσημου τομέα της οικονομίας (παραοικονομία) και με μια πρώτη ανάγνωση παρουσιάζει ένα σαφή έμφυλο και φυλετικό διαχωρισμό , μιας και εργάζονται κυρίως γυναίκες μετανάστριες (επίσημες ή ανεπίσημες) που προέρχονται κυρίως από χώρες των Βαλκανίων (Αλβανία , Βουλγαρία κλπ) είτε από χώρες της πρώην σοβιετικής ένωσης. Πριν όμως προχωρήσουμε στην σχέση του συγκεκριμένου επαγγέλματος με την κοινωνική περιθωριοποίηση ή όχι , πρέπει να εξετάσουμε την γενικότερη σχέση μεταξύ εργασίας και κοινωνικής περιθωριοποίησης.

Προσεγγίζοντας επομένως την σχέση μεταξύ εργασίας και κοινωνικής περιθωριοποίησης , το συμπέρασμα στο οποίο , βιβλιογραφία και έρευνες έχουν καταλήξει είναι ότι η σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών είναι αντιστρόφως ανάλογη μεταξύ τους. Ειδικά μάλιστα σε ότι έχει να κάνει με μεταναστευτικούς πληθυσμούς , οι οποίοι επιδιώκουν την ένταξη στα κυρίαρχα πολιτισμικά πλαίσια στην χώρα υποδοχής, η εργασία φαίνεται να αποτελεί το σίγουρο μέσο , προς την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου. Βέβαια η συγκεκριμένη αντίληψη δεν απαντάται μόνο στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς αλλά και ευρύτερα στον γηγενή πληθυσμό. Εδώ επομένως ερχόμαστε στο σημείο που αναπτύξαμε πιο πάνω στο υπάρχον κεφάλαιο. Ότι η εργασία πλέον , και ειδικά στην νεωτερική κοινωνία, έχει μια απόλυτα θετική νοηματοδότηση σε όλα τα μέλη και της κοινωνικές ομάδες της κοινωνίας και η μη ύπαρξη αυτής αποτελεί το μεγαλύτερο ζήτημα και πρόβλημα που απασχολεί τα μέλη μιας κοινωνίας , είτε αυτοί είναι γηγενής , είτε αυτοί είναι μετανάστες. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί με βάση το γεγονός, ότι η εργασία θεωρείται ότι μπορεί να εξασφαλίσει μια σειρά από δικαιώματα , πολύ σημαντικά για την διαβίωση των πολιτών. Σε πρώτο στάδιο , η εργασία παρέχει σε αυτούς που εργάζονται τα απαραίτητα χρήματα με σκοπό όχι μόνο την επιδίωξη του <<ζην>> αλλά σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό την επιδίωξη του <<ευ ζην>>. Άρα η εργασία μέσα από την χρηματική αμοιβή που συνεπάγεται η παρουσία αυτής, βοηθάει το υποκείμενο , να αναπτύξει καταναλωτική δύναμη και κουλτούρα, με αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα να καταστεί δυνατό να βελτιώσει και την καθεαυτή ποιότητα της ζωής του. Σε πολιτισμικό επίπεδο, η εργασία βοηθάει όπως είπαμε και πιο πάνω στον ενστερνισμό των κυρίαρχων πολιτισμικών προτύπων , και επιπλέον προσφέρει στο άτομο την σιγουριά , ότι και αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας με

καθορισμένα δικαιώματα , αλλά και υποχρεώσεις , και επιπλέον ότι μέσα από την εργασία μπορεί να βελτιώσει τόσο το κοινωνική του θέση αλλά και την υποκειμενική άποψη που έχει το ίδιο για τον εαυτό του ,μιας και θα βλέπει τους κόπους του να ανταμείβονται. Τελευταίο μιν ,αλλά καθόλου λιγότερο σημαντικό, είναι το ότι μέσα από την εργασία , το υποκείμενο αποκτάει και ορισμένα πολύ σημαντικά κοινωνικά δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση , και η δυνατότητα να καρπώνεται τις καθορισμένες παροχές που προβλέπονται από το υπάρχον ασφαλιστικό σύστημα της χώρας , όπως ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, υπηρεσίες σχολικής και προσχολικής αγωγής για τα παιδιά του κλπ. Από όλα τα παραπάνω που αναφέραμε φαίνεται επομένως ότι η ύπαρξη εργασίας , κατέχει ένα σημαίνοντα ρόλο στην πορεία της ζωής ενός υποκειμένου, μέσα στην κοινωνία και συντελεί επομένως στην αποφυγή της κοινωνικής περιθωριοποίησης . Το πρόβλημα όμως είναι ότι αυτές οι καταστάσεις αποτελούν κυρίως γνωρίσματα της πρωτογενούς αγοράς εργασίας , και επομένως δεν μπορούμε να συμπεράνουμε ότι a priori τα παραπάνω γνωρίσματα , αποτελούν και συνολικό γνώρισμα κάθε εργασιακής δραστηριότητας και κάθε υποκειμένου που εργάζεται. Στην συνέχεια επομένως του υπάρχοντος κεφαλαίου , θα αναλύσουμε την σχέση εργασίας και προνοιακής περιθωριοποίησης , δίνοντας όμως έμφαση αυτή την φορά στην δευτερογενή αγορά εργασίας και πιο συγκεκριμένα , στο επάγγελμα της οικιακή εργασίας , μιας και είναι αυτό το επάγγελμα που μελετάμε στα πλαίσια της υπάρχουσας εργασίας.

1,2 . Οικιακή εργασία και κοινωνική περιθωριοποίηση

Στην προκειμένη περίπτωση, αυτό που παρατηρούμε είναι ότι η σχέση εργασίας και ειδικά οικιακής εργασίας και κοινωνικής περιθωριοποίησης , είναι ευθέως ανάλογη. Η μακρά και συνεχής παραμονή στο επάγγελμα αυτό για τις μετανάστριες , επιφυλάσσει μια σειρά από κινδύνους για τις μετανάστριες , τόσο σε πρωτογενές επίπεδο, όσο και σε δευτερογενές (Ψημμένος 2013, η συμβολή της οικιακής εργασίας στην προνοιακή περιθωριοποίηση των γυναικών). Σε πρωτογενές στάδιο , οι άτυπες σχέσεις που δημιουργούνται μέσα από την οικιακή εργασία, απομακρύνουν τις γυναίκες από την διευθέτηση της νόμιμης παραμονής και εργασίας τους στην χώρα με αποτέλεσμα αυτό να λειτουργεί αρνητικά για μια σειρά από άλλα αγαθά ,όπως η νοσοκομειακή περίθαλψη και η εγγραφή των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς. Συν τοις άλλοις, καθίσταται σχεδόν αδύνατη η δυνατότητα επιλογής επαγγέλματος, η δυνατότητα καταγγελίας του εργοδότη σε ότι αφορά θέματα εργασιακής νομοθεσίας και δικαιωμάτων , καθώς επίσης και δυσκολία εύρεσης ικανοποιητικών συνθηκών στέγασης και ως φυσικό επακόλουθο ικανοποιητικών συνθηκών διαβίωσης . Οι δευτερογενείς κίνδυνοι συνδέονται με διάρρηξη των οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών , στην χώρα υποδοχής , καθώς επίσης και η ανάπτυξη μιας κουλτούρας στην οποία , η σε σχέση με τους γηγενής μειονεκτική διαβίωση φαντάζει η μόνη λύση και μια φυσική κατάσταση στην προσπάθεια των οικογενειών των μεταναστών στην επίλυση των άμεσων προβλημάτων διαβίωσης τους. Και εδώ επομένως , αξίζει να

τονίσουμε μια οξύμωρη κατάσταση. Ενώ οι μετανάστριες οικιακές εργάτριες, με την παρουσία τους και την εργασία τους, καλύπτουν τις ατέλειες και τον υπολειμματικό χαρακτήρα του ελληνικού συστήματος πρόνοιας, με αποτέλεσμα να αμβλύνονται οι πιέσεις προς αυτό, το ίδιο το σύστημα πρόνοιας, μέσα από την γενικότερη μεταναστευτική πολιτική, περιθωριοποιεί τις οικιακές εργάτριες, και τις κατατάσσει στις πιο ευάλωτες ομάδες του κοινωνικού περιθωρίου. Η διαδικασία όμως μέσω της οποίας σπρώχνονται οι μετανάστριες προς την προνοιακή περιθωριοποίηση ακολουθεί τέσσερα στάδια (Ψημμένος 2013, Ξυπολητάς & Lazarescu 2012). Το πρώτο στάδιο κοινωνικής περιθωριοποίησης σχετίζεται με την οργάνωση του τρόπου ζωής και τις κοινωνικές σχέσεις που επικρατούν στην χώρα υποδοχής, καθώς και με τον τρόπο μετανάστευσης των γυναικών (ατομικός, οικογενειακός, με χαρτιά ή χωρίς χαρτιά). Τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό, τη σχέση των μεταναστριών με την κοινωνική αλληλεγγύη και προστασία. Το δεύτερο στάδιο ξεκινάει με την είσοδο των μεταναστριών στην άτυπη οικιακή εργασία. Οι αιτίες που σπρώχνουν προς το συγκεκριμένο επάγγελμα έχουν να κάνουν τόσο με την κάλυψη των άμεσων βιοποριστικών αναγκών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες, όσο και με την ιδιαίτερα γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν την μεταναστευτική ροή των μεταναστριών. Προς επεξήγηση του παραπάνω, σημειώνουμε ότι οι μετανάστριες από Αλβανία, μεταναστεύουν συνήθως με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, και το χρηματικό ποσό που προκύπτει από την άσκηση του επαγγέλματος της οικιακής εργασίας, θεωρείται ως συμπλήρωμα στο εισόδημα που προέρχεται από την εργασία του συζύγου. Από την άλλη, οι μετανάστριες από την Ουκρανία, μεταναστεύουν μόνες τους, αφήνοντας πίσω τα παιδιά τους και την οικογένεια τους. Συχνά μάλιστα, παρατηρείται το γεγονός, της διάλυσης του γάμου της μετανάστριας (διαζύγιο). Σκοπός επομένως των μεταναστριών από την Ουκρανία, είναι η συγκέντρωση όσο γίνεται μεγαλύτερο χρηματικού ποσού με σκοπό τόσο την οικονομική βοήθεια προς τα μέλη της οικογένειας που έχουν μείνει πίσω στην χώρα προέλευσης, όσο και την γρηγορότερη επάνοδο κοντά τους. Ακόμα ένας σκοπός, είναι η γρήγορη αποπληρωμή των δανείων που έλαβαν οι μετανάστριες από διάφορα ταξιδιωτικά γραφεία στην χώρα υποδοχής, τα οποία δάνεια στόχευαν στην αντιμετώπιση, των πρώτων και άμεσων αναγκών μέχρι να βρεθεί εργασία (η οποία τις περισσότερες φορές είναι ήδη καθορισμένη από τα προαναφερθέντα γραφεία) καθώς και στην έκδοση πλαστών διαβατηρίων (Ξυπολητάς 2012, Ψημμένος & Σκαμνάκης 2008, Ξυπολητάς & Lazarescu 2012). Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε και μια ακόμα διάκριση μεταξύ των δύο μεταναστευτικών ομάδων. Οι προερχόμενες από Αλβανία συνήθως έχουν σκοπό την μόνιμη εγκατάσταση στην χώρα υποδοχής και επειδή έχουν και εδώ την οικογένεια τους καταφεύγουν στην εξωτερική οικιακή εργασία. Από την άλλη οι προερχόμενες από Ουκρανία δεν σκοπεύουν σε μόνιμη μετανάστευση παρά σε παραμονή με προκαθορισμένο χρονικό ορίζοντα και μιας και δεν έχουν εδώ την οικογένεια καταφεύγουν στην εσωτερική οικιακή εργασία, η οποία τις περισσότερες φορές φαντάζει και ως <<καταφύγιο>> για αυτές (Ξυπολητάς 2012, Ψημμένος & Σκαμνάκης 2008). Το τρίτο στάδιο προνοιακής περιθωριοποίησης, σχετίζεται με τις αντικειμενικές συνθήκες που εμποδίζουν την

πρόσβαση και την χρήση των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας και φροντίδας. Εξειδικεύοντας, αυτές οι συνθήκες είναι

- 1) Η έλλειψη χαρτιών οδηγεί στην άτυπη και ανασφάλιστη εργασία, και ως αποτέλεσμα, η απόκτηση και ανανέωση των χαρτιών που σχετίζονται με την παραμονή, δυσχεραίνεται
- 2) Η απασχόληση στην οικιακή εργασία, προϋποθέτει κανόνες και καταστάσεις, όπως πολυεργοδοτική απασχόληση (μετανάστριες από Αλβανία) ή εσωτερική οικιακή εργασία (μετανάστριες από Ουκρανία) που δυσχεραίνουν έντονα την τυπική κοινωνική προστασία
- 3) Η ανάπτυξη συναισθηματικών δεσμών με την εργοδοτική οικογένεια, και η απομάκρυνση από τις οικογενειακές σχέσεις στην χώρα προέλευσης, εμποδίζουν ακόμα περισσότερο, την πρόσβαση των εργατριών στην τυπική κοινωνική προστασία

Το τέταρτο στάδιο, αφορά την ανάπτυξη συγκεκριμένων εργασιακών νοοτροπιών και αντιλήψεων, και γενικά την ανάπτυξη μιας γενικότερης κουλτούρας που έχει να κάνει τόσο με την εργασία όσο και με τις σχέσεις με την τυπική κοινωνική προστασία. Πιο συγκεκριμένα, τόσο εξωτερικές και εσωτερικές οικιακές εργάτριες, αναπτύσσουν πολιτισμικές απόψεις και αντιλήψεις για το κύρος και την θέση της γυναίκας που σε συνδυασμό με τα διάφορα φυλετικά και εθνοτικά στερεότυπα, δυσχεραίνουν την πρόσβαση των γυναικών στην τυπική κοινωνική προστασία. Επιπλέον στην άνωθεν κατάσταση συντελεί και η κατανόηση της εργασίας, σαν ένας τρόπος <<ενδυνάμωσης>> των σχέσεων και τις εκπλήρωσης των προσωπικών αναγκών από τους εργοδότες. Με πιο απλά λόγια επομένως, είμαστε σε θέση να πούμε ότι η ασφάλιση και η τυπική κοινωνική προστασία, χάνουν το όποιο ανθρωπιστικό περιεχόμενο μπορούσαν να έχουν και πλέον θεωρούνται απαραίτητα μεν αλλά μόνο και μόνο για την συνέχιση της νόμιμης παραμονής στην χώρα υποδοχής. Κάτι που κάνει ακόμα πιο δύσκολη την διαδικασία της τυπικής ασφάλισης, έχει να κάνει με την άποψη που διαμορφώνουν ορισμένες μετανάστριες, διαμέσου της οποίας θεωρούν πως η κοινωνική ασφάλιση δεν είναι καν απαραίτητη μιας και τον ρόλο της <<ασφάλισης>> αναλαμβάνουν ή η εργοδοτική οικογένεια ή ο σύζυγος. (Ψημμένος & Σκαμνάκης 2008). Ως φυσική συνέπεια έχουμε μια συναινετική σχέση μεταξύ εργατριών και εργοδοτικών οικογενειών η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί και ως μια σχέση πατρωνίας, με αποτέλεσμα οι οικιακές εργάτριες να στερούνται κοινωνικής αναγνώρισης. Συνοψίζοντας, η πρόνοια και η κοινωνική προστασία, γίνονται αντιληπτές ως απόρροια μιας σχέσης που βασίζεται στην προσαρμοστικότητα της εργάτριας στις απαιτήσεις και στις ιδιαίτερες ανάγκες των εργοδοτών της, και αφετέρου των άτυπων αλυσίδων φροντίδας και πρόνοιας (άτυποι παιδικοί σταθμοί, κέντρα ευρέσεως εργασίας), που συντελούν στην περαιτέρω στην

απομάκρυνση των οικιακών εργατριών από τους τυπικούς φορείς κοινωνικής προστασίας (Ξυπολητάς & Lazarescu 2012).

Συνοψίζοντας επομένως αυτό το κεφάλαιο καταλήγουμε στο συμπέρασμα , ότι η οικιακή εργασία συμβάλλει στην προνοιακή περιθωριοποίηση και στην μη ένταξη των μεταναστριών τόσο με οικονομικά και πολιτικά , όσο και με πολιτισμικά κριτήρια. Σε ότι έχει να κάνει με τα οικονομικά κριτήρια , ο μισθός που <<απολαμβάνουν>> οι οικιακές εργάτριες , δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τις βοηθάει να εξασφαλίζουν κάτι περισσότερο από την κάλυψη των βασικών τους αναγκών, με αποτέλεσμα να μην τους επιτρέπει να προβούν σε σχέδια βελτίωσης της διαβίωσης στην χώρα υποδοχής μέσα από την απόκτηση ιδιοκτησίας . Σε ότι έχει να κάνει με πολιτικά κριτήρια, η δυσκολία στην απόκτηση και την διατήρηση των αδειών παραμονής, αποτελεί ένα με μείζον πρόβλημα που στην ουσία δεν επιτρέπει σε μετανάστες και μετανάστριες να αισθανθούν ισότιμοι με τον γηγενή πληθυσμό. Τέλος , από πολιτισμική άποψη , έχουμε την δημιουργία, ενός υποπρολεταριάτου, με περιορισμένα δικαιώματα , του οποίου η ύπαρξη είναι συνυφασμένη με το κοινωνικό και προνοιακό περιθώριο, αποτελώντας στην ουσία μια ομάδα που αδυνατεί , λόγω δομικών περιορισμένων που θέτει η κοινωνία υποδοχής, να ενταχθεί πλήρως στα κυρίαρχα πρότυπα της κοινωνίας , με αποτέλεσμα να στιγματοποιείται και να αφήνεται έρμαιο στην μοίρα του, στην εκμετάλλευση και στις άτυπες μορφές προστασίας. Η οικιακή εργασία εντέλει, καθώς και η παράταση της παραμονής σε αυτή λειτουργούν αποτρεπτικά προς την ένταξη στις τυπικές μορφές κοινωνικής προστασίας, κατάσταση όμως στην οποία συμβάλλει και ο παραδοσιακός τρόπος δόμησης των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας, τα οποία συνδέουν τις παροχές τους με την ύπαρξη πλήρους απασχόλησης σε μορφές εργασίας του τυπικού τομέα της οικονομίας. Ως αποτέλεσμα λοιπόν έχουμε την δόμηση μιας κατάστασης που ονομάζεται προνοιακή περιθωριοποίηση. Η κατάσταση αυτή , όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα, σχετίζεται τόσο με τον τρόπο δόμησης του συστήματος πρόνοιας καθώς και με την ψευδή καθολικότητα (false universalism) του συστήματος , στο οποίο διάφορες ομάδες (δημόσιοι υπάλληλοι) είναι σε ιδιαίτερα πλεονεκτική θέση και αποσπών υψηλές σχετικά παροχές, ενώ ομάδες, που ανήκουν σε επαγγελματικές κατηγορίες χαμηλότερου κύρους και σε φυλετικές ομάδες που αντιμετωπίζονται υποτιμητικά από την ελληνική κοινωνία, συναντούν σημαντικές δυσκολίες στην προσπάθεια τους να ενταχθούν και να λάβουν τις παροχές που ρυθμίζει το σύστημα. Πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή στο <<να λάβουν>>, καθώς παρατηρείται το φαινόμενο , παρά το ότι σε κάποιες περιπτώσεις αυτές οι ομάδες να πληρούν τα αντικειμενικά κριτήρια , ένταξης τους στο σύστημα, παρόλα αυτά οι υπάλληλοι (front line officers) των δημοσίων υπηρεσιών , να αναπτύσσουν συμπεριφορές μη πρέπουσες και να κρίνουν κατά το δοκούν , τις εκάστοτε περιπτώσεις. Αυτό λοιπόν το συγκεκριμένο νέο εργασιακό ήθος , και η λειτουργία των υπαλλήλων ως φύλακες (gatekeepers) της πρόσβασης στους φορείς κοινωνικής προστασίας, σε συνδυασμό και με τον τρόπο δόμησης του συστήματος πρόνοιας που αναφέραμε άνωθεν , δημιουργούν τέτοιες αντιλήψεις στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς , και ιδιαίτερα σε αυτούς στα

χαμηλά κύρους επαγγέλματα όπως της οικιακής εργασίας, με αποτέλεσμα να απομακρύνουν ακόμα περισσότερο τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς από τους συγκεκριμένους φορείς. Συνοψίζοντας, αυτό το νέο γραφειοκρατικό ήθος, το οποίο στηρίζεται στην δόμηση άτυπων πρακτικών που προκύπτουν από στερεότυπα, καθώς επίσης και η γενικότερη ελλειμματική λειτουργία του συστήματος κοινωνικής προστασίας που οφείλεται και σε μεγάλο βαθμό και στο ότι η είσοδος των μεταναστευτικών πληθυσμών, συνέπεσε με μια γενικότερη περίοδο υποβάθμισης και συρρίκνωσης του ελληνικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας (Σκαμνάκης 2012), έχει ως αποτέλεσμα την διάλυση της <<γραμμής άμυνας⁷>> την οποία παρουσιάζουν και υπερασπίζονται οι εργαζόμενοι, με σκοπό να καταδείξουν το ότι όλοι οι δικαιούχοι αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, παρά τις όποιες ιδιαίτερες διαφορές τους, είτε αυτές έχουν να κάνουν με το επάγγελμα είτε με την εθνική και φυλετική τους καταγωγή. Επομένως ως αντίκτυπο, έχουμε την δημιουργία και την παγίωση αυτών των συνθηκών που οδηγούν και εγκλωβίζουν ολόκληρες μεταναστευτικές και επαγγελματικές ομάδες στην προνοιακή περιθωριοποίηση.

Κεφάλαιο 2: Θεωρητικές προσεγγίσεις του προβλήματος

Στην συνέχεια του κεφαλαίου αυτού, θα εξετάσουμε τις κυρίαρχες θεωρητικές προσεγγίσεις που υπάρχουν πάνω στο θέμα της οικιακής εργασίας των μεταναστριών⁸.

Θα ξεκινήσουμε την ανάλυση μας από την **φιλελεύθερη-λειτουργιστική προσέγγιση**. Σε ένα πρώτο στάδιο η λειτουργιστική σκέψη κινείται γύρω από δύο άξονες⁹. Ο πρώτος άξονας έχει να κάνει με την πολιτισμική πλευρά του καπιταλισμού, ο οποίος συνδέεται με την ανάπτυξη των δικαιωμάτων του ατόμου, την κατάργηση της δουλείας, και γενικότερα την ανάπτυξη της αυτοδιάθεσης, και τον <<εκπολιτισμό>> των χωρών του τρίτου κόσμου. Ο δεύτερος άξονας, σχετίζεται με την ανάπτυξη νέων κλάδων και επαγγελμάτων όπως αυτά του εμπορίου, τα οποία με την σειρά τους θα διαβρώσουν τις παλιές κοινωνικές στρωματώσεις και τα παραδοσιακά συστήματα εργασίας. Σε αυτό το κομμάτι, αρκετά ενδιαφέρονσα είναι η άποψη του Coser¹⁰, ο οποίος θεωρεί ότι μέσα στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται, επαγγέλματα όπως αυτό της εξωτερικής εργασίας σιγά σιγά θα πάψουν να υπάρχουν κάτω από ένα συνδυασμό δύο παραγόντων. Ο πρώτος έχει να κάνει με την χαμηλή ζήτηση για προσωπικές υπηρεσίες, ενώ ο δεύτερος συνδέεται με την εγχρήματη λογική που θα αποκτήσει σιγά σιγά η οικιακή εργασία.. Σημαντική επίσης θέση της φιλελεύθερης προσεγγίσεις είναι και αυτή που αφορά την άποψη περί ενδυνάμωσης και χειραφέτησης (empowerment thesis) του δυναμικού που απασχολείται σε οικιακές υπηρεσίες. Η συγκεκριμένη θέση αναπτύχθηκε από γάλλους διανοητές οι οποίοι θεωρούν πως η ένταξη στη μισθωτή εργασία και απασχόληση αποτελούν από μόνες του απελευθερωτικές διαδικασίες.. Άρα και σύμφωνα με τους θιασώτες της συγκεκριμένηςσχόλης σκέψης ή ένταξη στην αγορά εργασίας δεν εντάσσει μόνο τις γυναίκες και τους μετανάστες στην δευτερογενή αγορά εργασίας, αλλά επίσης διαμορφώνει τις σχέσεις των ανθρώπων με την κοινωνία, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται και οι πρώτες προϋποθέσεις για έξοδο των υποκειμένων από παραδοσιακές και μη σύγχρονες μορφές εκμετάλλευσης, οι οποίες δεν επιτρέπουν τον εξορθολογισμό της εργασίας. Απότοκος της παραπάνω υπόθεσης είναι η άποψη ότι μέσα από την ανάπτυξη της καπιταλιστικής οικονομίας αλλάζουν, η φύση της απασχόλησης, και τα καθήκοντα και η φύση της εργασίας (Ψημμένος 2013). Συνέχεια της παραπάνω αντίληψης αποτελεί η άποψη ότι μέσα από την ανάπτυξη της καπιταλιστικής οικονομίας αλλάζουν η σύνθεση της εργατικής τάξης, ο τύπος της απασχόλησης, και τα καθήκοντα και η φύση της εργασίας. Χαρακτηριστική εδώ είναι η άποψη των Katzman & Birch, σύμφωνα με τους οποίους η ανάπτυξη και οι οικονομικές κρίσεις τροφοδοτούν με όλο και πιο διαφορετικό εργατικό δυναμικό τις υπηρετικές και προσωπικές υπηρεσίες, αλλάζουν

την μορφή της απασχόλησης και σπρώχνουν το εργατικό δυναμικό σε ποίο εξειδικευμένες και συλλογικά οργανωμένες εργασίες. Με αυτόν τον τρόπο εκμηδενίζονται πολλές μορφές υπηρετικότητας που είχαν φανεί στο παρελθόν.

Μια άλλη σημαντική προσέγγιση είναι αυτή που εκφράζεται από την **σχολή του Σικάγο**. Πιο συγκεκριμένα, οι μελετητές αυτής της σχολής διερεύνησαν την αποδιοργάνωση της κοινωνίας, δίνοντας ιδιαίτερη βάση στην λεγόμενη <<οικολογική προσέγγιση >>. Με τον όρο αυτό, τονίζεται από τους διανοητές, η σημασία του συγκεκριμένου πλαισίου (οικονομικού και κοινωνικού) μέσα στο οποίο εντάσσονται τα κοινωνικά φαινόμενα και προβλήματα, και όχι με βάση εγγενείς τάσεις των ατόμων. (Ξυπολητάς 2012). Εστιαζόμενοι τώρα στα επαγγέλματα χαμηλού κύρους, οι μελετητές της σχολής του Σικάγο θεωρούν ότι τα επαγγέλματα αυτά διαμορφώνουν ιδέες και αντιλήψεις που ως ένα βαθμό επιτείνουν την κοινωνική αποδιοργάνωση αλλά από την άλλη παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον μιας και η μελέτη τους μπορεί να μας δείξει τους κανόνες της εργασίας απογυμνωμένους από τον μανδύα της νομιμότητας που τους περιβάλλει (Ξυπολητάς 2012). Για τους διανοητές της σχολής αυτής κανένα κοινωνικό μόρφωμα δεν προκύπτει μέσα από παρθενόγενεση. Χαρακτηριστική μελέτη, είναι αυτή των Tomas & Znaniecki (Ο πολωνός χωρικός) η οποία μας δείχνει πως μέσα στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται, αλλάζουν οι αντιλήψεις των πολωνών μεταναστών (αποδιοργάνωση) αλλά και πως δημιουργούνται νέες αξίες που έχουν να κάνουν με την εργασία και την οικογένεια (αναδιοργάνωση). Εν ολίγοις αυτό που δείχνει η μελέτη, αλλά και κατ'επέκταση, η συγκεκριμένη σχολή σκέψης είναι το ότι η οικονομία και το εκάστοτε κοινωνικό περιβάλλον δεν διαμορφώνουν απλά κέρδη, ζημίες και ισοζύγια αλλά επιπλέον δημιουργούν αξίες και αντιλήψεις που επηρεάζουν καθοριστικά την ζωή των ανθρώπων.

Η μαρξιστική προσέγγιση, αναδεικνύει τον ρόλο της ανάπτυξης του καπιταλιστικού κεφαλαίου, και του κοινωνικού καταμερισμού της ανάπτυξης στην εργασία, στην ένταξη του εργατικού δυναμικού στην βιομηχανία και σε συλλογικές μορφές εργασιακής οργάνωσης (Ψημμένος 2013). Μελετητές όπως ο Castles και ο Cosac, θεωρούν πως τα επαγγέλματα της προσωρινής απασχόλησης και των προσωπικών υπηρεσιών, σταδιακά θα απορροφηθούν από τον βιομηχανικό τρόπο εργασίας. Η απελευθέρωση δηλαδή θα έρθει μέσα από την ανάπτυξη του καπιταλισμού και της μισθωτής εργασίας και στο σπάσιμο παραδοσιακών δεσμών που απομόνωναν και ποινικοποιούσαν το άτομο. Σε αυτό το σημείο όμως να τονίσουμε ότι η απελευθέρωση δεν θα προκύψει εξαιτίας ανθρωπιστικών κινήτρων και λογικών αλλά θα είναι το τελικό κατόρθωμα της εκμετάλλευσης και της γραφειοκρατικοποίησης της εργασίας. Με βάση αυτή την οπτική το πρόβλημα της ύπαρξης τέτοιων μορφών εργασίας έγκειται στο γεγονός της υπανάπτυξης του καπιταλισμού, ενώ σε άλλες θεωρείται ως αποτέλεσμα της ελλειμματικής προστασίας από το κράτος και από την μη ανάπτυξη και θέσπιση κανόνων τόσο από το κράτος όσο και από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και γενικότερα της ύπαρξης παραδοσιακών δομών

οικογενειακής οργάνωσης και ύπαρξης της καταναγκαστικής εργασίας. Προχωρώντας λίγο παραπέρα , παρατηρούμε ότι οι μαρξιστικές προσεγγίσεις ακολουθούν δύο βασικές κατηγορίες. Η πρώτη έχει να κάνει με τον τεχνικό καταμερισμό της εργασίας , την κοινωνική κινητικότητα , και την ανάπτυξη προσωπικών υπηρεσιών και η δεύτερη έχει να κάνει με την ανάπτυξη των προσωπικών υπηρεσιών που συνδέεται με την ανάπτυξη της οικονομίας και την χειραγώγηση της εργατικής τάξης. Σε ότι έχει να κάνει με την πρώτη θέση και ιδιαίτερα με τον τεχνικό καταμερισμό , τονίζεται πως η ανάπτυξη των διαφόρων μορφών οικιακής εργασίας, ακολούθησε μια εξελικτική πορεία που εξαρτιόταν από την πορεία της βιομηχανίας .Ο εργαζόμενος πληθυσμός άρχισε να χάνει τόσο τις γνώσεις του όσο και τον χρόνο που έχει για την εξυπηρέτηση των αναγκών του με αποτέλεσμα να αναζητήσει στην αγορά , μέσω της μίσθωσης υπηρετικής εργασίας , το αντίβαρο για την παραπάνω έλλειψη. Η κοινωνική κινητικότητα από την άλλη συνδέεται μέσα από την αντίληψη της άντλησης κύρους από την συμβολική κατανάλωση (όπως μόδα , ελεύθερος χρόνος κλπ) και την απελευθέρωση του γυναικείου πληθυσμού από οικιακά καθήκοντα και την είσοδο του στην επίσημη αγορά εργασίας . Έτσι λοιπόν ήταν απαραίτητο να αναζητηθεί ένα νέο εργατικό δυναμικό για την εκτέλεση των οικιακών καθηκόντων. Προχωρώντας στην δεύτερη κατηγορία τονίζεται πως οι συγκεκριμένες εργασίες δεν αποτελούν απλώς κατάλοιπο της πρωνεωτερικής εποχής αλλά βασικό στοιχείο για την συνεχιζόμενη ανάπτυξη του καπιταλισμού. Η συγκεκριμένη αντίληψη στηρίζεται σε δύο οπτικές. Η μια έχει να κάνει με την κατασκευή των προσωπικών υπηρεσιών και της υπηρετικής τάξης και η άλλη με την αναπαραγωγή της. Οι συγκεκριμένες αντιλήψεις μας οδηγούν σε 4 στοιχεία. Το πρώτο έχει να κάνει με την διαμόρφωση ενός ευέλικτου εργατικού δυναμικού χαμηλού κύρους και στην ανάγκη ύπαρξης αγοράς οικιακών υπηρεσιών. Το δεύτερο είναι η αντίληψη της εμπορευματοποίησης της υπηρετικότητας (commodification thesis) . Από την μια πλευρά , αυτή συνδέεται με την ανάπτυξη συγκεκριμένων κοινωνικοτεχνικών συστημάτων οργάνωσης της απασχόλησης που στηρίζονται σε δομές όπως αυτές της πατρωνίας και του ιμπεριαλισμού διαμορφώνοντας και ανάλογες εργασιακές κουλτούρες. Από την άλλη η εμπορευματοποίηση συνδέεται με τις γενικότερες αλλαγές στην μεταναστευτική πολιτική , καθώς επίσης και στο κράτος πρόνοιας, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την μεταβίβαση της ευθύνης από το κράτος προς τις οικογένειες. Το τρίτο στοιχείο έχει να κάνει με την κατασκευή ενός υπηρετικού εργατικού δυναμικού , το οποίο δημιουργείται μέσα από την μετανάστευση ιδιαίτερα γυναικών και την απασχόληση τους σε τέτοια επαγγέλματα στην χώρα υποδοχής. Βέβαια στη συγκεκριμένη κατάσταση μεγάλο ρόλο παίζουν και η απορύθμιση που έχει συντελεστεί στο κράτος πρόνοιας, με αποτέλεσμα την μεταβίβαση της κοινωνικής ευθύνης από το κράτος προς τις οικογένειες. Το τέταρτο στοιχείο έχει να κάνει με τις διαδικασίες εσωτερικευσης και νομιμοποίησης της υπηρετικότητας . Εν κατακλείδι , η υπηρετικότητα παρουσιάζεται ως μέρος συναισθηματικών δεσμών , συνηθειών, και κοινωνικών δράσεων που δεν έρχονται σε ρήξη με την εκμετάλλευση αλλά αντίθετα την επιβεβαιώνουν (ψημένος 2013) . Η διαδικασία αυτή οφείλεται στην σταδιακή

εξομοίωση των προσωπικών υπηρεσιών με κοινωνικά και φυσικά χαρακτηριστικά και της ενσωμάτωσης των εργαζομένων σε υπηρετικούς ρόλους και πρότυπα ζωής. (Βασιλικού 2007, Ψημμένος –Σκαμνάκης 2008, Χαντζαρούλα 2012).

Μια ακόμα σημαντική προσέγγιση είναι η **Βεμπεριανή προσέγγιση**. Η συγκεκριμένη προσέγγιση εξετάζει το ζήτημα της οικιακής εργασίας μέσα από τρεις οπτικές. Αυτές είναι, το κοινωνικό κύρος, η κοινωνική κλειστότητα και οι κλειστές κοινωνικές σχέσεις, καθώς επίσης και ο καταμερισμός της εργασίας στα πλαίσια του συστήματος των καστών¹¹ (Ξυπολητάς 2012). Ξεκινώντας από το θέμα του κοινωνικού κύρους, οι βεμπεριανοί πιστεύουν ότι το χαμηλό κύρος που προκύπτει από μια εργασία παίζει σημαντικό ρόλο στην ένταξη ή μη των ανθρώπων στην κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα το κύρος(status) που χαρακτηρίζει μια κοινωνική-επαγγελματική μονάδα είναι σε θέση να φυσιοποιεί και να αναπαράγει τα όποια πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα προκύπτουν από την συγκεκριμένη ομάδα. Επομένως η ανάλυση του κύρους είναι πολύ σημαντική στην διαδικασία μελέτης της οικιακής εργασίας. Η οικιακή εργασία εντάσσεται στις λεγόμενες χαμηλού κύρους εργασίες, και ακριβώς λόγω της αρνητικής αποτίμησης που έχει από την κοινωνία οι εργαζόμενοι σε αυτές τις εργασίες οδηγούνται στο κοινωνικό περιθώριο. Η δεύτερη προβληματική για την κοινωνική κλειστότητα ορίζεται από τον Webber με τον ακόλουθο τρόπο "Μια σχέση ονομάζεται κλειστή ως προς τους άλλους, εφ' όσον βάσει του υποκειμενικού νοήματος που έχει και των κανόνων που την διέπουν η συμμετοχή ορισμένων ατόμων αποκλείεται ή είναι περιορισμένη ή είναι ζήτημα τήρησης ορισμένων προϋποθέσεων" (Webber 1978:43). Η μεταναστευτική οικιακή εργασία, γίνεται κατανοητή ως μια εργασία χαμηλού κοινωνικού κύρους που απορρίπτεται από τους γηγενείς. Έτσι λοιπόν οι εργασίες χαμηλού κύρους που εκτελούν οι μετανάστες μπορούν να ειπωθούν ως το αποτέλεσμα του αποκλεισμού των μεταναστών από δουλειές ανώτερου κοινωνικού κύρους, ο οποίος αποκλεισμός προκύπτει από τους ίδιους τους γηγενείς. Οι μετανάστες οι οποίοι εργάζονται στην οικιακή εργασία, ορίζονται ως οι εργαζόμενοι "εκτός των τοιχών", κατάσταση η οποία επηρεάζει τον τρόπο ζωής και τις αντιλήψεις τους. Άρα δομείται και ένας αποκλεισμός από κοινωνικά και οικογενειακά δίκτυα προστασίας, ο οποίος καθιστά τους μετανάστες ευάλωτους, και επιπλέον επιφέρει σημαντικές αλλαγές στις απόψεις για την ζωή τους, οι οποίες επηρεάζονται σημαντικά από την χαμηλού κύρους εργασία. Η τελευταία οπτική του Webber είναι αυτή του καταμερισμού της εργασίας στα πλαίσια του συστήματος των καστών. Αυτή η προβληματική αφορά τη ύπαρξη νομικών αλλά κυρίως ουσιαστικών περιορισμών, οι οποίοι αποκλείουν κάποιες κοινωνικές ομάδες από κυρίαρχα αγαθά και πρότυπα που απολαμβάνονται από τους γηγενείς. Η παραπάνω κατάσταση ξεκινάει από τον αποκλεισμό κάποιων κοινωνικών ομάδων από οικονομικές και εργασιακές δραστηριότητες με κριτήρια μη οικονομικά και ορθολογικά. Έτσι λοιπόν οδηγούμαστε στην διάκριση του κοινωνικού από τον τεχνικό καταμερισμό της εργασίας. Ο τεχνικός καταμερισμός της εργασίας έχει να κάνει με τον καταμερισμό της εργασίας ανάλογα με τα προσόντα του κάθε εργαζόμενου, ενώ οι κοινωνικός καταμερισμός έχει να κάνει με την καταμερισμό των

εργασιακών καθηκόντων ανά κοινωνικές ομάδες. Αν και το θέμα κύρους – εθνικότητας κατά βάση δεν φαίνεται να βρίσκονται σε άμεση σχέση μεταξύ τους, με βάση όμως τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας, το ένα καθορίζεται από το άλλο και έτσι οδηγούμαστε σε ένα σύστημα παρόμοιο με αυτό των καστών στην Ινδία. Με άλλα λόγια υπάρχουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες που αποκτούν κύρος σχεδόν a priori. Η συγκεκριμένη ανάλυση του Webber είναι ιδιαίτερα σημαντική, γιατί μας δείχνει πως αντιλήψεις που δεν σχετίζονται άμεσα με την οικονομική δραστηριότητα, αλλά μέσα από κοινωνικές αντιλήψεις περί φυλετικής ανωτερότητας, νομιμοποιούν και αναπαραγάγουν ένα συγκεκριμένα αξιακό και νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο με την σειρά του παγιώνει την ανισότητα, στον τρόπο ζωής και στις αντιλήψεις των αποκλεισμένων ομάδων. Επιπλέον για τους διανοητές της βεμπεριανής σχολής τα υποκειμενικά χαρακτηριστικά της ανισότητας πρέπει να μελετώνται εις βάθος γιατί ακριβώς σε αυτά οφείλεται η δυσκολία υπέρβασης της ανισότητας.

Βλέποντας τις παραπάνω προσεγγίσεις μπορούμε να τις εντάξουμε σε δύο ευρύτερες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία έχει να κάνει με τις μελέτες που δίνουν έμφαση στο ζήτημα της κοινωνικής συναίνεσης (consensus) και από την άλλη εκείνες που δίνουν βάση στη σημασία της κοινωνικής σύγκρουσης (conflict) και στην κατανόηση των ιδιαίτερων συνθηκών και συνεπειών που έχει η οικιακή εργασία για τις μετανάστριες που ασχολούνται με το συγκεκριμένο επάγγελμα. (Ξυπολητάς 2013, Ξυπολητάς και Lazarescu 2013). Οι **θεωρίες κοινωνικής συναίνεσης** επηρεαζόμενες έντονα από τον λειτουργισμό και την κοινωνιολογική σχολή του Σικάγο, μελετούν την οικιακή εργασία λαμβάνοντας υπόψη δύο άξονες¹². Ξεκινώντας από το μακροεπίπεδο, οι θιασώτες της συγκεκριμένης σχολής σκέψης δίνουν μεγάλη σημασία και έμφαση στο ότι μπορεί η εργασία, στο σύνολο της να συμβάλει, στην κοινωνική ευταξία και στην γενικότερη κοινωνική συνοχή, αποτρέποντας έτσι μεγάλα κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν από την μη ύπαρξη εργασίας πχ φτώχεια. Πρόκειται για μια ανάλυση και εξήγηση του φαινομένου της εργασίας που έχει τις ρίζες του στο μεγάλο έργο του Durkheim για τις κοινωνίες της οργανικής αλληλεγγύης αλλά και σε αυτή του Parsons σχετικά με την ομαλή λειτουργία του κοινωνικού συστήματος (Ξυπολητάς και Lazarescu 2013). Με άλλα λόγια θεωρούν ότι ο καταμερισμός της εργασίας είναι δυνατόν να κρατήσει σε συνθήκες συνοχής και ευταξίας όλο το κοινωνικό σύνολο μέσα από την αλληλεξάρτηση που δημιουργείται ανάμεσα στα μέλη του. Προχωρώντας τώρα σε μικροεπίπεδο, παρατηρούμε ότι οι υπέρμαχοι της συγκεκριμένης σχολής σκέψης τονίζουν πως η συμμετοχή του υποκειμένου στην εργασία έχει ως αποτέλεσμα και την αξιακή σύγκλιση με την κοινωνία υποδοχής και ως αποτέλεσμα τον γενικότερο ασπασμό των κυρίαρχων αντιλήψεων και προτύπων που χαρακτηρίζουν την κοινωνία υποδοχής. Ειδικεύοντας τώρα τα παραπάνω χαρακτηριστικά στον τομέα της οικιακής εργασίας, η συγκεκριμένη θεωρία υπογραμμίζει σε μακροεπίπεδο, τον ρόλο της οικιακής εργασίας στην γενικότερη ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς, ενώ σε μικροεπίπεδο ισχυρίζονται πως η συμμετοχή στην οικιακή εργασία συμβάλει στην αξιακή σύγκλιση με την χώρα

υποδοχής αλλά ακόμα περισσότερο συμβάλει και στην κοινωνική ενσωμάτωση και χειραφέτηση που προκύπτει μέσα από τις οικονομικές απολαβές που προκύπτουν από την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Επιπλέον σε ότι έχει να κάνει με καθεαυτό προβλήματα που έχουν να κάνουν με την φύση της οικιακής εργασίας και τις χαμηλές προσδοκίες που προκύπτουν από την άσκηση αυτού του επαγγέλματος , επισημαίνουν ότι αυτές οι ιδέες αναπτύσσονται από τις μεταναστευτικές ομάδες αναφοράς λόγω της ένταξής τους στην δευτερογενή αγορά εργασίας και θεωρούν ως λύση την θέσπιση καθορισμένων νόμων και δικαιωμάτων που να κατοχυρώνουν νομικά τις εργάτριες , αντιμετωπίζοντας έτσι τα όποια προβλήματα ως αμιγώς εργασιακά (Παπαταξιάρχης 2013, Ξυπολητάς 2013, Ξυπολητάς και Lazarescu 2013)

Σε αντίθετη κατεύθυνση με την παραπάνω σχολή σκέψης κινούνται **οι θεωρίες σύγκρουσης** . Η μεγάλη και βασική διαφορά των συγκεκριμένων θεωριών είναι ότι έχουν έναν πιο ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα σε σχέση με τις λειτουργιστικές θεωρίες κοινωνικής συναίνεσης δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή και εξετάζοντας εκτενέστερα τις συνέπειες που έχει η οικιακή εργασία πάνω στις μετανάστριες. Για αυτές τις θεωρίες , το συγκεκριμένο ζήτημα δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί στην βάση μια αφαιρετικής λογικής κοινωνικής ένταξης εάν δεν εξεταστεί πρώτα το πώς η εργασία επηρεάζει τις μετανάστριες τόσο σε επίπεδο συνθηκών ζωής όσο και σε επίπεδο αξιών αντιλήψεων και νοηματοδότησης του εαυτού τους , εγκλωβίζοντας τις κατ'επέκταση σε θύλακες εκμετάλλευσης , περιθωριοποίησης και γενικότερου κοινωνικού αποκλεισμού. Οι απαρχές της συγκεκριμένης σχολής σκέψης προέρχονται κατά βάση από τις μαρξιστικές και βεμπεριανές προσεγγίσεις. Ξεκινώντας από τις μαρξιστικές αναλύσεις , βλέπουμε ότι οι συγκεκριμένες αναλύσεις τονίζουν ότι οι κοινωνίες διαμορφώθηκαν σε αξίες και στερεότυπα τα οποία δημιουργήθηκαν πολύ πριν την τεχνολογική επανάσταση και τα οποία πλέον φαίνεται να έχουν υποστεί τεράστια αλλοίωση με αποτέλεσμα να επηρεάζονται και οι σχέσεις των υποκειμένων μεταξύ τους. Έτσι λοιπόν ο μαρξισμός δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις καταστάσεις εκείνες που στοιχειοθετούν την εκμετάλλευση του εργαζομένου , και στην συγκεκριμένη περίπτωση των μεταναστριών , από την εργοδοσία .Από την άλλη οι βεμπεριανές μελέτες επεκτείνουν την προβληματική της ανάλυσης τους στα ζητήματα κύρους και κοινωνικής κλειστότητας που προκύπτουν από την συγκεκριμένη εργασία που έχει την τάση να θεωρείται υποτιμητική στα ευρύτερα πλαίσια της κοινωνίας . Αλλά ας δούμε λίγο πιο συγκεκριμένα κάποιες έρευνες και από τις δύο προαναφερθέντες σχολές σκέψης

Τελειώνοντας την ανάλυση αυτού του κεφαλαίου είμαστε σε θέση να πούμε ότι και οι δύο προσεγγίσεις έχουν εμπλουτίσει την κοινωνική έρευνα. Οι συγκρουσιακές προσεγγίσεις μελετούν την κατάσταση μέσα από την βιωμένη άποψη των οικιακών εργατριών ενώ οι λειτουργιστικές προσεγγίσεις έχουν το πλεονέκτημα μιας πιο ουδέτερης και αντικειμενικής ανάλυσης χωρίς να αναγνωρίζουν (έστω και άμεσα)τον ρόλο θύτη- θύματος και χωρίς να ασπάζονται τις συναισθηματικά φορτισμένες

αντιλήψεις περί εκμετάλλευσης των μεταναστευτικών πληθυσμών , προσπαθούν να βρουν μια ισορροπία και να αξιολογήσουν τα θετικά και αρνητικά γνωρίσματα του συγκεκριμένου επαγγέλματος

Κεφάλαιο 3: Πορεία εισόδου στην Ελλάδα και στο επάγγελμα

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε τις πορείες εισόδου στην χώρα των μεταναστριών που απασχολούνται στο επάγγελμα της εξωτερικής οικιακής εργασίας και πιο συγκεκριμένα των μεταναστριών από την Αλβανία μιας και είναι η ομάδα που σε ότι έχει να κάνει με την ελληνική περίπτωση υπερεκπροσωπείται στο συγκεκριμένο επάγγελμα . Επιπλέον θα δούμε τις ιδιάζουσες συνθήκες που αντιμετωπίζουν ερχόμενες σε ένα νέο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο είναι ο καπιταλισμός, και ποιές καταστάσεις είναι οι γενεσιουργοί παράγοντες που σπρώχνουν τις μετανάστριες προς την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος.

Ας ξεκινήσουμε όμως με μια επισκόπηση του φαινομένου. Η μετανάστευση από την Αλβανία , την Ουκρανία τα Βαλκάνια και γενικά από τις περιοχές που επικρατούσε ο σοσιαλισμός σαν κοινωνικό και οικονομικό σύστημα εντάσσεται στην λεγόμενη και ως << νέα φάση¹³ >> της μετανάστευσης. Πιο συγκεκριμένα ,αυτή η νέα φάση ξεκινά με την κατάρρευση των έως τότε υπαρκτών σοσιαλιστικών καθεστώτων που έγινε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 , και τα οποία αποτελούσαν τα τελευταία προπύργια του σοσιαλισμού στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα να αλλάξει δραστικά και να αναμορφωθεί ο έως τότε γεωπολιτικός χάρτης της Ευρώπης. Αποτέλεσμα αυτής της αναμόρφωσης είναι η δημιουργία μεγάλων μεταναστευτικών ροών προς τις χώρες τις κεντρικής και της δυτικής Ευρώπης, αλλά ακόμα σε περιοχές της νότιας Ευρώπης, όπως Ελλάδα , Ισπανία , Ιταλία , Πορτογαλία.. Οι νέες αυτές μεταναστευτικές ροές αποτελούνταν από ανθρώπους οι οποίοι αναζητούσαν μια καλύτερη τύχη , μια καλύτερη ζωή και γενικότερα καλύτερες συνθήκες διαβίωσης από αυτές που επικρατούσαν στις περιοχές από τις οποίες έφυγαν. Ας εξετάσουμε τώρα αναλυτικότερα την περίπτωση της Αλβανίας. Η περίπτωση της Αλβανίας όπως μόλις προαναφέραμε ανήκει και αυτή στην λεγόμενη νέα φάση της μετανάστευσης. Έτσι λοιπόν δημιουργείται μια νέα πραγματικότητα που διαφέρει πολύ από την προηγούμενη. Έχουμε μια χώρα η οποία μετά από χρόνια απομόνωση και με ένα πληθυσμό που δεν γνωρίζει από μαζικές μεταναστεύσεις και μετακινήσεις πέρα από τα πλαίσια της ίδιας χώρας , αναγκάζεται τελικά να χρειάζεται το μεταναστευτικό χρήμα που προκύπτει μέσα από εμβάσματα των μεταναστών που έχουν φύγει για άλλες χώρες προκειμένου να αναπτυχθεί και να επιβιώσει στην νέα οικονομική κατάσταση. Αυτή όμως η πραγματικότητα επηρεάζει και το μικροεπίπεδο αφού και οι ολόκληρες οικογένειες βασίζονται είτε κατά μεγάλο βαθμό είτε εξ ολοκλήρου στα μεταναστευτικά εμβάσματα. Ας ειδικεύσουμε ακόμα περισσότερο την ανάλυση μας εξετάζοντας , την μεταναστευτική κίνηση από την Αλβανία προς την Ελλάδα. Η

συγκεκριμένη μεταναστευτική κίνηση , ξεκινάει από τις αρχές τις δεκαετίας του 90 και συνεχίζεται καθ όλη την διάρκεια αυτής με ιδιαίτερη αύξηση από το 1997 μέχρι και το 2000. Στο συγκεκριμένο φαινόμενο, δηλαδή της ιδιαίτερης αύξησης των μεταναστευτικών ροών εκείνη την περίοδο σημαντικό ρόλο παίζει και η κατάρρευση τραπεζικού αλβανικού συστήματος , γνωστού και ως << πυραμίδες¹⁴>> το οποίο έχει ως μεγάλη καταστροφική συνέχεια , την απώλεια μεγάλων χρηματικών κεφαλαίων των γηγενών κατοίκων τις Αλβανίας ,και το ξέσπασμα βίαιων ένοπλων συγκρούσεων σε όλη την Αλβανική επικράτεια.. Απότοκος αυτής της συνέπειας στην Ελληνική πραγματικότητα ήταν να αρχίσει ένα μεγάλο κύμα νομιμοποίησης που ξεκίνησε από το 1998 και διήρκησε περίπου μέχρι και το 2004, το οποίο και μείωσε την μέχρι <<στατιστική αορατότητα>> του υπό εξέταση πληθυσμού (Παπαταξιάρχης 2006β:45). Αυτό που παρατηρείται μέσα από την εξέταση του φαινομένου της μετανάστευσης από την Αλβανία είναι ότι οι αλβανές έχουν μια έντονη μεταναστευτική παρουσία στην Ελλάδα σχεδόν εφάμιλλη με αυτή των ανδρών από την Αλβανία, πραγματικότητα η οποία μας δείχνει ότι μιλάμε για ένα φαινόμενο και μια μεταναστευτική ροή που δεν γνωρίζει διαφορές που έχουν να κάνουν με το φύλο και με γενικότερα άλλα στερεότυπα τα οποία θα μπορούσαν να παίζουν ρόλο και να επηρεάζουν την μεταναστευτική στρατηγική του συγκεκριμένου πληθυσμού. Έτσι λοιπόν είμαστε σε θέση να δούμε τρεις χρονικές φάσεις της μετανάστευσης των γυναικών από την Αλβανία. Η πρώτη φάση¹⁵ ξεκινάει , στις αρχές του 1991 με την πλήρη κατάρρευση και αχρήστευση των ελέγχων μετακίνησης του πληθυσμού που είχε επιβάλει το παλιό μονοκομματικό καθεστώς. Η δεύτερη φάση είναι μεταξύ 1991 και 1997 όπου συνεχίζεται η μεταναστευτική ροή χωρίς ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις και η τρίτη φάση είναι περίπου από το 1997 μέχρι και το 2000 , όπου σε εκείνο το χρονικό σημείο όπως αναφέραμε και πιο πάνω έχουμε την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος των πυραμίδων, η οποία δημιουργεί μεγάλες εντάσεις με συνέπεια η μεταναστευτική ροή εκείνη την περίοδο να σημειώνει αύξηση καθώς μεγάλος μέρος του πληθυσμού επιζητεί περισσότερη ασφάλεια και γαλήνη στην καθημερινή του ζωή.

Ας δούμε όμως τώρα την καθεαυτό μεταναστευτική διαδικασία των μεταναστριών από την Αλβανία προς την Ελλάδα. Η συγκεκριμένη διαδικασία χωρίζεται σε 3 στάδια. Το πρώτο στάδιο έχει να κάνει με την είσοδο των μεταναστριών στην Ελλάδα αλλά και με τον τρόπο μετανάστευσης προς αυτή. Ο τρόπος μετανάστευσης των γυναικών από την Αλβανία παρουσιάζει 2 παραλλαγές¹⁶ που έχουν να κάνουν βασικά με το νόμιμο της μετανάστευσης τους ή όχι. Η πρώτη κατηγορία είναι ο ατομικός και μη οργανωμένος τρόπος της μετανάστευσης. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι γυναίκες που ήρθαν στην Ελλάδα με σκοπό την οικογενειακή συνένωση , πράγμα που σημαίνει ότι ο άντρας τους ήδη είχε έλθει πιο πριν στην Ελλάδα και είχε βρει δουλειά εδώ με αποτέλεσμα το περιβάλλον να φαντάζει πιο γόνιμο για την επανένωση και πάλι της οικογένειας. Οι μετανάστριες αυτές έχουν έρθει στην Ελλάδα με τουριστική βίζα και σημαντικό είναι επιπλέον να αναφέρουμε εδώ ότι αυτού του είδους η μεταναστευτική πορεία χαρακτηρίζει σχεδόν όλες εκείνες τις γυναίκες που

εισέρχονται μόνιμα στην Ελλάδα. Με τον όρο νόμιμα εννοούμε ότι ο άνδρας τους έχει ήδη άδεια εργασίας και άδεια παραμονής στην χώρα αυτή με αποτέλεσμα να καθίσταται δυνατή η νόμιμη οικογενειακή επανένωση , μιας και το επιτρέπει εξάλλου και η νομοθεσία¹⁷ . Στην δεύτερη κατηγορία , έχουμε ως επί το πλείστον τις μετανάστριες εκείνες που μεταναστεύουν παράνομα στην Ελληνική επικράτεια. Σε πλήρη αντίθεση με την πρώτη κατηγορία μεταναστευτικής ροής , αυτή η ροή χαρακτηρίζεται από κυρίως ομαδικές και καλά οργανωμένες μεταναστευτικές κινήσεις , οι οποίες ,όπως φαίνεται και από τις απόψεις των ίδιων των μεταναστριών που μετανάστευσαν με αυτόν τον τρόπο, χαρακτηρίζονται από πολύ δύσκολες και απάνθρωπες πολλές φορές συνθήκες μετανάστευσης που θέτουν σε κίνδυνο την ζωή τόσο των ίδιων και των γυναικών όσο και των υπόλοιπων οικογενειακών μελών , και κυρίως εννοούμε τα παιδιά που τις περισσότερες φορές οι μετανάστριες τα παίρνουν μαζί τους στην Ελλάδα , μη θέλοντας να τα αφήσουν να μεγαλώσουν μακριά τους και στην ιδιαίτερα επίφοβη εκείνη την περίοδο ειδικά αλβανική κοινωνία. Είμαστε λοιπόν σε θέση σε αυτό το στάδιο της εργασίας να κάνουμε μια σημαντική διαπίστωση σε ότι έχει να κάνει με την μεταναστευτική πορεία των αλβανίδων. Πέρα από τους προφανείς οικονομικούς λόγους που προφανώς και παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο , για την απόφαση της μετανάστευσης , σημαντικό ρόλο παίζει και η διατήρηση των ιδιαίτερων και σημαντικών για τις αλβανές οικογενειακών δεσμών που από ότι φαίνεται παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ζωή τους. Με άλλα λόγια , μπορούμε να μιλήσουμε για μια οικογενειακή και συνάμα οικονομική μετανάστευση και όχι αμιγώς οικονομική όπως συμβαίνει με τις περιπτώσεις άλλων μεταναστευτικών πληθυσμών (πχ γυναίκες από την Ουκρανία).

Το δεύτερο στάδιο είναι το πως αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες την εισαγωγή τους στο νέο μοντέλο οικονομικής οργάνωσης που υπάρχει στην Ελληνική κοινωνία και αυτό είναι ,όπως είναι προφανές, ο καπιταλισμός. Συνοπτικά μπορούμε να ορίσουμε το δεύτερο στάδιο ως την οργάνωση και τον τρόπο ζωής των μεταναστριών στην χώρα υποδοχής. Σε πρώτο επίπεδο ανάλυσης είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι το περιβάλλον από το οποίο έρχονται οι συγκεκριμένες μετανάστριες είναι ένα περιβάλλον που δεν έχει καμία απολύτως σχέση σε σύγκριση με αυτό που πρόκειται να αντιμετωπίσουν στην Ελληνική κοινωνία. Μιλάμε για ένα περιβάλλον-κοινωνικό και οικονομικό σύστημα γενικότερα, που χαρακτηρίζεται από αυτό που θα έλεγε και ο Durkheim μια μηχανική αλληλεγγύη¹⁸ σε σχέση με την οργανική αλληλεγγύη που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες νεωτερικές κοινωνίες. Φαίνεται και από τις ίδιες τις μετανάστριες και από τις απόψεις που αυτές εκφέρουν ότι στο προηγούμενο σύστημα που ήταν αυτό της χώρας υποδοχής , υπήρχε μια ασφάλεια σε σχέση με θέματα εργασιακά , ασφάλισης και μισθού. Υπήρχε μια σύμπνοια και μια γνήσια αλληλεγγύη μεταξύ των μελών της κοινωνίας. Υπήρχε μια θετική νοσηματοδότηση της εργασίας γενικότερα, και μια κεντρική πολιτική που μέσα από τον κεντρικό συνολικό σχεδιασμό που την διέπνεε έδινε την δυνατότητα στον γηγενή πληθυσμό να ζει ικανοποιητικά απαλλαγμένος από φόβους και άγχος για πράγματα που τότε θεωρούνταν υποχρέωση και καθήκον της κοινωνίας για να τα παρέχει στα άτομα.

Μπορεί στο συγκεκριμένο περιβάλλον οι πολυτέλειες και τα ακριβά αγαθά να μην ήταν μια πολύ συνηθισμένη πραγματικότητα , αλλά η γενικότερη κοινωνική δομή χαρακτηριζόταν από μια σύμπνοια των μελών της , που την χαρακτήριζε, η συνολική ευδαιμονία του συνόλου παρά η ατομική και μεμονωμένη ευδαιμονία ενός μόνο ατόμου σε βάρος των άλλων. Εν αντιθέσει με αυτήν την κατάσταση το σύστημα της χώρας υποδοχής , χαρακτηρίζεται ως ένα σύστημα στο οποίο παίζουν ρόλο κυρίως τα ατομικά χαρακτηριστικά , δηλαδή με άλλα λόγια μιλάμε για μια εξατομίκευση της ευθύνης και πραγμάτων που στο προηγούμενο σύστημα ήταν σε μεγάλο βαθμό αρμοδιότητα του κράτους. Το νέο σύστημα χαρακτηρίζεται από μια οργανική αλληλεγγύη , με αποτέλεσμα οι σχέσεις των κοινωνικών υποκειμένων να γίνονται πιο απρόσωπες , το συλλογικό καλό ως έννοια αρχίζει να αμφισβητείται και την θέση παίρνει η αντίληψη του ατομικού συμφέροντος, και η αντίληψη του ορθολογικά σκεπτόμενου οικονομικού υποκειμένου. Εν ολίγοις το νέο σύστημα χαρακτηρίζεται ως <<άγριο>> σύστημα από τις μετανάστριες αλλά και από τις οικογένειες τους, και μέσα στο οποίο πρέπει ατομικά να δουλέψουν πολύ σκληρά , προκειμένου να διατηρήσουν ένα σεβαστό επίπεδο διαβίωσης μιας και η αλληλεγγύη όπως την γνώριζαν στην χώρα προέλευσης απουσιάζει παντελώς. Επιβεβαιώνεται επομένως ο ορισμός περί <<διπλής τρωτότητας¹⁹>> των μεταναστριών αλλά και των μεταναστών. Με τον όρο αυτόν εννοούμε ότι οι μετανάστες βρίσκονται κάτω από δύσκολες και συχνά επικίνδυνες συνθήκες και κατά τις δύο φάσεις της μεταναστευτικής ροής. Και στην φάση της αυτής καθεαυτής μετανάστευσης, λόγω των ιδιαίτερων δυσκολιών που υπάρχουν και έχουν να κάνουν με την έλλειψη απαραίτητων εγγράφων, την εκμετάλλευση από τα τοπικά ταξιδιωτικά γραφεία ή άλλους ανθρώπους τους <<βοηθάνε >> με σκοπό να έρθουν στην Ελλάδα αλλά και στην φάση της παραμονής και προσαρμογής στην ελληνική κοινωνία, λόγω αφενός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που παρουσιάζει η ελληνική κοινωνία (πχ στερεότυπα) αλλά και λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών και αλλαγών , τις οποίες υφίστανται οι μετανάστες και έχουν να κάνουν με την μετάβαση από το ένα κοινωνικό και οικονομικό σύστημα στο άλλο.

Αφού εξετάσαμε επομένως και την πορεία εισόδου των μεταναστριών από την Αλβανία στην χώρα, και είδαμε και τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν λόγω μετάβασης από το ένα κοινωνικοοικονομικό μοντέλο στο άλλο ας ασχοληθούμε με το πώς τελικά , οι μετανάστριες καταλήγουν στο επάγγελμα της εξωτερικής οικιακής εργασίας. Περνάμε επομένως στο τρίτο στάδιο το οποίο ασχολείται με το πώς τελικά καταλήγουν οι μετανάστριες στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας. Όπως προαναφέραμε και πιο πάνω οι μετανάστριες από την Αλβανία έρχονται έχοντας ως

στόχο την οικογενειακή επανένωση μιας και ο άντρας τους και πολλές φορές ακόμα και άλλα μέλη της οικογένειας τους (πχ αδέρφια) βρίσκονται ήδη εδώ. Σε ότι έχει να κάνει με τις περιπτώσεις που βρίσκεται εκ των προτέρων εδώ ο σύζυγος , τις περισσότερες φορές αυτός ήδη εργάζεται κυρίως σε χειρωνακτικές και περιστασιακές δουλείες ιδιαίτερα επικίνδυνες που απαιτούν και μεγάλο σωματικό κόπο (οικοδομικές εργασίες, εργασίες σε χωράφια κλπ). Υπάρχει το ενδεχόμενο να μην ασφαλιζεται καθόλου ή να ασφαλιζεται για ένα μικρό και συγκεκριμένο χρονικό διάστημα , πράγμα που σημαίνει ότι η μετανάστρια γυναίκα του , σε ένα πολύ αρχικό στάδιο εξαρτάται εξ ολοκλήρου από τον σύζυγο. Επειδή όμως , όπως προαναφέραμε και πιο πάνω, οι δουλείες στις οποίες καταφεύγει ο σύζυγος είναι ως επί το πλείστον περιστασιακές , δεν εξασφαλίζουν μια σταθερή και μόνιμη ροή χρημάτων προς το νοικοκυριό. Συν τοις άλλοις το βιοτικό επίπεδο στην Ελλάδα , απαιτεί ιδιαίτερα ακριβές δαπάνες και ως εκ τούτου καθίσταται αναγκαία η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας με σκοπό την οικονομική ενίσχυση του νοικοκυριού. Όμως η ελληνική αγορά εργασίας δεν μπορεί να προσφέρει εργασία κάπου αλλού άμεσα παρά μόνο στην παροχή οικιακών υπηρεσιών . Αντίκτυπος αυτής της κατάστασης είναι η σχεδόν καθολική συμμετοχή των νεοεισερχόμενων μεταναστριών από την Αλβανία στην εξωτερική οικιακή εργασία. Η είσοδος στην οικιακή εργασία καθίσταται αναγκαία , γιατί προσφέρει ένα άμεσο εισόδημα , το οποίο προφανώς και δεν είναι το κύριο εισόδημα από το οποίο εξαρτάται η οικογένεια , αλλά από την άλλη η συνεισφορά του και μόνο μέσα στο σπίτι διευκολύνει αρκετά τον προγραμματισμό ζωής του νοικοκυριού. Τελειώνοντας αυτό το κεφάλαιο , είναι σημαντικό να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ των μεταναστριών από την Αλβανία και των μεταναστριών που προέρχονται από άλλες πρώην σοσιαλιστικές χώρες , όπως η Ουκρανία για παράδειγμα. Όπως προαναφέραμε , οι γυναίκες από την Ουκρανία μεταναστεύουν κυρίως μόνες τους , με αποτέλεσμα να μην έχουν κάποιο κοντινό συγγενικό τους πρόσωπο στην Ελλάδα , που να καθιστά απαραίτητη την συνεχή παρουσία τους κοντά του. Αποτέλεσμα αυτού, και με δεδομένη την ανασφάλεια που βιώνουν οι μετανάστριες στην ελληνική κοινωνία , επιλέγουν την εσωτερική οικιακή εργασία για μια σειρά από λόγους όπως , η καθαρότητα των μισθών, η προστασία από τις αρχές , οι ιδιαίτερες σχέσεις πατρωνίας με το εργοδοτικό νοικοκυριό κλπ. Σε αντίθετη κατάσταση, βρίσκονται οι μετανάστριες από την Αλβανία , οι οποίες μεταναστεύουν με σκοπό την οικογενειακή επανένωση και μαζί με τα παιδιά τους, κατάσταση που δείχνει ότι έχουν μαζί τους την οικογένεια τους στην χώρα υποδοχής. Επομένως γίνεται προφανές, ότι χρειάζεται η παρουσία των γυναικών μέσα στο σπίτι, για τη γενικότερη φροντίδα του νοικοκυριού. Άρα δεν επιθυμούν την εσωτερική οικιακή εργασία μιας και αυτό θα σήμαινε ότι θα ήταν αναγκασμένες να διαμένουν μέσα στο εργοδοτικό νοικοκυριό. Απεναντίας προτιμούν την εξωτερική οικιακή εργασία , καθώς έτσι τους δίνεται η δυνατότητα και να δουλεύουν , βοηθώντας έτσι την οικογένεια στις οικονομικές της ανάγκες, αλλά και να είναι παρών και κοντά στην οικογένεια τους για γενικότερα θέματα φροντίδας, που δεν άπτονται πάντα στο θέμα των οικονομικών, μιας και η εξωτερική οικιακή εργασία δεν απαιτεί την σταθερή και μόνιμη διαμονή της εργάτριας μέσα στο εργοδοτικό σπίτι

Κεφάλαιο 4: Συνθήκες εργασίας στο επάγγελμα

Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εργασιακής δραστηριότητας της οικιακής εργασίας και θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε τους λόγους που κάνουν το συγκεκριμένο επάγγελμα , αρεστό και επιθυμητό , από τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς που βρίσκονται στην Ελλάδα.

Ξεκινώντας την ανάλυση μας είναι σημαντικό ,να κάνουμε και πάλι την διάκριση μεταξύ εσωτερικής οικιακής εργασίας και εξωτερικής οικιακής εργασίας . Το βασικό σημείο που πρέπει να προσέξουμε είναι ότι στην πρώτη περίπτωση η εργαζόμενη μένει μέσα στο εργοδοτικό νοικοκυριό στο οποίο και απασχολείται ενώ στην περίπτωση της εξωτερικής οικιακής εργασίας , η μετανάστρια δεν διαμένει στο σπίτι του εργοδοτικού νοικοκυριού. Όπως προαναφέραμε στην κατηγορία της εξωτερικής οικιακής εργασίας ανήκουν οι εργαζόμενες που προέρχονται από την Αλβανία. Ας ξεκινήσουμε επομένως την ανάλυση.

Καταρχάς βλέπουμε ότι είναι πολύ δύσκολη η αυτή καθεαυτή εννοιολόγηση του επαγγέλματος μιας και ο ορισμός που δίνει στο συγκεκριμένο επάγγελμα , το Διεθνές Γραφείο Εργασία²⁰ (ILO) δεν φαίνεται να συμφωνεί απόλυτα, με αυτό που πιστεύουν οι ίδιες οι οικιακές εργάτριες κάνουν. Πιο συγκεκριμένα , συνεντεύξεις και έρευνες που έχουν γίνει²¹ έδειξαν ότι οι εργαζόμενες ερμηνεύουν την εργασιακή τους οντότητα , ως εργαζόμενες στον τομέα της οικιακής καθαριότητας. Η συγκεκριμένη διαπίστωση προφανώς γεννιέται από το είδος των εργασιακών καθηκόντων που στην πλειονότητα τους επιτελούν αυτές οι εργαζόμενες και έχουν κυρίως με το καθάρισμα , εσωτερικών και εξωτερικών χώρων κυρίως των νοικοκυριών. Ένα εύλογο ερώτημα που γεννιέται σε αυτήν την περίπτωση είναι πως έχει επικρατήσει ο όρος των <<οικιακών βοηθών>> προκειμένου να περιγράψουμε την συγκεκριμένη κατηγορία εργαζομένων. Στο συγκεκριμένα ερώτημα δίνονται τρεις απαντήσεις²². Πρώτον , γιατί η αλβανίδα εξωτερική οικιακή εργάτρια, πολλές φορές, μέσα στα πλαίσια της εργασίας της ασχολείται και με άλλες δραστηριότητες που ξεφεύγουν από τον στενό εργασιακό κύκλο των καθηκόντων του καθαρισμού (πχ σερβίρισμα σε δείπνα, μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο) ,δεύτερον γιατί αυτός ο όρος συνδέθηκε με την απασχόληση των γυναικών αυτών σε καθημερινή βάση σε διάφορους χώρους και όχι μόνον σε ένα μοναδικό και τρίτον γιατί θεωρείται ότι περιγράφει καλύτερα την εργασιακή αλλά και την ευρύτερη σχέση γενικότερα μεταξύ της εξωτερικής οικιακής εργάτριας και της εργοδοτικής οικογένειας .Εν ολίγοις , η μετανάστρια εμφανίζεται σαν ένα << βοηθητικό >> χέρι (Ψημμένος , Σκαμνάκης 2008) το οποίο βοηθάει την εργοδοτική οικογένεια στις καθημερινές της ασχολίες και υποχρεώσεις. Ο όρος υπηρέτρια αποφεύγεται για να χαρακτηρίσει αυτή την επαγγελματική κατηγορία μιας και αναφέρεται κυρίως σε μίαν άλλη κατηγορία εργαζομένων στον τομέα της καθαριότητας, και ειδικότερα στον τομέα των

εσωτερικών οικιακών εργατριών. Επιπλέον ο όρος <<οικιακή βοηθός>> έμμεσα αναδεικνύει και μια μερικότερα στην απασχόληση που στην ουσία όμως χαρακτηρίζει όλο το επάγγελμα. Επομένως σε αυτό το σημείο , είμαστε σε θέση να κάνουμε την πρώτη σημαντική για διαπίστωση για την φύση της οικιακής εξωτερικής εργασίας, δηλαδή μιλάμε για μια εργασία μερικής απασχόλησης στο σύνολό της.

Πέρα από αυτό, είναι άξιο αναφοράς το γεγονός ότι η εξωτερική οικιακή εργασία ως επάγγελμα δεν είχε πάντα τα ίδια χαρακτηριστικά και επομένως άλλαξε με το πέρασμα των χρόνων. Στην πρώτη περίοδο της οικιακής εργασίας, λόγω της προφανούς << άμεσης>> ανάγκης που είχαν οι μετανάστριες για δουλειάς ,τα συνηθέστερο ήταν να κινούνται αυτές προς τις εργοδότες για αναζήτηση δουλειάς, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη σημαντικά κριτήρια που επηρεάζουν την εργασιακή δραστηριότητα, όπως η απόσταση του εργοδοτικού νοικοκυριού από το σπίτι διαμονής της μετανάστριας. Επιπλέον οι γυναίκες, πάλι υποκινούμενες από τις άμεσες ανάγκες που είχαν για την επιβίωση τόσο τη δίκια τους όσο και του νοικοκυριού δέχονταν να καταπιαστούν με οποιοδήποτε <<καθήκον>> προέκυπτε μέσα στο σπίτι, κάνοντας σχεδόν όλες τις δουλειές και χωρίς να έχουν την δυνατότητα διαπραγμάτευσης και καθορισμού του ημερομισθίου τους μια και αυτό καθορίζονταν μονομερώς από την πλευρά της εργοδότριας²³ . Με λίγα λόγια , απόλυτος κυρίαρχος του παιχνιδιού δεν ήταν άλλος από την εργοδότρια , η οποία είχε την απόλυτη δικαιοδοσία και καθόριζε ποιές δουλειές έπρεπε να γίνουν και πότε, τις ημέρες και τις ώρες εργασίας, τα τυχόν διαλλείματα για ξεκούραση καθώς επίσης και το ημερομίσθιο.

Όμως μέσα στο χρόνο, οι αλβανές απέκτησαν μεγαλύτερο έλεγχο της εργασίας τους γεγονός που προφανέστατα οδήγησε και σε μεγαλύτερη εργασιακή αυτονομία σε σχέση με το παρελθόν . Η πιστοποίηση της παραπάνω κατάστασης φαίνεται από το γεγονός ότι πλέον οι εργοδότες είναι αυτές που κινούνται προς τις μετανάστριες για παροχή εργασίας. Επιπλέον , οι μετανάστριες είναι σε θέση να επιλέγουν σπίτια με κριτήριο την εγγύτητα στον τόπο διαμονής τους , καθώς ακόμα και να αφήνουν σπίτια στα οποία θεωρούν ότι οι όροι εργασίας τους δεν είναι σωστοί , ή η συμπεριφορά των εργοδοτών απέναντι τους και απέναντι στην εθνότητα καταγωγής τους δεν είναι η πρέπουσα. Πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιλογή του εργοδοτικού νοικοκυριού από την πλευρά της μετανάστριας είναι συνάρτηση τριών παραγόντων. 1) της απόστασης από το σπίτι, 2)το μέγεθος του σπιτιού καθώς και η γενικότερη επικοινωνία που έχει με τον εργοδότη , 3)η σχέση της οικιακής απασχόλησης με την απασχόληση του σύζυγου²⁴ .Αυτή η τρίτη παράμετρος είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς αν ο σύζυγος λόγω εργασίας μετακινείται συχνά τότε η πελατεία των μεταναστριών καθορίζεται από τις ιδιαίτερες σχέσεις και γνωριμίες που αναπτύσσει ο σύζυγος στην δουλειά του .Μια ακόμα σημαντική διάσταση , είναι ότι πλέον το ημερομίσθιο δεν καθορίζεται μονομερώς από τους εργοδότες. Συνήθως υπάρχει μια διαπραγμάτευση και συναπόφαση πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα , ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις που το καθορίζουν και μονομερώς οι μετανάστριες. Σε

αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε πως ιδιαίτερη εντύπωση κάνει το γεγονός ότι επίσης ζητάνε κάθε δεύτερο χρόνο αύξηση καθώς επίσης διεκδικούν, δώρα και επιδόματα αν και συνήθως οι πιθανότητες τελικά να τα αποσπάσουν είναι μηδαμινές. Σε ότι έχει να κάνει με το ωράριο εργασίας, αυτό καθορίζεται καθαρά από τις μετανάστριες, αν και σε αυτό το ζήτημα παρατηρούμε κάποιες φορές το φαινόμενο της συναπόφασης, με γνώμονα τις περισσότερες φορές τις ιδιαίτερες προσωπικές ανάγκες και τις υποχρεώσεις, ενώ σημαντικό ρόλο παίζει το γεγονός να τους παρέχεται η δυνατότητα να απασχολούνται την ίδια μέρα σε περισσότερα από ένα νοικοκυριά με απώτερο σκοπό την μεγιστοποίηση του χρηματικού οφέλους που προκύπτει, κατάσταση που θα την αναλύσουμε στη συνέχεια του υπάρχοντος κεφαλαίου. Πάνω σε αυτό το πλαίσιο καθορίζονται και τα διαλλείματα που θα κάνει η μετανάστρια, εάν βέβαια το επιθυμεί η ίδια, τα οποία αποτελούν ένα πεδίο μονομερούς απόφασης από την μεριά της μετανάστριας πάνω στο θέμα της εργασιακής δραστηριότητας. Η ύπαρξη ή μη του διαλλείματος έγκειται στο γεγονός ότι η μετανάστρια μπορεί να μη θέλουν να μείνουν για πολύ ώρα σε ένα σπίτι μιας και επιζητούν την πολυεργοδοτική που αναφέραμε και πιο πάνω.

Ας αναλύσουμε όμως για ποίους λόγους οι μετανάστριες επιθυμούν την πολυεργοδοτική απασχόληση. Επειδή, όπως εύκολα γίνεται αντιληπτό η απασχόληση τους δεν είναι σταθερή και κατά συνέπεια ούτε το εισόδημα τους, θεωρούν ότι είναι καλύτερο να απασχολούνται σε όσο γίνεται το δυνατόν περισσότερα σπίτια, θεωρώντας ότι η παραπάνω σχέση ευελιξίας (μιας και δεν υπάρχει ένας αυστηρά καθορισμένος εργοδότης) τους παρέχει περισσότερη σιγουριά και μια περισσότερο σταθερή σχέση εργασίας με το συγκεκριμένο επάγγελμα. Επομένως γίνεται προφανές ότι για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν σε αυτή την εργασιακή επιλογή και στρατηγική, πρέπει οι ρυθμοί εργασίας τους σε ένα σπίτι να μην είναι εξοντωτική ώστε να καθίσταται δυνατή η εργασία μετά από κάποιες ώρες και σε ένα άλλο σπίτι. Για να ενισχύσουν ακόμα περισσότερο αυτήν την επιλογή, οι μετανάστριες τονίζουν ότι η εργασιακή τους δραστηριότητα, στηρίζεται σε μια ολιγόωρη αλλά τακτικά επαναλαμβανόμενη απασχόληση, παρά σε πολύωρους και άτακτους ή σπάνιους καθαρισμούς σε ένα σπίτι (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008). Βέβαια είναι φυσικό επακόλουθο η συγκεκριμένη κατάσταση, με την πολυεργοδοτική απασχόληση να προκαλεί περισσότερη κούραση και κόπο στην μετανάστρια παρόλα αυτά όμως της επιτρέπει να διατηρήσει κάποιον έλεγχο και κάποια σχετική αυτονομία επάνω στην εργασιακή δραστηριότητα.

Η όλη αυτή κατάσταση, με τις ιδιαίτερες συνθήκες που όπως αναφέραμε την χαρακτηρίζουν θεωρείται πως έχει οδηγήσει στην <<επαγγελματοποίηση²⁵>> της οικιακής εργασίας και ιδιαίτερα στην μορφή μιας αυτοαπασχόλησης και πιο συγκεκριμένα μιας κατ'αποκοπής απασχόλησης, όπου την ρόλο του <<κομματιού>> που με βάση το οποίο καθορίζεται ο μισθός, τον έχει πλέον το εκάστοτε εργοδοτικό νοικοκυριό.

Σε ότι έχει να κάνει με τις δουλείες που επιτελεί μια εξωτερική οικιακή εργάτρια μέσα στο νοικοκυριό, αυτές χαρακτηρίζονται κυρίως με τον όρο << βαριές>> ή <<χοντρές δουλείες>>²⁶ και έχουν κάνουν κυρίως με το καθάρισμα των εξωτερικών και εσωτερικών οικιακών χώρων , το τίναγμα των χαλιών, το σιδέρωμα , το σκούπισμα , το σφουγγάρισμα κλπ. Εν αντιθέσει, οι λεπτές δουλείες όπως είναι το γενικότερα και απλό συμμαζέμα του σπιτιού ή η ενασχόληση με απλά και μεμονωμένα αντικείμενα είναι αρμοδιότητα κυρίως της εργοδότριας. Μάλιστα εκφράζεται μια απέχθεια των μεταναστριών εξωτερικών οικιακών εργατριών προς τέτοιες δουλείες και ειδικότερα με μικροαντικείμενα τα οποία μπορεί να έχουν μια σημαντική συναισθηματική αξία για τις εργοδότριες, παρόλα αυτά για αυτές θεωρούνται επιπλέον βάρος και παράγοντας που δυσκολεύει την εργασία , και ως εκ τούτου τα χαρακτηρίζουν με τον όρο << μπιχλιμπίδια>> ή <<σαβούρα>>²⁷ .

Κάτι ακόμα πολύ σημαντικό , είναι ότι οι μετανάστριες , θέλουν να έχουν όπως φαίνεται ιδιαίτερες σχέσεις με τους εργοδοτικό νοικοκυριό. Δηλαδή να μην υπάρχει μια απλή εργοδοτική σχέση αλλά να αναπτύσσεται μια σχέση εν δυνάμει φιλική. Για παράδειγμα οι μετανάστριες εκτιμάνε πολύ εκείνες τις εργοδότριες που θα ενδιαφερθούν να μάθουν τι έχουν αν δεν φαίνονται καλά, που δεν θα τις αφήσουν να ασχοληθούν με εργασίες εξωτερικές και δύσκολες όπως το καθάρισμα των πατζουριών , αν έξω κάνει κρύο, που θα προσέξουν να έχουν ένα χυμό και κάτι φαγώσιμο, που να τους αρέσει για να τους προσφέρουν στα διαλλείματα τους . Επίσης αν και προτιμούν να εργάζονται μόνες τους χωρίς την παρουσία των εργοδοτριών στο σπίτι, νοηματοδοτούν θετικά εκείνες τις εργοδότριες που όταν είναι σπίτι θα ασχοληθούν με τα παιδιά ή θα τις βοηθήσουν έστω και λίγο στο καθάρισμα ή θα ασχολούνται με δουλείες γραφείου , ενώ νοηματοδοτούν αρνητικά εκείνες τις εργοδότριες που όταν είναι στο σπίτι απλώς κάθονται και βλέπουν τηλεόραση για παράδειγμα. Εν κατακλείδι , κάνοντας ένα άθροισμα των χαρακτηριστικών που αναφέραμε , μπορούμε πλέον να δομήσουμε το προφίλ της εξωτερικής οικιακής εργασίας των μεταναστριών από την Αλβανία. Επομένως μιλάμε για μια εργασία που συνήθως λαμβάνει χώρα 5-6 φορές την εβδομάδα (μπορεί και ολόκληρη την εβδομάδα αλλά εξαρτάται από την περίπτωση) , ο μισθός προσδιορίζεται με βάση την ημέρα (ημερομίσθιο), οι ώρες εργασίας δεν είναι δυνατόν να καθοριστούν ακριβώς αλλά συνήθως μιλάμε για 5 με 7 ώρες την ημέρα. Επί πρόσθετα, δεν μπορεί να οριστεί σαφώς ο εργοδότης μιας και έχουμε πολυεργοδοτική απασχόληση, τα εργασιακά καθήκοντα επικεντρώνονται κυρίως στις <<βαριές>> εργασίες , ενώ πολύ σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω της εξωτερικής οικιακής εργασίας έχουμε την δημιουργία ιδιαίτερων σχέσεων μεταξύ των εργατριών και των εργοδοτικών νοικοκυριών. Τέλος , ερμηνεύοντας την ιδιαίτερη φύση της εξωτερικής οικιακής εργασίας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι μιλάμε για μια εργασία που έχει τον χαρακτήρα της αυτοαπασχόλησης και πιο συγκεκριμένα τον χαρακτήρα της κατ' αποκοπής εργασίας.

Τελειώνοντας, αυτό το κεφάλαιο ας δούμε για ποιους λόγους το συγκεκριμένο επάγγελμα φαντάζει θελκτικό για τις μετανάστριες. Πρώτος σημαντικός παράγοντας είναι η ευελιξία που προσφέρει η συγκεκριμένη εργασία στις μετανάστριες. Μιλάμε για μια ευελιξία που έχει να κάνει με το πέρα από το μισθολογικό κομμάτι, με τις ώρες εργασίας και το πόσες θα εργαστούν ανάλογα με την ημέρα και το σπίτι, με τον ρυθμό που θα επιτελέσουν την εργασία τους, ακόμα ακόμα ότι τους δίνεται η δυνατότητα να δουλεύουν χωρίς την άμεση επίβλεψη της εργοδότης όπως συμβαίνει με άλλα επαγγέλματα. Επιπλέον, οι ιδιαίτερες σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των οικιακών εργατριών και των εργοδοτικών νοικοκυριών παίζουν ένα σημαίνοντα ρόλο στην επιλογή του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Σημαντικό είναι εδώ να αναφέρουμε ότι πολλές φορές αυτές οι σχέσεις, στην ουσία αναπληρώνουν τις ανυπαρξίες και τις αστοχίες του επίσημου κρατικού μηχανισμού όπως θα δούμε και στα επόμενα κεφάλαια. Τέλος ένας σημαντικός παράγοντας έχει να κάνει με την άμεση χρηματική ανταπόδοση που προκύπτει από το συγκεκριμένο επάγγελμα. Όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα κεφάλαια, στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι συνθήκες διαβίωσης των μεταναστριών είναι ιδιαίτερα δύσκολες και επίπονες. Με δεδομένο επομένως αυτές τις συνθήκες, και επιπλέον το μη σταθερό χαρακτήρα της επαγγελματικής απασχόλησης του συζύγου, καθώς και το ότι η αμοιβή της συζύγου είθισται να θεωρείται ως συμπληρωματική αμοιβή που βοηθάει στις τρέχουσες ανάγκες του νοικοκυριού, και όχι κύρια όπως συμβαίνει με την περίπτωση του συζύγου, η άμεση χρηματική ανταπόδοση που προκύπτει από την εξωτερική οικιακή εργασία, είναι ένας παράγοντας που κάνει την εξωτερική οικιακή εργασία ως μια ιδανική λύση στα προβλήματα της μετανάστριας και της οικογένειάς της. Τέλος οι ιδιαίτερες σχέσεις που αναπτύσσονται με την εργοδοτική οικογένεια, όπως αναφέραμε και παραπάνω, μπορούν ακόμα και να προστατεύσουν την μετανάστρια από τις αστυνομικές και διωκτικές αρχές, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που η μετανάστρια θεωρείται παράνομη ή η άδεια παραμονής και εργασίας του συζύγου της έχει λήξει. Αυτοί λοιπόν είναι οι σημαντικότεροι λόγοι που η συγκεκριμένη εργασία θεωρείται ιδιαίτερα <<ελκυστική>> για τις μετανάστριες.

Βλέπουμε επομένως ότι τα θέλητρα που αναπτύσσονται έχουν να κάνουν τόσο με εργασιακές ιδιαιτερότητες και συνθήκες του συγκεκριμένου επαγγέλματος όσο και με το ιδιαίτερο καθεστώς προστασίας και κάλυψης που απολαμβάνουν οι οικιακές εργάτριες. Η καθαρότητα²⁸ του μισθού, φαίνεται να έχει τεράστια σημασία για τις μετανάστριες, ιδιαίτερα σε μια περίοδο κρίσης, όπως η σημερινή. Και αν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός, ότι οι άνδρες τους που εργάζονται σε επαγγέλματα τα οποία ανήκουν κατά κόρων στις οικοδομικές δραστηριότητες, πλέον είναι άνεργοι λόγω της στασιμότητας που αντιμετωπίζει αυτός ο κλάδος, η καθαρότητα του μισθού αποκτάει ακόμα μεγαλύτερη σημασία. Ακόμα μάλιστα και με καθαρά οικονομικά κριτήρια η βιβλιογραφία έχει δείξει ότι για μια μετανάστρια είναι καλύτερο αυτά τα χρήματα που μαζεύει να τα φιλάει και να τα έχει σε ένα λογαριασμό, παρά να δίνει ένα μέρος για ένσημα, αφού όπως υποστηρίζουν όταν έρθει ο καιρός να πάρουν σύνταξη, με το να κρατάνε οι ίδιες τα χρήματα τους σε έναν λογαριασμό, θα έχουν

περισσότερα χρήματα, από αυτά που θα πάρουν μέσω σύνταξης (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008). Επιπλέον, οι διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσονται, στις άτυπες μορφές εργασίας, φαίνεται να είναι μεγάλος υποστηρικτικός μηχανισμός για τις μετανάστριες, μιας και μέσω αυτών μπορούν να βρουν <<πάτημα>> και να αναπτύξουν τις σχέσεις με τους γηγενείς στην χώρα υποδοχής. Τα δίκτυα άτυπης κοινωνικής προστασίας, που αναπτύσσονται, αποτελούν ελκυστική επιλογή για μια σειρά από σημαντικούς λόγους. Όπως έχει δείξει η βιβλιογραφία, οι εργαζόμενοι πολλές φορές καταφεύγουν σε παράνομες διακρίσεις²⁹, που ουδεμία σχέση έχουν με τις νομοθετικές διατάξεις του εκάστοτε φορέα, με αποτέλεσμα να προκαλούν αισθήματα μειονεξίας στους μετανάστες και να δυσκολεύουν και την σχέση τους με αυτούς τους φορείς. Επιπλέον, και σε συνάρτηση με το αν η μετανάστρια είναι νόμιμη ή μη στην χώρα, τα άτυπα δίκτυα κοινωνικής προστασίας, αποτελούν ένα <<δίκτυο ασφαλείας>> για τις μετανάστριες και τις διωκτικές αρχές, διαφυλάσσοντας κατ'επέκταση την συνέχιση της παραμονής της εργαζόμενης μετανάστριας. Κάτι ακόμα που είναι ιδιαίτερα σημαντικό, και έχει να κάνει περισσότερο με τις εσωτερικές οικιακές εργάτριες και ειδικά αυτές που έρχονται από την Ουκρανία³⁰, είναι ότι οι άτυπες μορφές κοινωνικής προστασίας δεν τις δεσμεύουν με την χώρα υποδοχής. Με αυτό θέλουμε να τονίσουμε ότι, πολλές από αυτές τις μετανάστριες, βλέπουν την παρουσία τους στην Ελλάδα σαν κάτι το προσωρινό, και επομένως οτιδήποτε μπορεί να παρατείνει την παραμονή τους και την εξάρτησή τους από την Ελλάδα το θεωρούν σαν κάτι μη επιθυμητό. Αυτό οφείλεται στο ότι οι συγκεκριμένες μετανάστριες επιδιώκουν να αποκτήσουν όσο το δυνατόν περισσότερα χρήματα, και να γυρίσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα πίσω στην χώρα υποδοχής όπου βρίσκεται η οικογένειά τους. Άρα τα άτυπα δίκτυα κοινωνικής προστασίας και εργασίας, μοιάζουν ιδανικά για αυτόν τον σκοπό, αφού δεν επιβαρύνουν την μετανάστρια οικιακή εργάτρια με τέτοιου είδους δεσμεύσεις και επιπλέον τις βοηθάει και στην γρηγορότερη αποπληρωμή των δανείων που έχουν πάρει από τα διάφορα τουριστικά γραφεία, όταν επεδίωκαν την μετανάστευση τους προς την Ελλάδα.

Συνοψίζοντας, ανάλογα με την εθνικότητα και την κατηγορία της εργασίας των μεταναστριών τα οφέλη και τα θέλγητρα από τα άτυπα επαγγέλματα προστασίας και εργασίας διαμορφώνονται ανάλογα. Για τις μετανάστριες από Αλβανία, που εργάζονται ως εξωτερικές, τα οφέλη είναι η δυνατότητα πολυεργοδοτικής απασχόλησης που σημαίνει και μεγαλύτερος μισθός, οι διαπροσωπικές σχέσεις με τους εργοδότες που τις βοηθάνε στην ένταξη τους όχι μόνο αυτές αλλά και τα παιδιά τους, πχ σε περιπτώσεις εγγραφής σε σχολεία την ευθύνη την αναλαμβάνουν οι εργοδότες, η ευελιξία στην εργασιακή τους δραστηριότητα, το καθαρό του μισθό και εν κατακλείδι, η δυνατότητα για ουσιαστική και άμεση συνεισφορά στα οικογενειακά βάρη, ειδικά την περίοδο που ο σύζυγος δεν εργάζεται.

Για τις μετανάστριες από την Ουκρανία, που εργάζονται ως εσωτερικές, τα οφέλη είναι ότι βρίσκονται σε έναν χώρο που για αυτές λειτουργεί και ως καταφύγιο από τις διωκτικές και κρατικές αρχές. Επιπλέον, η εργοδοτική οικογένεια, αναπληρώνει

πολλές φορές τους συναισθηματικούς δεσμούς τις μετανάστριες , οι οποίοι ως φυσικό επακόλουθο της μεταναστευτικής διαδικασίας διαρρηγνύονται σε σχέση με την οικογένεια στην χώρα προέλευσης. Σημαντικός και εδώ παράγοντας , είναι η καθαρότητα του μισθού , που σε συνδυασμό με το ότι οι άμεσες ανάγκες της μετανάστριας, όπως φαγητό- στέγαση, καλύπτονται από την εργοδοτική οικογένεια βοηθάει την μετανάστρια με 2 τρόπους. Αφενός την βοηθάει στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συγκέντρωση χρημάτων τόσο σε ότι έχει να κάνει με την αποστολή εμβασμάτων προς τα μέλη της οικογένειας στην χώρα προέλευσης , όσο και με την συλλογή ενός ικανοποιητικού ποσού με σκοπό την άμεση επιστροφή στην πατρίδα. Αφετέρου, τους δίνει την δυνατότητα για την πιο γρήγορη και άμεση αποπληρωμή του δανείου που πήραν από τα ταξιδιωτικά γραφεία με σκοπό την μετανάστευση. Συμπερασματικά , τα άτυπα δίκτυα κοινωνικής προστασίας και εργασίας, δεν δεσμεύουν τις εσωτερικές οικιακές εργάτριες στην χώρα υποδοχής με αποτέλεσμα να μην αναγκάζονται οι μετανάστριες να συνεχίσουν την διαμονή τους στην χώρα υποδοχής και να είναι ελεύθερες να επιστρέψουν πίσω όταν το επιθυμήσουν και είναι έτοιμες.

Κεφάλαιο 5 : Μεθοδολογία της έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο της εργασίας θα εξετάσουμε την μεθοδολογία που ακολουθήσαμε στην έρευνα μας , προκειμένου να μπορέσουμε να επαληθεύσουμε και εμπειρικά τα υπάρχοντα βιβλιογραφικά δεδομένα που υπάρχουν πάνω στο θέμα των μεταναστριών οικιακών εργατριών. Κύριος στόχος της συγκεκριμένης πιλοτικής έρευνας, είναι να δείξει τις απόψεις των οικιακών εργατριών για θέματα ασφάλισης , τα χαρακτηριστικά που κάνουν ιδιαίτερη την οικιακή εργασία σε σχέση με επαγγέλματα του επίσημου τομέα της οικονομίας , την άποψη που έχουν οι οικιακές εργάτριες για το συγκεκριμένο επάγγελμα και αν βρίσκουν στοιχεία που το κάνουν ελκυστικό για τις ίδιες , και γενικά να προσπαθήσει να ερμηνεύσει το πώς βλέπουν οι ίδιες την ζωή τους στην Ελλάδα, αν είναι ευχαριστημένες με αυτήν και αν θεωρούν πως υπάρχουν πράγματα που θα ήταν σκόπιμο και ωφέλιμο να αλλάξουν με σκοπό την βελτιστοποίηση των συνθηκών διαβίωσης τους.

Η πορεία μας ,στην προσπάθεια μας για την χάραξη και πραγματοποίηση της έρευνας χωρίζεται σε τέσσερα στάδια.. **Το πρώτο στάδιο**, ήταν να ορίσουμε τον υπό εξέταση πληθυσμό που επιθυμούμε να εξετάσουμε. Ως αποτέλεσμα, η επιλογή μας ήταν να επιλέξουμε μετανάστριες οικιακές εργάτριες που προέρχονται από την Αλβανία.. Οι λόγοι που επιλέξαμε τις μετανάστριες από την προαναφερθείσα χώρα είναι οι ακόλουθοι. Καταρχάς η συγκεκριμένη μεταναστευτική ομάδα , παρουσιάζει μια υπεραντιπροσώπηση στο συγκεκριμένο επάγγελμα . Το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό, πέρα από το προφανές της μεγαλύτερης ευκολίας εύρεσης ερευνητικού δείγματος , είναι σημαντικό για την πορεία της έρευνας μας καθώς μας επιτρέπει να προσεγγίσουμε τις απόψεις και ευρύτερα τον τρόπο ζωής της συγκεκριμένης μεταναστευτικής ομάδας, για την οποία υπάρχουν διαφορές απόψεις που την θεωρούν υπεύθυνη τόσο για την ανάπτυξη της ανεργίας στην ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια , καθώς και για τις πιέσεις που μέσω της παρουσίας της ασκεί στο ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα. Όλα αυτά σε συνδυασμό με τα γενικότερα στερεότυπα περί εγκληματικής φύσης της συγκεκριμένης μεταναστευτικής ομάδας δημιουργούν ένα ιδιαίτερα δύσκολο και αφιλόξενο περιβάλλον για τους συγκεκριμένους μετανάστες. Ο δεύτερος λόγος , σχετίζεται με το ότι η μετανάστευση της συγκεκριμένης μεταναστευτικής ομάδας , είναι η κλασσική περίπτωση της τυπικής μεταναστευτικής ροής από τα Βαλκάνια και την ανατολική Ευρώπη , που ακολούθησε την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και των ευρύτερων σοσιαλιστικών καθεστώτων που επικρατούσαν σε εκείνες τις περιοχές.

Το δεύτερο στάδιο εξέτασης , ήταν να επιλέξουμε το είδος των μεθόδων έρευνας που θα ακολουθούσαμε στην έρευνα μας .Η έρευνα μας , βασίστηκε στην χρήση

ποιοτικών μεθόδων έρευνας, μέσα από την διεξαγωγή ημιδομημένων συνεντεύξεων με μετανάστριες οικιακές εργάτριες. Οι οικιακές εργάτριες του δείγματος μας αποτελούνται από δύο εξωτερικές και μια εσωτερική. Οι λόγοι που επιλέξαμε συνεντεύξεις είναι οι εξής. Αφενός, μέσα από τις συνεντεύξεις είναι πιο εύκολο και πιο δυνατό να δούμε πώς οι ίδιες οι μετανάστριες ερμηνεύουν την κατάσταση που βιώνουν, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του επαγγέλματος που εξασκούν. Κάτι τέτοιο δεν θα ήταν το ίδιο εύκολο με την χρήση ερωτηματολογίων μιας και ή άμεση διευκρίνιση των ερωτήσεων, τόσο σε επίπεδο νοηματικό και λέξεων αλλά και τόσο σε επίπεδο περιεχομένου, μεγαλώνει τις πιθανότητες για μια απάντηση σχετική με το περιεχόμενο της έρευνας που θα βασίζεται και στην σαφή κατανόηση από πλευράς των μεταναστριών του ιδιαίτερου σκοπού της έρευνας. Αφετέρου σε αρκετές διεθνείς μελέτες επάνω σε θέματα εργασίας μεταναστών σε χαμηλού κύρους επαγγέλματα και δραστηριότητες του άτυπου τομέα της οικονομίας, οι οποίες χρησιμοποιούν ποσοτικές προσεγγίσεις προκύπτει το εξής πρόβλημα. Αν και παρουσιάζουν τάσεις ανάμεσα σε σχέσεις και ομάδες ενός μεταναστευτικού πληθυσμού, που διευκολύνουν στην κατανόηση γενικότερων στάσεων απέναντι σε συγκεκριμένα προβλήματα, από την άλλη παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες προσεγγίσεις ατομικών χαρακτηριστικών, πρακτικών και προτύπων ζωής, καθώς και δυσκολία προσέγγισης συμπεριφορών και ερμηνεία αυτών στο μικροεπίπεδο (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008). Συν τοις άλλοις, πολλά από τα προβλήματα που σχετίζονται με πρόσβαση σε κρατικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία προκύπτουν μέσα από στερεότυπα και προκαταλήψεις, δεν είναι δυνατό να ερμηνευτούν μέσα από ποσοτικές προσεγγίσεις. Αυτό οφείλεται στο ότι, οι ποσοτικές προσεγγίσεις δεν εξετάζουν το πώς διαμορφώνονται τα συγκεκριμένα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις, με αποτέλεσμα πολλές φορές να αφήνουν ανεξερεύνητο το εύρος των συνεπειών, που προκαλούνται μέσα από τα στερεότυπα, στην καθημερινή και εργασιακή ζωή των μεταναστριών. Συνοψίζοντας, ο καθοριστικός παράγοντας χάρη στον οποίο επιλέξαμε τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, είναι ότι μας βοηθάει να ερευνήσουμε τόσο γεγονότα και εμπειρίες όσο και συγκεκριμένες στάσεις και αντιλήψεις (Ξυπολητάς 2012).

Αφού λοιπόν καταλήξαμε στον υπό έρευνα πληθυσμό, και καταλήξαμε και στο είδος της ερευνητικής μεθόδου που θα ακολουθήσουμε, **το τρίτο στάδιο** της ερευνάς μας ασχολείται με τον τρόπο προσέγγισης του πληθυσμού, και άντλησης ενός δείγματος από αυτόν. Ως εκ τούτου λοιπόν, στην προσπάθειά μας για την πραγματοποίηση της ποιοτικής έρευνας, χρησιμοποιήσαμε την μέθοδο της <<χιονοστιβάδας>>. Στην συγκεκριμένη τεχνική ο συνεντευξιαζόμενος, προτείνει στον ερευνητή κάποιον άλλο συνεντευξιαζόμενο και η διαδικασία προχωράει με τον ίδιο τρόπο. Η προσπάθεια απόκτησης πρόσβασης στον υπό εξέταση πληθυσμό, γίνεται μέσα από την επαφή με ανθρώπους <<κλειδιά>>. Οι συγκεκριμένοι άνθρωποι βρίσκονται σε στενή επαφή με την υπό εξέταση ομάδα, απολαμβάνουν της εκτίμησης αυτής και είναι σε θέση να μας βοηθήσουν στην επαφή με τα μέλη της. Αν και η συγκεκριμένη τεχνική, είναι αντίθετη με τις τακτικές που μας προτείνει η δειγματοληψία, εντούτοις είναι ιδανικοί

για την μελέτη πληθυσμών που βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο να βρεθούν και να ερευνηθούν. Ο κύριος όμως λόγος για τον οποίο η χρησιμοποίηση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας είναι απαραίτητος, ερμηνεύεται ως εξής. Η ιδιομορφία των πληροφοριών και των ζητημάτων τα οποία θέλουμε να ερευνήσουμε. Με αυτό εννοούμε, ότι τα γενικότερα ζητήματα που ερευνάμε είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα και είναι λογικό οι ομάδες που ανήκουν στο κοινωνικό περιθώριο να μην θέλουν να τα αναπτύξουν σε ένα ερευνητή τον οποίο πρώτη φορά βλέπουν και κατ'επέκταση δεν το γνωρίζουν και καλά. Επομένως κρίνεται απαραίτητη η σύσταση από κάποιο πρόσωπο που είναι σε επαφή τόσο με το υπό εξέταση άτομο, όσο και με τον ερευνητή, προκειμένου να διασφαλιστεί η εχεμύθεια και η εμπιστοσύνη από πλευράς ερευνητή, κατάσταση που θα έχει ως αποτέλεσμα την πρόσβαση μας στα ζητήματα που θέλουμε να ερευνήσουμε.

Όπως γίνεται, εύκολα αντιληπτό, το δείγμα μας είναι μη στατιστικό. Πιο συγκεκριμένα αφορά τρεις μετανάστριες οικιακές εργάτριες από την Αλβανία. Η μια προέρχεται από την περιοχή του κέντρου των Αθηνών (μίας και είναι ανεπίσημη μετανάστρια μας ζητήθηκε να μην αναφέρουμε την ακριβή περιοχή, αίτημα που στα πλαίσια της δεοντολογίας και της εχεμύθειας που αναφέραμε πιο πάνω κάναμε δεκτό) και οι άλλες δύο προέρχονται από την περιοχή της ανατολικής Αττικής, και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή της Αρτέμιδας. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα σπίτια που διαμένουν οι οικιακές εργάτριες με σκοπό να νιώθουν όσο γίνεται πιο άνετα, και να μπορέσουν να ανοιχθούν και να μας βοηθήσουν ουσιαστικά στην έρευνα μας. Πρέπει σε αυτό το σημείο να τονίσουμε, ότι λόγω της ιδιαίτερης δυσπιστίας, φόβου και ανασφάλειας που αντιμετωπίσαμε (κατάσταση όχι παράλογη) χρησιμοποιήσαμε την πραγματική μας ταυτότητα, χωρίς υπεκφυγές, και διαβεβαίωσαμε απόλυτα τις μετανάστριες ότι δεν έχουμε ουδεμία σχέση οποιουδήποτε είδους, τόσο με αστυνομικούς και ευρύτερους φορείς των σωμάτων ασφαλείας, όσο και με κρατικούς μηχανισμούς καθώς επίσης και με κόμματα (χρυσή αυγή) τα οποία έχουν μια ιδιαίτερα σκληρή και εχθρική ρητορική απέναντι στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και ειδικά σε αυτούς που προέρχονται από την Αλβανική επικράτεια.. Συμπερασματικά, επιλέξαμε συνολικά τρεις μετανάστριες οικιακές εργάτριες η μια εσωτερική και οι άλλες δύο εξωτερικές. Οι λόγοι που επιλέξαμε τις συγκεκριμένες οικιακές εργάτριες προς εξέταση είναι ότι καταρχάς προέρχονται και οι τρεις από την Αλβανία, πράγμα που σημαίνει πως είναι σε θέση να μας δώσουν μια εικόνα της κατάστασης του πως ήταν η ζωή στην Αλβανία πριν και μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος, καθώς επίσης να μας δώσουν την δίκη τους ερμηνεία για το πώς βλέπουν την ζωή τους στην Ελλάδα και αν εν κατακλείδι η ελληνική πολιτεία-κοινωνία και η ελληνική μεταναστευτική πολιτική βοηθάει τις μετανάστριες στο να μπορέσουν να οργανώσουν σε στέρεες βάσεις την ζωή τους εδώ, χωρίς προβλήματα και άλλες ανησυχίες. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι και οι τρεις μετανάστριες δεν ασφαλίζονται μέσα από την άσκηση της συγκεκριμένης εργασίας, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να μας αναπτύξουν την θέση για το αν τελικά θεωρούν σημαντική την ασφάλιση ή μη από το συγκεκριμένο

επάγγελμα , καθώς επίσης και το τι τελικά για αυτές είναι αυτό που προσδοκούν από το επάγγελμα τους. Τέλος και οι τρεις έχουν αναπτύξει σχέσεις φιλικές , πέρα από εργασιακές, με τις εργοδοτικές οικογένειες και ως εκ τούτου είναι σε θέση να μας βοηθήσουν να ερευνήσουμε και το συγκεκριμένο κομμάτι των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ οικιακών εργατριών και εργοδοτικών νοικοκυριών και το οποίο έχει καταδείξει κατ'ελάχιστον τόσο η βιβλιογραφία όσο και άλλες εμπειρικές έρευνες. Επομένως η επιλογή αυτών των οικιακών εργατριών, έγινε με γνώμονα την δυνατότητα που θα είχαμε για να ερευνήσουμε τα πιο σημαντικά και ακανθώδη ζητήματα που απαντώνται στην συγκεκριμένη κατηγορία εργατικού δυναμικού.

Το τέταρτο και τελικό στάδιο της έρευνας μας αφορά τον σχεδιασμό του οδηγού συνέντευξης καθώς και την πραγματοποίηση της έρευνας .Ο σχεδιασμός του οδηγού ήταν μια αρκετά δύσκολη διαδικασία, σε ότι έχει να κάνει με την θεματολογία, το πλαίσιο, το περιεχόμενο και την κατεύθυνση μέσα στα οποία θα κινούνταν οι διαφορές ερωτήσεις. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2014 υπό την μορφή συνεντεύξεων, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, στον χώρο διαμονής των οικιακών εργατριών μεταναστριών. Σε αυτό το σημείο απλώς να αναφέρουμε ότι ο χώρος στον οποίο έγινε η συνέντευξη, με την μια εργάτρια του δείγματος μας που εργαζόταν ως εσωτερική, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό αποτελεί συνάμα και χώρο διαμονής αλλά και χώρο εργασίας. Σε ότι έχει να κάνει τέλος με τον οδηγό συνέντευξης , ο συγκεκριμένος αποτελείται από 6 ενότητες. **Η πρώτη ενότητα** , ξεκινάει με μια εισαγωγική ερώτηση , μέσω της οποίας θέλουμε να μάθουμε περισσότερα για την ίδια την μετανάστρια ως άτομο. Με αυτό να δούμε ποια είναι τα βασικά γνωρίσματα της μετανάστριας , όπως την ηλικία της, αν έχει σπουδάσει, αν είναι παντρεμένη, αν έχει παιδιά , αν αυτά σπουδάζουν κλπ. Αποτελεί στην ουσία ένα <<ζέσταμα >> με σκοπό να κάνουμε την συνεντευξιαζόμενη να νιώσει άνετα, και να μάθουμε περισσότερα και για την ίδια.

Η δεύτερη ενότητα, στοχεύει στο να ερευνήσει τις συνθήκες ζωής στην Αλβανία, πριν και μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού καθεστώτος. Κύριο θέμα και σκοπός αυτής της ενότητας , είναι να καταδείξει τις αλλαγές που προέκυψαν στον τρόπο ζωής των κατοίκων της Αλβανίας , με την μετάβαση στο καπιταλιστικό από το σοσιαλιστικό μοντέλο, οι οποίες και προετοίμασαν ουσιαστικά το έδαφος για την απόφαση της μετανάστευσης.

Στην τρίτη ενότητα , θα ασχοληθούμε με την καθεαυτό μεταναστευτική διαδικασία και με την απόφαση της μετανάστευσης. Μεγάλη σημασία σε αυτή την ενότητα έχει να δούμε ουσιαστικά πως πάρθηκε η απόφαση για μετανάστευση, με την έννοια αν λήφθηκε από κοινού με τον σύζυγο (αν υπάρχει) ή αν ήταν μια μονομερής απόφαση είτε του συζύγου , είτε της συζύγου. Θα εξετάσουμε ακόμα και την ιδιαιτερότητα της μετανάστευσης της συνεντευξιαζόμενης, εννοώντας ότι μας ενδιαφέρει να δούμε αν ο σύζυγος ή κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας είχε έρθει ήδη στην Ελλάδα , όποτε μιλάμε για οικογενειακή επανένωση , ή η συνεντευξιαζόμενη άφησε οικογένεια και υπόλοιπα φιλικά πρόσωπα πίσω στην Αλβανία , με σκοπό να έρθει μόνη της στην

Ελλάδα, να εργαστεί σκληρά και να βοηθήσει τα αγαπημένα της πρόσωπα , πίσω στην χώρα προέλευσης . Ακόμη θα εξετάσουμε και την μεταναστευτική διαδικασία για να δούμε πως ήρθε η συνεντευξιαζόμενη στην χώρα μας. Μας ενδιαφέρει επομένως να δούμε, εάν η μετανάστρια ήρθε εδώ με κάποια είδους τουριστική βίζα ή με χαρτιά οικογενειακής επανένωσης, ή εάν ήρθε χωρίς χαρτιά, επομένως μιλάμε για ανεπίσημη μετανάστρια, με την βοήθεια κάποιων γραφείων προώθησης ανεπίσημων μεταναστών στην Ελλάδα με σκοπό την εργασία σε τομείς της παραοικονομίας.

Στην τέταρτη ενότητα , ερευνάμε τον τρόπο οργάνωσης της ζωής των νεοεισελθέντων μεταναστριών στην ελληνική κοινωνία. Θα προσπαθήσουμε να δούμε πως ήταν η ζωή ειδικά την πρώτη περίοδο καθώς και τις όποιες προσπάθειες για εύρεση δουλείας έκαναν οι συνεντευξιαζόμενες. Σε αυτό το σημείο, θα δώσουμε ιδιαίτερη έμφαση στην τελική κατάληξη στην οικιακή εργασία, ενώ θα δούμε και τις απόψεις των μεταναστριών για το επάγγελμα το οποίο ασκούν καθώς επίσης και τις απόψεις τους για την δυνατότητα άσκησης άλλου επαγγέλματος , αντί αυτού της οικιακής εργασίας . Παράλληλα με τα παραπάνω, έμφαση θα δώσουμε και στις γνώμες των μεταναστριών σε ότι έχει να κάνει με τα συγκεκριμένα οφέλη που προκύπτουν τόσο από το ίδιο το επάγγελμα , όσο και από τα επαγγέλματα παραοικονομίας γενικότερα, και το ποιές και τι είδους προσδοκίες , μπορεί να διαμορφώσει η παραμονή και η εργασία τόσο στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας ,όσο και στην παραοικονομία με την ευρεία έννοια . Συνοψίζοντας αυτό που θέλουμε να ερευνήσουμε , είναι το πόσο <<ελκυστικό>> μπορεί να είναι το συγκεκριμένο επάγγελμα για μια μετανάστρια που μόλις έχει φτάσει στην Ελλάδα.

Στην πέμπτη ενότητα, το ενδιαφέρον μας εστιάζεται στην εργασιακή φύση του συγκεκριμένου επαγγέλματος , και στην εργασιακή δραστηριότητα των οικιακών εργαζομένων . Πιο συγκεκριμένα θα προσπαθήσουμε να έρθουμε στην θέση της οικιακής εργάτριας , και να δούμε πως είναι μια τυπική εργασιακή μέρα στις οικιακές υπηρεσίες. Θα εξετάσουμε, τα είδη των καθηκόντων με τα οποία είναι επιφορτισμένη η μετανάστρια ,καθώς και την γενικότερη διάδραση πάνω σε αυτό το ζήτημα ,εννοώντας αν τα καθήκοντα αποφασίζονται από κοινού με τους εργοδότες , είτε μονομερώς από την πλευρά των εργοδοτών ή της εργαζόμενης . Ακόμη θα δούμε το μέγεθος του μισθού , την συχνότητα καταβολής του (μηνιαίο μισθός, μεροκάματο) και τον τρόπο κανονισμού του (διαπραγμάτευση, μονομερή επιβολή είτε από τον εργοδότη , είτε από την εργαζόμενη).

Τέλος, **στην έκτη ενότητα**, εξετάζουμε κυρίως τις γνώμες και τις στάσεις των μεταναστριών οικιακών εργατριών, σε θέματα σχέσεων με τις φορείς ασφαλιστικής κάλυψης στην ελληνική κοινωνία. Το κύριο σημείο της υπό εξέταση ενότητας, είναι η προσπάθεια να δούμε αν οι συγκεκριμένες συνεντευξιαζόμενες είναι ασφαλισμένες ή μη, καθώς επίσης και τον αν θεωρούν ότι μέσω της ασφάλισης έχουν κάποια μακροπρόθεσμα οφέλη ή όχι. Συν τοις άλλοις, ερευνούμε , το αν θεωρούν οι μετανάστριες ότι η Ελλάδα με την γενικότερη μεταναστευτική πολιτική που ασκεί , είναι μια χώρα που επιτρέπει την πλήρη , ολοκληρωμένη και ίση ένταξη του

μεταναστευτικού πληθυσμού στην ελληνική κοινωνία και επιπλέον αν θεωρούν τον εαυτό τους ευχαριστημένο με την ζωή στην Ελλάδα. Σε αυτό το σημείο , θα ρωτηθούν ακόμα για το τι θα άλλαζαν στην ελληνική κοινωνία αν είχαν πράγματι την δυνατότητα να το αλλάξουν και σε τελική ανάλυση , αν βλέπουν το μέλλον τους στην χώρα μας με αισιοδοξία και το τι θεωρούν οι ίδιες ως τον πιο σημαντικό παράγοντα της ζωής τους στην ελληνική επικράτεια.

Κεφάλαιο 6 : Εμπειρική ανάλυση

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας μου που είναι το κομμάτι της εμπειρικής διερεύνησης , θα ερευνήσουμε τις απόψεις τριών μεταναστριών που εργάζονται στον τομέα της οικιακής φροντίδας. Και οι τρεις μετανάστριες προέρχονται από την περιοχή της Αλβανίας (δύο από τα Τίρανα και μια από το Ελμπασάν). Όπως αναφέραμε και στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας, οι περιοχές που εργάζονται οι μετανάστριες της έρευνας μας είναι το κέντρο της Αθήνας, για μια εξ αυτών και η περιοχή της Αρτέμιδας για τις άλλες δυο. Δέσμευση μας απέναντι στις μετανάστριες , ήταν η διατήρηση της ανωνυμίας τους. Η συγκεκριμένη δέσμευση αποτελεί εξέχουσας σημασίας , δεσμευτικό κανόνα³¹ και έπρεπε να ληφθεί σοβαρά υπόψη στη χάραξη της εμπειρικής μας έρευνας. Έχοντας κατά νου επομένως την συγκεκριμένη δέσμευση , θα αναφερόμαστε στις μετανάστριες χρησιμοποιώντας απλά και μόνο το μικρό τους όνομα.

6.1. Δημογραφικά στοιχεία των υπό εξέταση μεταναστριών

Αυτό που πρώτα προσπαθήσαμε να μάθουμε, είναι κάποια πράγματα, για τα ξεχωριστά γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν την ζωή τους, και επιπλέον γνωρίσματα που έχουν να κάνουν με την μορφωτικό τους επίπεδο και την οικογενειακή τους κατάσταση. Σε ότι αφορά επομένως την Δώρα, η συγκεκριμένη εργάτρια είναι 54 χρονών και απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχοντας όμως εξειδικευτεί περισσότερο στην ειδικότητα της ράφτρας, επάγγελμα το οποίο εξασκούσε σε μια βιοτεχνία στην Αλβανία. Έχει δύο αγόρια ,ηλικίας 28 και 26 χρονών τα οποία όμως εργάζονται στην Ιταλία (απόφοιτοι και αυτοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με ειδίκευση στις ηλεκτρολογικές εργασίας) , ενώ ο γάμος της διαλύθηκε , μιας και όπως μας ανέφερε ο άνδρας της ήταν μανιακός χαρτοπαίχτης με αποτέλεσμα να καταστρέψει οικονομικά τόσο την οικογένεια τους όσο και την ίδια . Η Λάουρα είναι 42 χρονών, απόφοιτη και αυτή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης , παντρεμένη με δύο κορίτσια. Ο άντρας της εργάζεται σε οικοδομικές εργασίες στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής , αλλά με δεδομένη την καθίζηση που έχει υποστεί ο συγκεκριμένος κλάδος, πλέον είναι άνεργος, ενώ τα παιδιά της είναι 17 και 16 χρονών και πηγαίνουν σε τοπικό λύκειο της περιοχής . Η Έλλη είναι η νεαρότερη της έρευνας μας, μιας και είναι 37 ετών. Παντρεμένη και αυτή έχοντας τρία μικρά παιδάκια ,δύο κοριτσάκια και ένα νεογέννητο αγοράκι, ενώ και αυτή με την σειρά της είναι απόφοιτος λυκείου. Ο άντρας της εργάζεται , ως μεταφορέας φαγητού (delivery) σε τοπικό εστιατόριο στην

περιοχή της Αρτέμιδας, ενώ όποτε μπορεί και αυτός καταφεύγει και σε άλλες εργασίες για να ενισχύσει το οικογενειακό εισόδημα , κάνοντας άλλες εργασίες, όπως κηπουρός και κατασκευή διαφόρων μερεμετιών σε σπίτια της περιοχής. Έχουμε επομένως μια πρώτη διάκριση των τριών περιπτώσεων. Η Δώρα είναι διαζευγμένη , και ζει μόνη της στην Ελλάδα χωρίς οικογένεια και εργάζεται ως εσωτερική οικιακή εργάτρια , ενώ οι οικιακές εργαζόμενες Β και Γ ζούνε εδώ μαζί με τις οικογένειες τους και εργάζονται ως εξωτερικές οικιακές εργάτριες.

6.2. Συνθήκες ζωής στην Αλβανία και μεταναστευτικές ροές

Στην συνέχεια , αυτό που ζητήσαμε και από τις τρεις οικιακές εργάτριες , ήταν να μας κάνουν μια αντιπαραβολή των συνθηκών διαβίωσης στην Αλβανία, πριν και μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού καθεστώτος. Η Δώρα μας είπε ότι πριν την κατάρρευση , η ζωή στην Αλβανία ήταν πάρα πολύ καλή, έως και αριστοκρατική όπως την χαρακτηρίζει η ίδια . Όλοι οι πολίτες είχαν τις δουλείες τους τα σπίτια τους , καλύπτονταν απόλυτα από το κράτος σε θέματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.. Αν και ο μισθός δεν , αρκούσε για να μπορείς να έχεις << πολυτέλειες >> όπως αναφέρει, από την άλλη σου επέτρεπε να προγραμματίσεις χωρίς άγχος την ζωή σου. Μας σημείωσε επίσης , ότι οι λέξεις ανεργία και εργασιακό άγχος ήταν σχεδόν άγνωστες λέξεις στην αλβανική κοινωνία εκείνη την περίοδο . Αξιοσημείωτο βέβαια, είναι το γεγονός , του ότι στην ουσία απαγορεύονταν η ιδιωτική πρωτοβουλία. Πιο συγκεκριμένα μας αναφέρει ένα παράδειγμα μιας φίλης της , η οποία άνοιξε ένα τοπικό μικρό, οικογενειακό μαγαζάκι στο οποίο πουλούσε οικογενειακά , σπιτικά edésματα , και μόλις την ανακάλυψαν οι τοπικές αρχές , πέρα από το κλείσιμο του μαγαζιού, της επέβαλαν και πολύ μεγάλο χρηματικό πρόστιμο. Μετά όμως από την κατάρρευση του καθεστώτος, ακολούθησε μεγάλη ανασφάλεια και αβεβαιότητα με αποτέλεσμα η κατάσταση να ξεφύγει από τον έλεγχο. Ο κόσμος έχασε την δουλειά του, και όσοι δούλευαν ή έπαιρναν ένα κλάσμα του μισθού τους ή τους δίνονταν ένα μέρος από τα υλικά αγαθά που παρήγαγαν. Η κατάσταση έγινε ακόμα πιο δύσκολη με την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος των πυραμίδων³², το οποίο οδήγησε πάρα πολύ κόσμο στο να χάσει σχεδόν παντελώς τις όποιες οικονομίες του με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν και ένοπλες αναταραχές στους δρόμους ζητώντας από την κυβέρνηση να τους αποζημιώσει. Σε αυτή την κατηγορία , των ανθρώπων που έχασαν πολλά λεφτά, ανήκει και η εργαζόμενη Α αφού όπως αναφέρει η ίδια << δεν έχασα απλώς πολλά λεφτά , έχασα πολλά κάρα λεφτά.>> . Επισημαίνει ακόμα το γεγονός ότι τόσο αυτή , όσο και ο άνδρας της μείνανε άνεργοι με αποτέλεσμα η ζωή της εκεί , σε συνδυασμό και με το πάθος του άντρα της με την χαρτοπαιξία να κάνουν την ζωή της πραγματικό μαρτύριο.

<< Η ζωή στην πατρίδα μου πριν την κατάρρευση του καθεστώτος ήταν αρκετά καλή. Εγώ και λόγω της περιουσίας που είχε ο πατέρας μου θεωρούμουν αριστοκράτης. Όλο το κόσμο είχε τη δουλειά του , ήξερες πως ότι κάθε μέρα θα έχει μεροκάματο, το οποίο δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλο για να επιτρέπει πολυτέλειες αλλά σου αρκούσε για να ζήσεις, άγχος και ανασφάλεια δεν γνωρίζαμε τι σημαίνουν. Βέβαια δεν μπορούσες να ανοίξεις δίκια σου

δουλεία. Μια φίλη μου που άνοιξε μια δίκη της επιχείρηση με κουραμπιέδες , μόλις την ανακάλυψαν οι αρχές την έκλεισαν αμέσως. Παρόλα αυτά όμως ήταν καλά. Όταν όμως έπεσε το καθεστώς , τα πράγματα άλλαξαν, πολύς κόσμος έχασε το δουλεία του , αλλά και αυτοί που δούλευαν , έπαιρναν μόνο ένα μικρό κομμάτι του μισθού τους, που δεν αρκούσε για να ζήσουν σωστά. Όταν μάλιστα κατέρρευσαν και οι πυραμίδες, εκεί να δεις , εγώ έχασα όχι απλώς λεφτά , αλλά πολλά κάρα λεφτά. Και όχι μόνο εγώ βέβαια αλλά και αρκετοί άλλοι σαν εμένα.. Ξέσπασαν επεισόδια στον δρόμο , από πολίτες που ζητούσαν αποζημίωση από κυβέρνηση για τα λεφτά που έχασαν αλλά τελικά τίποτα. Πλέον η ζωή εκεί είναι δύσκολη και επικίνδυνη. επιπλέον χώρισα και με τον άντρα μου ο οποίος ήταν χαρτοπαίχτης και με εκβίαζε με σκοπό να του δίνω χρήματα για να συνεχίσει να παίζει. έτσι αναγκαστικά να έρθω στο Ελλάδα >> Δώρα 54 ετών

Η Λάουρα αναφέρει πως η ζωή πριν την κατάρρευση του καθεστώτος ήταν με δύσκολη , με την έννοια της πολύωρης εργασίας, αλλά από την άλλη η ύπαρξη σταθερού μισθού και στέγασης ήταν πολύ σημαντική και βοηθούσε την ψυχολογία της μετανάστριας. Ειδικά αναφορά γίνεται και στο εκπαιδευτικό σύστημα της Αλβανίας , το οποίο περιγράφεται ως ένα σύστημα πολύ σωστά δομημένο με τους δασκάλους να αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρά και ξεχωριστά το κάθε παιδί και τις αδυναμίες του. Επισημαίνεται από την μεριά της μετανάστριας ότι μετά από το μάθημα , οι δάσκαλοι μάζευαν τους μαθητές , που θεωρούνταν αδύναμοι σε κάποια μαθήματα και τους έκαναν επιπλέον ώρες μάθημα με σκοπό την βελτίωση τους. Και η Έλλη , επισημαίνει τον ιδιαίτερο ρόλο που έπαιζε το κράτος για τους πολίτες πριν την κατάρρευση του καθεστώτος μιας και σημειώνει ότι το κράτος λειτουργούσε στην ουσία ως << ένας μεγάλος πατέρας που φρόντιζε τα παιδιά του, με σκοπό να μην τους λείπει τίποτα>>. Βέβαια , τονίζει και αυτή , την μη δυνατότητα για πολυτελή ζωή, αλλά θεωρεί πως δεν χρειαζόταν κιόλας μια και η ύπαρξη μιας τέτοιας κουλτούρας , ήταν άγνωστη για την Αλβανική κοινωνία εκείνη την περίοδο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός , ότι και εκείνη κάνει ιδιαίτερη αναφορά στο σύστημα εκπαίδευσης , το οποίο το θεωρεί πολύ οργανωμένο και γενικά ως σύστημα πρότυπο ακόμα και για τις σύγχρονες δυτικές χώρες. Παρόλα αυτά όμως, όπως κατέδειξε και η Δώρα στην συνέντευξη της, τόσο η Λάουρα , όσο και η ΈΛΛΗ συμφωνούν , ότι η ζωή μετά την κατάρρευση έγινε ιδιαίτερα δύσκολη. Και για τις δύο εργαζόμενες η απώλεια της σταθερής δουλείας και ως συνέπεια του μισθού , σε συνδυασμό τόσο με την διάλυση των συστημάτων εκπαίδευσης , υγείας και πρόνοιας όσο και με την κατάρρευση του συστήματος των πυραμίδων οδήγησαν την αλβανική κοινωνία σε μια ταραχώδη περίοδο και σε έναν οικονομικό λήθαργο, που σύμφωνα με την Λάουρα , παρά τα όσα ακούγονται και εδώ αλλά και εκεί (εννοεί στην Αλβανία) περί ανάκαμψης της Αλβανικής οικονομίας , η Αλβανία ακόμα δεν τον έχει ξεπεράσει. Μια σημαντική ακόμα αναφορά κάνει η Έλλη στο θέμα της στέγασης. Πριν την κατάρρευση του καθεστώτος , το κράτος , αφού πρώτα εξέταζε τις ιδιαίτερες ανάγκες του εκάστοτε πολίτη του παραχωρούσε και το κατάλληλο σπίτι , με μόνη δέσμευση την καταβολή ενός μικρού σχετικά ενοικίου. Με την κατάρρευση όμως του καθεστώτος τα πράγματα άλλαξαν άρδην. Η νέα κυβέρνηση , εξώθησε με βίαιο τρόπο τους πολίτες έξω από τα σπίτια τους και τους ανάγκασε να πληρώσουν

ένα μεγάλο αριθμό χρημάτων προκειμένου να τα ξαναγοράσουν πλέον, καθαρά και μόνο στο όνομα τους, εάν φυσικά ήθελαν να συνεχίσουν να διαμένουν εκεί. Η προαναφερθείσα κατάσταση, τόσο σε συνδυασμό με την γενικότερη οικονομική δυσπραγία που επικρατούσε εκείνη την περίοδο , όσο και με το γεγονός ότι δεν υπήρχαν ουσιαστικές δυνατότητες για εύρεση νέας κατοικίας, σήμαινε ότι πλέον η ζωή στην Αλβανία, ήταν πολύ δύσκολη και πολλές φορές απειλούσε ακόμα και την ίδια την επιβίωση των πολιτών.

<<Αν και η ζωή , πάντα ήταν δύσκολη στην Αλβανία , είχε όμως αρκετά καλά όπως το γεγονός ότι κάθε άνθρωπος είχε δουλεία. Το κράτος λειτουργούσε σαν ένας μεγάλος πατέρας, που φρόντιζε να μην λείπει στον καθένα τίποτα. Βέβαια το καλύτερο στην Αλβανία εκείνη την περίοδο ήταν το σχολείο . Ήταν πολύ οργανωμένα , τα παιδιά ντύνονταν καλά με φόρμες που τους έδινε το σχολείο. Υπήρχε μια πολιτική τότε προστασίας των παιδιών και της εκπαίδευσής τους. Αλλά και γενικότερα οι πολίτες ήταν ευχαριστημένοι. Μπορεί να είχαν σκληρές και δύσκολες δουλειές αλλά είχαν ένα σταθερό και σίγουρο μισθό που τους έδινε ασφάλεια. Όταν όμως άλλαξε το καθεστώς τα πράγματα χειροτέρευαν. Εμείς χάσαμε πολλά λεφτά , λόγω των πυραμίδων και ακόμα χάσαμε τις δουλειές μας. Βέβαια εκείνη την περίοδο άνοιξαν τα σύνορα για την Ελλάδα , και καταλάβαμε πως έπρεπε να πάμε Ελλάδα για να βρούμε μια καλύτερη ζωή. Και μην ακούς αυτά που λένε πως πλέον η Αλβανία πάει καλά. Ακόμα χάλια είναι και ακόμα και τώρα η Ελλάδα είναι καλύτερη από αυτήν >> Λάουρα 42

ετών

<< Αν και λόγω το ότι ήμουνα μικρή δεν τα θυμάμαι καλά , αυτό που θυμάμαι είναι πως δεν υπήρχε άγχος και πίεση . Ειδικά στα σχολεία το περιβάλλον ήταν πολύ καλό και οι καθηγητές βοηθούσαν και φρόντιζαν πάρα πολύ τα παιδιά. Πέρα από το ότι το κράτος έδινε δουλεία, επίσης έδινε και σπίτια , αφού πρώτα έβλεπε και τις ανάγκες που είχε το κάθε ζευγάρι. Μετά την κατάρρευση του καθεστώτος και των πυραμίδων , τα πάντα άλλαξαν και τα συστήματα παιδείας , ασφάλειας και νοσοκομείων διαλύθηκαν, όλοι χάσαμε την δουλεία και το κράτος έδιωξε με άσκημο τρόπο έδιωξε τον κόσμο από τα σπίτια που του είχε δώσει. Ακούγαμε πολλούς να λένε πως η Ελλάδα είναι παράδεισος, και έτσι αποφασίσαμε να έρθουμε εδώ.>>

Έλλη 37 ετών

Φάνηκε επομένως , από τις προαναφερθείσες συνθήκες ότι η μετανάστευση προς χώρες όπως η Ελλάδα , αποτελούσε στην ουσία την μόνη βιώσιμη λύση απέναντι στα προβλήματα που αντιμετώπιζαν. Αυτό λοιπόν το οποίο εξετάζουμε σε αυτό το σημείο, έχει να κάνει με την καθεαυτό απόφαση της μετανάστευσης , και το πώς τελικά αποφασίστηκε. Ξεκινώντας από την Δώρα , παρατηρούμε το εξής. Η συγκεκριμένη μετανάστρια, ήρθε στην Ελλάδα το 1994 , μετά το διαζύγιο με τον άντρα της , μόνη της με σκοπό να βοηθήσει τόσο τα παιδιά της όσο και την οικογένεια της , κυρίως πατέρα , μητέρα και αδέρφια πίσω στην Αλβανία. Γίνεται αντιληπτό, ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση η απόφαση της μετανάστευσης , ήταν καθαρά οικονομική, και έχει τις ρίζες τις τόσο σε οικογενειακούς λόγους (ήθελε να φύγει μακριά από τον άντρα της) , όσο και οικονομικούς, μιας και ήθελε να βοηθήσει τα παιδιά της , και την πρώτη της οικογένεια. Σε ότι έχει να κάνει με την διαδικασία της μετανάστευσης, η Δώρα, αφηγείται την πορεία της στην Ελλάδα , σαν μια μεγάλη

και επικίνδυνη περιπέτεια . Αφενός, κατέβαλε ένα αρκετά μεγάλο χρηματικό ποσό, που σε τωρινά χρήματα τα υπολογίζει γύρω στα 2.500 ευρώ, σε ένα ταξιδιωτικό γραφείο με σκοπό να τις εκδώσουν ένα πλαστό διαβατήριο. Πέρα από αυτό με αυτά τα χρήματα, δωροδοκήθηκαν και οι υπάλληλοι των τελωνίων , στα σύνορα με σκοπό να τους επιτραπεί η πρόσβαση. Ο συγκεκριμένος τρόπος μετανάστευσης , είναι ίδιον γνώρισμα των ανεπίσημων³³ μεταναστριών ,δεν χρησιμοποιείται εδώ ο όρος παράνομος μιας και αυτός ο χαρακτηρισμός είναι μη επιστημονικός και χρησιμοποιείται κυρίως από την αστυνομία, (Ψημμένος 1995).

<< Η απόφαση του να έρθω τελικά Ελλάδα ήταν δύσκολη αλλά δεν είχα άλλη επιλογή. Μόλις είχα χωρίσει από άντρα και αυτός με απειλούσε, και από την άλλη ήθελα να βοηθήσω πατέρα , μάνα και παιδιά που με είχαν ανάγκη. Τα παιδιά έπρεπε να σπουδάσουν και χωρίς λεφτά αυτό δεν γίνεται.....Δεν είχα μαζί μου κανένα χαρτί , με εξαίρεση , ένα διαβατήριο μαϊμού, που μου έδωσε ο διευθυντής του ταξιδιωτικού γραφείου που με έφερε εδώ . Μου πήρε πολλά χρήματα , περίπου 2.500 ευρώ. Μου είπε πως περίπου τα μισά πάνε για το διαβατήριο μου και τα άλλα μισά για δωροδοκία στους υπαλλήλους στα σύνορα και στα τελωνεία. Άσε πολύ δύσκολη κατάσταση>> Δώρα 54 ετών

Η απόφαση της μετανάστευσης όμως καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής παρουσιάζουν σημαντικές ουσιώδεις διαφορές στις άλλες δύο μετανάστριες. Πιο συγκεκριμένα , στην περίπτωση της Λάουρα, ο σύζυγος ήρθε πρώτα στην Ελλάδα το 1995 , και μετά την γέννηση του πρώτου παιδιού την ίδια περίοδο, και αφού έβλεπε ότι δεν υπήρχε φως στην άκρη του τούνελ της οικονομικής κρίσης , αποφάσισε και αυτή να έρθει στην Ελλάδα το 1998.Ο σύζυγος της Λάουρα την πρώτη περίοδο παραμονής τους στην χώρα , ασχολήθηκε με οικοδομικές εργασίες και πιο συγκεκριμένα ήταν βοηθός πλακά. Η συγκεκριμένη μετανάστρια ήρθε στην Ελλάδα με χαρτιά οικογενειακής επανένωσης και θεωρείται νόμιμη ακριβώς λόγω της νόμιμης παρουσίας του συζύγου. Συνοψίζοντας η απόφαση της μετανάστευσης ανήκει εξ ολοκλήρου στον σύζυγο , και η Λάουρα τον ακολούθησε , και για οικονομικούς (δυνατότητα εύρεσης εργασίας με καλύτερο μισθό) αλλά κυρίως για οικογενειακούς.

<<Η απόφαση του να έρθουμε Ελλάδα , ήταν επιλογή του συζύγου την οποία πιο μετά ακολούθησα και εγώ. Ναι ο σύζυγος, ήρθε πρώτος το 1995, αφού κάναμε πρώτα είχαμε κάνει το παιδί μας , και είχαμε ανάγκη από λεφτά για να το μεγαλώσουμε. Όσο ήταν εδώ μόνος του δούλευε ως βοηθός πλακατζή , εδώ σε σπίτια της λούτσας..... Εγώ τελικά βλέποντας πως τα πράγματα είναι άσκημα ήρθα Ελλάδα το 1998 , έχοντας άδεια για επανένωση με οικογένεια >> Λάουρα 42 ετών

Παρόμοια χαρακτηριστικά με την Λάουρα, παρουσιάζει και η περίπτωση της Έλλης. Εξειδικεύοντας η συνέντευξη έδειξε, ότι και σε αυτήν την περίπτωση η απόφαση της μετανάστευσης άνηκε εξ ολοκλήρου στον σύζυγο μιας και όπως μας ανέφερε η ερωτώμενη, ο σύζυγος της είχε χάσει πολλά λεφτά εξαιτίας της κατάρρευσης του συστήματος των πυραμίδων και επιζητούσε μια καινούργια αρχή μακριά από την Αλβανία. Απλά σε σχέση με την Λάουρα η Έλλη ήρθε νωρίτερα στην Ελλάδα

(περίπου 1 χρόνοι αργότερα), με σκοπό και πάλι βέβαια να διατηρείται ενωμένη η οικογένεια μιας και ήδη είχαν ένα παιδάκι 2 ετών. Η Έλλη ήρθε στην Ελλάδα το 2006 ακολουθώντας τον σύζυγο που είχε έρθει στην Ελλάδα το 2005, κατέχοντας τουριστική βίζα. Όπως και στην περίπτωση της Λάουρα , έτσι και εδώ η διατήρηση της νομιμότητας της συγκεκριμένης εργαζόμενης , εξαρτάται από την διατήρηση της άδειας παραμονής και ως εκ τούτου της νομιμότητας του συζύγου , ο οποίος όπως αναφέραμε και παραπάνω δουλεύει ως μεταφορέας φαγητού σε τοπικό εστιατόριο.

<<Εγώ να σου πω την αλήθεια δεν ήθελα να έρθουμε Ελλάδα, φοβόμουνα αυτά που άκουγα για το ότι δεν αγαπάνε τους αλβανούς και τους συμπεριφέρονται σαν να είναι ζώα. Όμως ο άντρας μου , είχε χάσει πολλά λεφτά από τις πυραμίδες και ήθελε να κάνει μια νέα αρχή στην Ελλάδα για τότε ακούγαμε πως Ελλάδα βγάζεις πολλά λεφτά αν δουλεύεις πολύ. Έτσι αυτός έφυγε πρώτα το 2005 , και ακολούθησα και εγώ το 2006 έχοντας και το μωράκι μου μαζί.

Δεν ήθελα το παιδί να ήταν μακριά από πατέρα του.....Ναι όπως είπα ο σύζυγος ήρθε εδώ το 2005 και δουλεύει εδώ στο..... (όνομα του μαγαζιού) ως delivery . Ήταν πολύ καλός στο δουλεία του και παρά την κρίση το μαγαζί τον κρατάει ακόμα.....Εγώ δεν ήξερα ότι υπήρχε τέτοια πράγμα (εννοεί χαρτιά οικογενειακής επανένωσης) και ήρθα εδώ με

τουριστική βίζα>> Έλλη 37 ετών

6.3. Οργάνωση της ζωής των μεταναστριών στην Ελλάδα και είσοδος στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας ,

Στην συνέχεια αυτού του κεφαλαίου, θα ασχοληθούμε με την οργάνωση της ζωής και της επαγγελματικής δραστηριότητας των οικιακών εργατριών. Το συγκεκριμένο σημείο της εργασίας , είναι ιδιαίτερα σημαντικό, μιας και θα μας δοθεί η ευκαιρία να δούμε και εμπειρικά να θέλγητρα και τις ιδιαίτερες καταστάσεις που σπρώχνουν τις μετανάστριες προς την οικιακή εργασία. Ας ξεκινήσουμε επομένως από την Δώρα. Μόλις έφτασε στην Αθήνα, (επισημαίνουμε και πάλι ότι μετανάστευσε μόνη της) δεν είχε κάποιο κατάλυμα για να μείνει. Επομένως την πρώτη περίοδο, κοιμόταν σε υπαίθριους και ημι- υπαίθριους , χώρους στο κέντρο των Αθηνών , και η τροφή τους αποτελούταν μόνο από ψωμί κονσέρβες και αποφάγια από τα τοπικά εστιατόρια. Κατάλαβε άμεσα , ότι αν δεν έβρισκε σύντομα δουλεία δεν θα μπορούσε όχι απλώς να μείνει στην Ελλάδα , αλλά ακόμα και να επιβιώσει σε αυτήν. Ξεκίνησε επομένως άμεσα να ψάχνει για δουλεία, το γεγονός όμως ότι ήταν χωρίς χαρτιά , αποτελούσε ένα μεγάλο τροχοπέδη για την εύρεση μια καλής δουλείας. Από ένα τυχαίο γεγονός , γνώρισε μια γυναίκα, που τις είπε ότι χρειάζεται μια γυναίκα , να μένει μέσα στο σπίτι ως εσωτερική με σκοπό να βοηθάει την μητέρα της που είχε κινητικά προβλήματα και δεν μπορούσε να αυτοεξυπηρετηθεί. Μην έχοντας ουσιαστικά καμία άλλη επιλογή , δέχτηκε την συγκεκριμένη εργασία, στην αρχή με δυσφορία, αλλά και με κάποια ανακούφιση. Εν ολίγοις εργάζεται στην συγκεκριμένη οικογένεια ως εσωτερική οικιακή βοηθός σχεδόν 18 χρόνια . Στην ερώτηση που της κάναμε αν βρίσκει γενικά κάποια οφέλη στα επαγγέλματα της παραοικονομίας, τόνισε ότι το μόνο καλό της συγκεκριμένης κατηγορίας, είναι ότι απλά βοηθάνε στην επιβίωση του

μετανάστη, χωρίς αυτός να χρειάζεται να βάζει σε κίνδυνο την παρουσία του εδώ, μιας και αφού δεν φαίνεται πουθενά, είναι πρακτικά αόρατος για την πολιτεία. Αν και αυτό μετά προκαλεί , άλλα προβλήματα, εντούτοις για τους ανεπίσημους μετανάστες που κάθε μέρα ζουν στο άγχος μην συλληφθούν από τις αρχές , το συγκεκριμένο <<όφελος>> αποτελεί μεγάλη υπόθεση. Προσπαθώντας και εδώ να εξειδικεύσουμε περισσότερο , την ρωτήσαμε ποια θεωρεί ότι είναι τα οφέλη του επαγγέλματος της εσωτερικής οικιακής εργασίας. Η απάντηση ήταν ενδεικτική της κατάστασης που βιώνει. Το μεγάλο όφελος είναι ότι πλέον έχει μια οικογένεια την οποία την θεωρεί και πραγματική. Όταν την ρωτήσαμε τι εννοεί πραγματική ,εξήγησε ότι την στοργή και την θαλπωρή που της έδειξαν οι εργοδότες της και ειδικά η γυναίκα που φύλαγε, δεν της την έδειξαν στενοί συγγενείς τους όταν τους είχε ανάγκη. Επιπλέον ανέφερε ότι από την στιγμή που ζει μέσα στο σπίτι , ούτε θέμα στέγασης έχει ούτε και θέμα σίτισης, μιας και τρέφεται μέσα στο σπίτι. Ακόμα επισήμανε ότι ο μισθός πηγαίνει ,ολόκληρος στην τσέπη της χωρίς να έχει κρατήσεις όπως συμβαίνει σε επαγγέλματα του τυπικού τομέα της παραοικονομίας. Αποτελεί για αυτήν μεγάλο όφελος γιατί έτσι μπορεί να βοηθάει τόσο κάποιους συγγενείς στην Αλβανία , όσο και τα παιδιά της στην Ιταλία . Γενικά φαίνεται ότι η καθαρότητα του μισθού αποτελεί μεγάλο όφελος για τις οικιακές εργάτριες (Ξυπολητάς 2012, Ψημμένος & Σκαμνάκης 2008). Σημαντική βέβαια είναι η απάντηση που λάβαμε είναι στην ερώτηση για τις προσδοκίες που έχει τελικά από το επάγγελμα της. Απάντησε πως το μόνο που προσδοκά από το επάγγελμα της είναι να υπάρχει, με την έννοια να συνεχίσει να ζει η γυναίκα που προστατεύει με σκοπό να συνεχίσει να απολαμβάνει τα προαναφερθέντα οφέλη. Μάλιστα μετά το τέλος της συνέντευξης , ρώτησε, εάν γνωρίζουμε κάποιο σπίτι που να χρειάζεται οικιακή βοήθ για κάποιες ώρες μιας και τις πέμπτες έχει ρεπό και θέλει με αυτόν τον τρόπο να ενισχύσει και άλλο το εισόδημα της.

<<η ζωή εδώ Ελλάδα , στην αρχή ήταν πολύ δύσκολη , δεν είχα που να μείνω , σε παγκάκια κοιμόμουν, σταθμούς τρένων, παιδικές χαρές. Από φαί άσε, πολύ ψωμί που μου έδινε ένας μικρός φούρνος της περιοχής, καμιά κονσέρβα και αποφάγια από τα διπλανά εστιατόρια Σκεπτόμουν να γυρίσω πίσω. Δεν άντεχα άλλο εδώ.....ναί έκανα προσπάθειες να βρω δουλειά αλλά τίποτα τελικά , δεν είχα και χαρτιά βλέπεις Μια μέρα καθώς έβγαζα στα σκουπίδια για φαί , με είδε η κύρια Μ...(μετέπειτα εργοδότης της) και μου μίλησε για την μητέρα της και ότι χρειαζόταν κάποιον να την φροντίζει επειδή δεν ήθελε να την πάει σε γεροκομείο. Στην αρχή δεν μου πολυάρεσε αλλά τελικά το δεκτικά μιας και επειδή δεν είχα χαρτιά δεν μπορούσα να βρω άλλη δουλειά. Έτσι κατέληξα σε αυτό το δουλειά....Ναι υπάρχουν οφέλη, αλλά το πιο βασικό είναι ότι μπορείς να δουλεύεις χωρίς να φοβάσαι μην σε πιάσουν η αστυνομία και σε στείλουν πίσω Αλβανία... Αν εννοείς το δικό μου επάγγελμα το βασικό είναι η αγάπη που μου δείχνουν οι εργοδότες, νιώθω πως είναι οικογένεια μου και όταν αρρωσταίνουν , φοβάμαι όπως φοβάμαι και για τα παιδιά μου. Άλλο βασικό είναι ότι ο μισθός μένει όλος στο τσέπη μου. Φαγητό και ύπνο τα έχω έτοιμα από εδώ, και έτσι μπορώ και βοηθάω τα παιδιά μου στην Ιταλία και τους γονείς στην Αλβανία..... το μόνο που θέλω είναι να συνεχίσει να ζει η κυρία Χ(η γυναίκα που προστατεύει) για να έχω δουλειά και ασφάλεια . Τίποτα άλλο>> Δώρα 54 ετών

Ας εξετάσουμε τώρα την περίπτωση της Λάουρα. Στην αρχή όπως τονίζει ήταν ιδιαίτερα δύσκολα , μιας και δεν ήξερε τη γλώσσα. Σε ότι έχει να κάνει με κατοικία έμενε σε ένα μικρό δωάρι, που έχει βρει ο άνδρας της με σχετικά χαμηλό ενοίκιο. Παρόλα αυτά , πέρασε ένα δύσκολο πρώτο χρόνο παραμονής , και αυτό κυρίως οφείλεται στο θέμα της γλώσσας , και σε κάποιες ρατσιστικές μεμονωμένες επιθέσεις που δέχτηκαν από παιδιά των κατοίκων της περιοχής . Όταν έμαθε σχετικά καλά την γλώσσα και έχοντας και χαρτιά παραμονής, έκανε διαφορές προσπάθειες για να βρει εργασία. Απευθύνθηκε σε καταστήματα ρούχων και σε σουπερ- μάρκετ, με σκοπό να δουλέψει ως πωλήτρια ή ως ταμίας. Ως αντιπρόταση της απάντησαν ,ότι δεν θα ήταν πολύ καλό για την εικόνα των καταστημάτων να είχαν αλλοδαπές σε τέτοιες θέσεις, και της πρότειναν να δουλέψει ως καθαρίστρια. Σκεφτόταν να δεχτεί όταν 2 γειτόνευσες της με τις οποίες είχε καλές σχέσεις, βλέποντας ότι γενικά είναι νοικοκυρά , τις πρότειναν να έρχεται για κάποιες ώρες στα σπίτια τους και να καθαρίζει με αμοιβή αρκετά καλύτερη από ότι στα καταστήματα. Άρα επέλεξε την οικιακή εργασία , κυρίως λόγω μισθού, εγγύτητας τον εργοδοτικών σπιτιών στο δικό της σπίτι, καλών σχέσεων με τις εργοδότες γειτόνισσές της καθώς επίσης και την υπόσχεση των εργοδοτριών να την προτείνουν και σε άλλα σπίτια. Στην ερώτηση αν βρίσκει κάποια οφέλη γενικά στα επαγγέλματα της παραοικονομίας απάντησε ότι δεν είναι σε θέση να απαντήσει καθώς δεν γνωρίζει καταστάσεις σε άλλα επαγγέλματα τέτοιου είδους . Όμως σε ότι έχει να κάνει με την οικιακή εργασία ανέφερε μια μεγάλη σειρά από οφέλη. Καταρχάς θεωρεί μεγάλο όφελος, τις σχέσεις που αναπτύσσονται με τους εργοδότες ,χρησιμοποιώντας μάλιστα την φράση << είναι αλλιώς να δουλεύεις για άγνωστο και αλλιώς για φίλο σου>>. Ακόμα θεωρεί όφελος το ότι ακόμα και όταν η εργοδότρια λείπει ή είναι εκεί, μπορεί και ακολουθεί ένα δικό της ρυθμό εργασίας και προσαρμόζει την εργασία της επάνω στην κούραση της. Με αυτό εννοεί, ότι αν νιώθει πως μια μέρα είναι πολύ κουρασμένη κάποια καθήκοντα που έπρεπε να κάνει σήμερα , μπορεί να τα αφήσει για κάποια άλλη μέρα .Συν τοις άλλοις αναφέρεται στις σχέσεις εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται ,μιας και στέκεται ιδιαίτερα ότι σχεδόν σε όλα τα σπίτια που δουλεύει οι εργοδότες της έχουν δώσει το κλειδί . Μεγάλο ρόλο παίζει το γεγονός ότι μπορεί να αναπτύξει <<φήμη>> όπως λέει και να δουλεύει σε πιο πολλά σπίτια βελτιώνοντας ως επακόλουθο το εισόδημα της. Προσπαθώντας να εμβαθύνουμε ακόμα περισσότερο στην ερώτηση αυτή την ρωτήσαμε εάν η μη ασφάλιση και η καθαρότητα του μισθού αποτελεί ένα μεγάλο όφελος. Μας απάντησε πως σε δύο σπίτια από τα συνολικά πέντε που δούλευε, μέχρι και πρόπερσι την ασφάλιζαν. Τώρα όμως δεν ασφαλιζεται πουθενά, και πιο συγκεκριμένα όταν σε αυτά τα δύο σπίτια την ρώτησαν αν προτιμάει να δουλεύει χωρίς ένσημα , μιας και το βάρος τους ήταν δυσβάσταχτο για την εργοδοτική οικογένεια, αυτή δέχτηκε αμέσως χωρίς δεύτερη σκέψη. Η αιτιολόγηση που μας έδωσε είναι ότι δεν μπορεί κάποιος και ειδικά μια μετανάστρια ,αυτή την περίοδο της κρίσης να έχει πολλές απαιτήσεις. Και ειδικά όταν η ανεργία είναι σε μεγάλη έξαρση , το να της προσφέρεται δουλειά και αυτή να την αφήσει είναι σαν << να μου προσφέρουν έναν γάιδαρο και εγώ να το κοιτάω στα δόντια , όπως λέτε και εσείς εδώ>> ανέφερε χαρακτηριστικά . Κοντολογίς, πρόσθεσε και την

καθαρότητα του μισθού ως ένα ακόμα όφελος της συγκεκριμένης εργασίας. Βέβαια αξίζει να σημειώσουμε ότι προκειμένου να διατηρήσει την ασφάλιση της , πλέον δουλεύει και ως καθαρίστρια σε ένα τοπικό εστιατόριο μιας και τονίζει ότι τα ένσημα είναι απαραίτητα τόσο για την ασφάλιση όσο και για την συνέχιση της παραμονής της. Κατάσταση όμως που θα την σχολιάσουμε στην συνέχεια του κεφαλαίου αυτού. Οι προσδοκίες τέλος που αναπτύσσει από το συγκεκριμένο επάγγελμα , είναι απλώς να συνεχίσει να υπάρχει ως επάγγελμα με σκοπό να έχει και η ίδια εργασία. Ακόμα θα ήθελε αν η κατάσταση βέβαια βελτιωθεί να μπορέσει να ασφαρίζεται μέσω της οικιακής εργασίας, μιας και όπως λέει , δεν της αρέσει τόσο η δουλειά της καθαρίστριας στο εστιατόριο, αλλά αυτό είναι κάτι που δεν το περιμένει ούτε την ενδιαφέρει τόσο άμεσα σε σχέση με τα ευρύτερα οφέλη του επαγγέλματος.

<<Στην αρχή όλα ήταν δύσκολα γιατί δεν ήξερα την γλώσσα, και γιατί είχαμε και κάποιες ρατσιστικές επιθέσεις από μερικούς κολλημένους γείτονες, λίγους ευτυχώς. Πάλι καλά όμως είχαμε ένα μικρό δωάρι που είχε βρει ο άντρας μου και δεν είχαμε πρόβλημα με στέγαση. Όταν έμαθα καλά ελληνικά ναί έκανα προσπάθεια να βρω δουλειά. Πήγα σε κάποια σουπερ μάρκετ και σε κάποια μαγαζιά ρούχων, ζητώντας να δουλέψω ως ταμίας ή πωλήτρια. Αλλά αρνήθηκαν λέγοντας μου πως δεν είναι καλό για την εικόνα του μαγαζιού να έχουν σε μια τέτοια θέση μια Αλβανή , και μου πρότειναν να γίνω καθαρίστρια εκεί. Το σκεφτόμουν αλλά ευτυχώς 2 γειτόνισσες μου, επειδή ξέραν ότι είμαι νοικοκυρά μου πρότειναν να έρχομαι να καθαρίζω τα σπίτια τους για κάποιες ώρες δίνοντας μου αμοιβή καλύτερη από το εστιατόριο.... Δεν ξέρω να σου πω γιατί δεν ξέρω τι γίνεται σε άλλες δουλείες.... Στη δίκη μου δουλειά , το βασικό είναι η σχέση με τους εργοδότες που είναι πολύ καλή και πλέον μου έχουν δώσει και το κλειδί του σπιτιού τους. Ακόμα συζητάμε τα προβλήματα μου σαν να είναι φίλοι μου. Όπως και να το δεις αλλιώς να τα λες σε έναν άγνωστο και αλλιώς σε έναν φίλο. Ακόμα μπορώ και φτιάχνω εγώ το πρόγραμμα. Αν δηλαδή νιώθω κουρασμένη ή έχω ένα πρόβλημα αφήνω κάποιες δουλείες για άλλη μέρα . Γενικά έχω φτιάξει καλή φήμη με αποτέλεσμα να βρίσκω και άλλες δουλείες , βέβαια αυτό το χρωστάω στα καλά λόγια των αφεντικών μου.... Κοιτά να δεις σε δύο σπίτια που δούλευα , μέχρι και πρόπερσι με ασφαλίζαν, πλέον όμως δεν μπορούν αφού το βάρος είναι ασήκωτο. Με ρώτησαν αν έχω πρόβλημα να εργαστώ χωρίς ένσημα και τους είπα πως όχι . Και έτσι είναι , πέρα από το ότι πλέον παίρνω πιο πολλά καθαρά χρήματα αφού δεν έχω εισφορές , με την ανεργία που υπάρχει, δεν γίνεται να σου προσφέρουν δουλειά και εσύ να κάνεις κόλπα. Είναι όπως το λέτε, σου δίνουν έναν γάιδαρο και εσύ τον κοιτάς στα δόντια....Αυτό που θέλω είναι να συνεχίσει να υπάρχει δουλειά. Και μάλιστα να μπορώ να ασφαρίζομαι , γιατί στην άλλη δουλειά που κάνω και ασφαρίζομαι (καθαρίστρια εστιατορίου) δεν μπορώ να πω ότι μου αρέσει και ιδιαίτερα. Αλλά όπως και να έχει η ασφάλιση δεν με ενδιαφέρει ιδιαίτερα σε σχέση με τις άλλες ευκολίες που προσφέρει η δουλειά αυτή>> Λάουρα 42 ετών

Προχωράμε τώρα στην περίπτωση της Έλλης. Η συγκεκριμένη εργαζόμενη, δεν είχε τόσο μεγάλο θέμα στέγασης μιας και ήδη ο σύζυγος, είχε μεταναστεύσει νωρίτερα στην Ελλάδα και είχε βρει σπίτι , αντιμετώπισε όμως και η ίδια μεγάλο θέμα με την γλώσσα, το οποίο όμως το ξεπέρασε σχετικά γρήγορα. Αξίζει εδώ να αναφερθούμε στο ότι η πρώτη πρόταση που έμαθε μέσω του άντρα της είναι << Πόσες ώρες, πόσα λεφτά...>> Έκανε αρκετές προσπάθειες για να βρει δουλειά , αλλά η μόνη διαθέσιμη

όπως τονίζει ήταν η οικιακή εργασία, και αυτή βρέθηκε χάρις σε κάποιες ιδιαίτερες φίλιες και γνωριμίες που είχε αναπτύξει ο σύζυγος της με έλληνες και οι οποίοι ζητούσαν μια γυναίκα πάνω από όλα έμπιστη να ασχολείται με τις οικιακές εργασίες. Στην ερώτηση αν βρίσκει οφέλη στα επαγγέλματα παραοικονομίας απάντησε ότι για μια μετανάστρια που δεν είναι συνηθισμένη να εργάζεται κάτω από αυστηρούς και τυπικούς κανόνες τα συγκεκριμένα επαγγέλματα προσφέρουν μια ευελιξία, βοηθώντας και επέκταση και την προσαρμογή της. Εμβαθύνοντας όταν ρωτήθηκε για τα οφέλη από το επάγγελμα της οικιακής εργασίας, ανέφερε σε γενικές γραμμές τα ίδια που ανέφερε και η Λάουρα. Καλές σχέσεις με τους εργοδότες που ξεπερνάν τα πλαίσια των αυστηρών εργοδοτικών σχέσεων, ευελιξία στην καθεαυτό εργασιακή δραστηριότητα και ύπαρξη αυτονομίας, και καθαρότητα του μισθού που προκύπτει από την μη ασφάλιση της εργαζόμενης (η συγκεκριμένη εργαζόμενη δεν ασφαλιζόταν, ούτε ασφαλιζόταν πιο πριν). Η συγκεκριμένη εργαζόμενη όμως προσθέτει και ένα άλλο όφελος και αυτό είναι η δυνατότητα επιλογής εργοδότη. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι σε κάποια σπίτια που δούλευε, όχι μόνο δεν της φερόντουσαν καλά και με τον δέοντα σεβασμό, αλλά επιπλέον είχαν αναφερθεί και με υποτιμητικά σχόλια για την Αλβανία και τους ανθρώπους που κατάγονται από εκεί. Αποτέλεσμα ήταν να φύγει από αυτά τα σπίτια, αφού πρώτα όπως είναι και λογικό είχε προηγηθεί καυγάς. Σε ότι αφορά τέλος τις προσδοκίες της από το επάγγελμα αυτό, τόνισε και αυτή ότι το μόνο που θέλει είναι να συνεχίσει να υπάρχει ως επάγγελμα και αν είναι ακόμα δυνατό να βρει δουλειά σε περισσότερα σπίτια μιας και τώρα δουλεύει μόνο σε τρία και θεωρεί άμεση ανάγκη να βρει ακόμα άλλα δύο με τρία για να καλύψει τις πολλαπλασιαζόμενες ανάγκες που έχουν εμφανιστεί και που πλέον γίνονται ακόμα πιο δύσκολες στην κάλυψη τους λόγω κρίσης.

<<Ναι η ζωή στην αρχή, ήταν δύσκολη αλλά πάλι καλά ο άνδρας μου είχε βρει ένα καλό σπίτι, που είχε θέρμανση θερμοσίφωνα και ήταν καλής κατασκευής, και έτσι τουλάχιστον είχαμε κάπου να γειρούμε το κεφάλι μας. Το δυσκολότερο πρόβλημα ήταν η γλώσσα, επειδή δεν ήξερα ούτε μια κουβέντα. Με βοήθησε αρκετά ο άνδρας μου και μάλιστα οι πρώτες λέξεις που μου έμαθε ήταν, πόσες ώρες, πόσα λεφτά... Ναι προσπάθησα πάρα πολύ να βρω δουλειά αλλά σε καμία δεν με ήθελαν. Ευτυχώς ο άντρας μου είχε αρκετές γνωριμίες με έλληνες, οι οποίοι θέλανε άνθρωπο για το καθάρισμα του σπιτιού τους και έτσι μπόρεσα και βρήκα δουλειά ως καθαρίστρια σε αυτά τα σπίτια... Αν και δεν γνωρίζω καλά τι συμβαίνει σε άλλες παρόμοιες δουλειές, πιστεύω ότι για μια μετανάστρια που δεν είναι συνηθισμένη να εργάζεται σε αυστηρά ωράρια, τα επαγγέλματα αυτά είναι πιο εύκολα για μια μετανάστρια και βοηθάνε το να μπει στην κοινωνία... Τα θετικά που βρίσκω εγώ στην δουλειά που κάνω είναι ότι έχω καλή σχέση με τα αφεντικά μου, που με βοηθάει να έχω και την εμπιστοσύνη τους αλλά και να ρυθμίζω ανάλογα με το πώς είμαι τις δουλειές που θα κάνω την μια μέρα ή την άλλη. Ακόμα επειδή δεν με ενδιαφέρει άμεσα η ασφάλιση και δεν την ζητάω, έχω και ένα μισθό που δεν έχει κρατήσεις και έτσι ότι παίρνω το βάζω κατευθείαν στο πορτοφόλι μου. Πρέπει να σου πω εδώ πως σημαντικό είναι πως μπορώ και επιλέγω και αφεντικά. Δηλαδή βλέπω αν ο άλλος είναι καλός ή στραβόξυλο και αποφασίζω αν θα μείνω ή να φύγω. Πριν λίγο καιρό με κάλεσαν, να δουλέψω σε ένα σπίτι στο οποίο τα αφεντικά μου μίλαγαν με πολύ άσχημα λόγια για εμάς και την Αλβανία. Έτσι μετά από λίγες μέρες, και χωρίς να αντέχω άλλο αυτές τις μ... , σηκώθηκα και έφυγα αφού πρώτα κάναμε έναν μεγάλο

καυγά.....Αυτό που θέλω από το επάγγελμα μου , είναι να βρω ακόμα άλλα δύο με τρία σπίτια για να δουλέψω γιατί τώρα δουλεύω σε τρία, και με τις ανάγκες που έχουμε πλέον τα λεφτά δύσκολα μας φτάνουν. Αν έβρισκα άλλα τρία ή δύο σπίτια να εργαστώ τα πράγματα θα ήταν πολύ καλύτερα.>> Έλλη 37 ετών

Επόμενο σημείο που θα εξετάσουμε στην έρευνα μας , έχει να κάνει με την περιγραφή της εργασιακής δραστηριότητας και των ωραρίων εργασίας.. Ξεκινάμε και πάλι από την Δώρα. Η συγκεκριμένη μετανάστρια εργάζεται ως εσωτερική , και όπως έχει δείξει η βιβλιογραφία (Ξυπολητάς 2012) οι εσωτερικές οικιακές εργάτριες δεν χαρακτηρίζονται από ένα σταθερό ωράριο και ένα σαφή καθορισμό αρμοδιοτήτων και καθηκόντων. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει και με τη σειρά της η Δώρα με την μαρτυρία της. Όπως μας λέει, το ωράριο της ξεκινάει από την στιγμή που θα σηκωθεί η γιαγιά και τελειώνει το βράδυ που θα πέσει η γιαγιά για ύπνο. Πρακτικά όμως δεν τελειώνει ποτέ μιας και πρέπει να είναι σε επαγρύπνηση ακόμα και όταν κοιμάται η γιαγιά, προκειμένου να αντιμετωπίσει τυχόν ανάγκες της. Προσπαθώντας να την κάνουμε να συγκεκριμενοποιήσει , λίγο το ωράριο της , μας είπε πως δουλεύει χοντρικά 18 ώρες την ημέρα. Προχωρώντας τώρα στα καθήκοντα μας ανέφερε ότι κάνει σχεδόν τα πάντα (όπως καθάρισμα , πλύσιμο ,σιδέρωμα). Το μόνο το οποίο , δεν κάνει σε τακτική βάση είναι το μαγείρεμα , μιας και τα εγγόνια της , φέρνουν φαγητό που το έχουν μαγειρέψει τα ίδια. Επομένως δυνατότητα διαπραγμάτευσης δεν υπάρχει μιας και οι ανάγκες της γιαγιάς δεν μπορούν να τεθούν υπό διαπραγμάτευση . Ο μισθός τώρα ορίζεται σε μηνιαία βάση και είναι 600 ευρώ και δεν λαμβάνει επιπλέον μισθό με την μορφή δώρων ή άλλων επιδομάτων .Εδώ όμως υπάρχει δυνατότητα διαπραγμάτευσης. Όπως μας επισήμανε η ίδια οι εργοδότες τις πρότειναν 500 ευρώ και αυτή ζήτησε 700. Τελικά αποφάσισαν να ανεβούν αυτοί 100 ευρώ και να πέσει αυτή 100 ευρώ. Καταλήγοντας , στο μόνο τελικά σημείο που η συγκεκριμένη μετανάστρια είχε δυνατότητα να συνδιαλέγει ήταν εκείνο του μισθού.

<< Καταρχάς στην περίπτωση μου, δεν υπάρχει τυπική και άτυπη μέρα, όλες τις μέρες κάνω σχεδόν τα ίδια πράγματα. Ωράριο δεν έχω , μιας και από την στιγμή που θα σηκωθεί η γιαγιά ξεκινάει και μένα η δουλεία μου, και τελειώνει όταν θα πέσει για ύπνο το βράδυ που και πάλι τότε πρέπει να προσέχω πολύ μην πάθει τίποτα στον ύπνο της. Χοντρικά δουλεύω 18 ώρες την ημέρα..... Όχι τα καθήκοντα μου είναι από πριν καθορισμένα και στην ουσία κάνω σχεδόν τα πάντα. Ασχολούμαι με το πλύσιμο, το σιδέρωμα, το καθάρισμα και με την φαγητό. Βέβαια στο φαγητό δεν ασχολούμαι κάθε μέρα, μιας και πολλές φορές φαγητό της φέρνουν τα εγγόνια της που το έχουν μαγειρέψει τα ίδια.... Ο μισθός μου ορίζεται σε μηνιαία βάση και είναι 600 ευρώ. Ναι στο θέμα του μισθού είχαμε μια διαπραγμάτευση , αυτοί μου έδιναν 500 και εγώ ήθελα 700. Τελικά αποφασίσαμε να πέσω εγώ 100 και να ανεβούν και αυτοί 100, και έτσι τελικά συμφωνήσαμε στα 600.. δώρα και άλλα , πως τα είπες επιδόματα δεν παίρνω.>> Δώρα 54 ετών

Προχωράμε τώρα στην περίπτωση της Λάουρα. Η Λάουρα εργάζεται ως εξωτερική οικιακή εργάτρια όπως περιγράψαμε και παραπάνω. Καταρχάς, εργάζεται σε πέντε σπίτια στα οποία πηγαίνει στο καθένα από μια φορά την εβδομάδα για 5-7 ώρες από τις οχτώ το πρωί έως τις 1 ή 3 το απόγευμα. Πριν ξεκινήσει , πίνει πρώτα τον καφέ

της , τον οποίο είτε της τον έχουν φτιάξει από πριν είτε τον φτιάχνει μόνη της εάν λείπουν οι εργοδότες της. Κατά τις δώδεκα έχει ένα μικρό κολατσιό, το οποίο είναι συνήθως ένα τوست που το φτιάχνει μόνη της από το σπίτι της , είτε ένα κομμάτι κέικ , το οποίο έχουν φτιάξει οι εργοδότες της . Τα καθήκοντα της ,έχουν οριστεί από πριν, και τα ορίζουν οι εργοδότες της. Για παράδειγμα στα τρία από τα πέντε σπίτια που πηγαίνει , τα καθήκοντα της είναι το καθάρισμα του σπιτιού γενικά καθώς και το σιδέρωμα, ενώ στα άλλα δύο ασχολείται και με το μαγείρεμα. Σε ότι έχει να κάνει με το θέμα του μισθού , η Λάουρα πληρώνεται με ημερομίσθια σε όλα τα σπίτια που εργάζεται. Σε ένα σπίτι παίρνει 7 ευρώ την ώρα, στα άλλα τρία παίρνει 5 ευρώ την ώρα και σε άλλο ένα παίρνει 6 ευρώ. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι και στα τέσσερα σπίτια που παίρνει κάτω από 7 ευρώ , πριν έπαιρνε 7 ευρώ αλλά πλέον λόγω κρίσης και σε διαπραγμάτευση με τους εργοδότες της παίρνει πλέον λιγότερα. Ούτε η συγκεκριμένη εργαζόμενη απολαμβάνει δώρα και άλλες παροχές από τους εργοδότες της. Ο μισθός , όπως φάνηκε εδώ , αποτελεί και πάλι το μόνο πεδίο διαπραγμάτευσης με τους εργοδότες. Γενικά όμως, η Λάουρα φαίνεται ευχαριστημένη με τον τρόπο εργασίας της , καθώς τις προσφέρει όπως αναφέραμε και πριν, αρκετή ευελιξία στην οργάνωση και στην πραγματοποίηση των καθηκόντων της.

<<Εγώ εργάζομαι σε πέντε σπίτια και πηγαίνω στο καθένα από μια φορά την εβδομάδα. Δουλεύω στο καθένα από 5-7 ώρες από τις οχτώ το πρωί μέχρι τις 1-3 το απόγευμα ανάλογα με τις ανάγκες του σπιτιού. Πριν ξεκινήσω πίνω πρώτα έναν καφέ τον οποίο είτε μου τον έχουν φτιάξει από πριν τα αφεντικά μου, είτε τον φτιάχνω εγώ μόνη μου αν αυτοί λείπουν.Κατά τις 12 κάνω ένα διάλλειμα στο οποίο τρώω ή ένα τوست που έχω φτιάξει από το σπίτι ή κανένα κομμάτι κέικ που έχουν φτιάξει οι εργοδότες και το έχουν φυλάξει για μένα Τα καθήκοντα μου τα έχουν αποφασίσει από πριν οι εργοδότες μου. Στα τρία σπίτια αυτά που κάνω, είναι κυρίως καθάρισμα και σιδέρωμα, ενώ στα άλλα δύο ασχολούμαι και με το φαγητό..... Ο μισθός μου είναι τα λεφτά που παίρνω κάθε μέρα αφού τελειώσω με το σπίτι (δηλαδή μεροκάματο). Ναι παλιά το είχαμε αποφασίσει μαζί και έπαιρνα σε όλα τα σπίτια 7 ευρώ την ώρα. Βέβαια λόγω κρίσης στα 4 από τα 5 σπίτια μου κάνανε μείωση και πλέον στα τρία σπίτια παίρνω 5 και στο άλλο σπίτι 6. Δώρα Χριστουγέννων και Πάσχα δεν μου δίνουν , γιατί δεν τα έχω ζητήσει αλλά και πάλι αν τα ζητάγα δεν πιστεύω ότι θα μου τα έδιναν>> Λάουρα 42 ετών

Συνεχίζουμε με την εξέταση της περίπτωσης της Έλλης. Και η συγκεκριμένη εργαζόμενη εργάζεται ως εξωτερική οικιακή βοηθός. Όπως προείπαμε και πιο πάνω εργάζεται σε τρία σπίτια εκ των οποίων στο ένα πηγαίνει δύο φορές την εβδομάδα , Τρίτη και Παρασκευή , ενώ στα άλλα πηγαίνει από μια φορά , στο ένα Δευτέρα και στο άλλο Πέμπτη . Και στα τρία σπίτια εργάζεται από τις 9 το πρωί έως τις 3 απόγευμα , αν και βέβαια υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί να κάτσει από μια ώρα λιγότερο μέχρι μια ώρα παραπάνω , ανάλογα με τις απαιτήσεις των εργοδοτών και τις εργασίες που πρέπει να γίνουν. Η συγκεκριμένη εργαζόμενη πριν ξεκινήσει πίνει ένα καφέ και συζητάει για διάφορα θέματα με τις εργοδότες , εφόσον βέβαια είναι εκεί και όπως και η προηγούμενη εργαζόμενη κατά τις 12.30 με 1 κάνει ένα διάλλειμα για

κολατσιό το οποίο είναι ένα τοστ ή κάποιο άλλο σνακ που θα φέρει από το σπίτι της . Τα καθήκοντα της συγκεκριμένης εργαζόμενης έχουν να κάνουν με την γενικότερη καθαριότητα του σπιτιού, σιδέρωμα πλύσιμο και πλυντήριο. Από τις εμπειρικές περιπτώσεις που διερευνάμε είναι η μόνη που μπορεί και συναποφασίζει τα καθήκοντα της μαζί με τους εργοδότες της . Πιο συγκεκριμένα και στα τρία σπίτια , έχει δηλώσει πως δεν θέλει να ασχολείται , με το μαγείρεμα , ενώ σε ένα από αυτά της είχε προταθεί να είναι υπεύθυνη και για το κατοικίδιο της οικογένειας, ένα μικρό σκυλάκι, αλλά επειδή τόνισε ότι φοβάται τα σκυλιά τελικά δεν της ανατέθηκε το συγκεκριμένο καθήκον. Ο μισθός και της συγκεκριμένης εργαζόμενης είναι 7 ευρώ στο ένα σπίτι και 6 ευρώ στα άλλα 2 σπίτια. Επιπλέον μισθός με την μορφή δώρων και επιδομάτων ούτε και σε αυτή την περίπτωση συναντώνται .Ο μισθός έχει προέλθει σε διαπραγμάτευση με τους εργοδότες και άξιο αναφοράς εδώ είναι το γεγονός, πως δεν έχει υποστεί ακόμα κάποια μείωση στον μισθό της.

<<Εργάζομαι σε τρία σπίτια, στο ένα πηγαίνω δύο φορές την εβδομάδα , Τρίτη και Παρασκευή, ενώ στα άλλα δυο πηγαίνω από μια φορά την εβδομάδα , Δευτέρα και Πέμπτη .Και στα τρία σπίτια ξεκινάω στις 9 το πρωί και τελειώνω στις 3 το απόγευμα. Βέβαια αν χρειαστεί και υπάρχουν περισσότερες δουλειές κάθομαι και παραπάνω. Πριν ξεκινήσω πίνω ένα καφέ που μου έχει ετοιμάσει η αφεντικίνα μου και συζητάμε για κανένα μισάωρο διάφορα κουτσομπολίστικα θέματα. Κατά τις 12,30 με 1 κάνω ένα διάλλειμα για τοστ ή άλλο σνακ που πάντα φέρνω από το σπίτι μου.....Τα καθήκοντα μου τα αποφασίζουμε από κοινού με τα αφεντικά μου και κυρίως με τις αφεντικίνες μου που γνωρίζουν καλύτερα το σπίτι . Αυτά κυρίως είναι το καθάρισμα του σπιτιού, σιδέρωμα, πλύσιμο και πλυντήριο. Επιπλέον όπως είπα και πριν μπορώ και λέω ποια πράγματα δεν θέλω να κάνω. Για παράδειγμα δεν μου αρέσει να μαγειρεύω σε ξένα σπίτια γιατί δεν θέλω να κάνω καμία ζημία στην κουζίνα της αφεντικίνας μου, ενώ σε ένα σπίτι μου είχε ζητηθεί να φιλάω και ένα μικρό σκυλάκι αλλά επειδή τα φοβάμαι δεν το δέχτηκα τελικά..... Ο μισθός είναι μεροκάματο και είναι 7 ευρώ την ώρα στο ένα σπίτι και 6 ευρώ την ώρα στα άλλα 2 σπίτια. Τον έχουμε αποφασίσει μαζί με τα αφεντικά τον μισθό και δεν μου έχει γίνει καμία μείωση εξαιτίας της κρίσης. Δώρο Χριστουγέννων και Πάσχα , δεν μου δίνουν αλλά δεν τα έχω ζητήσει κιόλας γιατί το θεωρώ και κάπως υπερβολικό, σε μια τέτοια δουλεία να έχεις τέτοιες απαιτήσεις που είναι λίγο παράλογες πλέον λόγω της κρίσης>> Έλλη 37 ετών

Είμαστε σε θέση να πούμε ότι η συγκεκριμένη εργαζόμενη απολαμβάνει μεγαλύτερο εύρος διαπραγμάτευσης μιας και έχει λόγο τόσο για τα καθήκοντα της , όσο και για τον μισθό της. Εν κατακλείδι, παρατηρούμε ότι σε γενικές γραμμές τα εμπειρικά μας ευρήματα, επιβεβαιώνουν και τα βιβλιογραφικά ευρήματα. Πιο συγκεκριμένα, βλέπουμε ότι σε ότι έχει να κάνει με τις εσωτερικές οικιακές εργάτριες, εκτεταμένα ωράρια, μηνιαία καταβολή μισθών και ορισμός καθηκόντων ανάλογα με τις ανάγκες του ιδιαίτερου προσώπου που είναι επιφορτισμένη να φυλάει. Από την άλλη στις εξωτερικές οικιακές εργάτριες, παρατηρούμε, ωράρια που κυμαίνονται από 5 με 7 ώρες πολυεργοδοτική απασχόληση, μια σχετική ευελιξία και αυτονομία κατά την εργασιακή δραστηριότητα, ορισμός του μισθού με βάση την ώρα και ημερήσια καταβολή του , ενώ η διαπραγμάτευση των καθηκόντων εξαρτάται με βάση την περίπτωση που θα τύχει σε κάθε εργαζόμενη.

6.4 . Αντιλήψεις των μεταναστριών οικιακών εργατριών για θέματα κοινωνικής ασφάλισης και διαβίωσης τους στην Ελλάδα

Στο τελευταίο μέρος αυτής της εμπειρικής διερεύνησης θα εξετάσουμε τις γνώμες των οικιακών εργατριών για την σημασία που έχει για αυτές η κοινωνική ασφάλιση καθώς και τις απόψεις τους για το πώς βλέπουν το μέλλον τους στην Ελλάδα. Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις , έτσι και εδώ θα ξεκινήσουμε με την περίπτωση της Δώρας. Η συγκεκριμένη μετανάστρια δεν είναι ασφαλισμένη στο ΙΚΑ, μιας και είναι ανεπίσημη, και ως εκ τούτου ο μοναδικός <<φορέας ασφάλισης>> είναι η εργοδοτική οικογένεια. Η σχέση της με άλλες υπηρεσίες όπως για παράδειγμα τις ιατρικές είναι πρακτικά ανύπαρκτη. Για όποιο θέμα υγείας χρειάζεται βοήθεια, απευθύνεται στην εργοδοτική οικογένεια η οποία με την σειρά της την παραπέμπει στον δικό της ιδιωτικό γιατρό. Γενικά η συγκεκριμένη μετανάστρια, αν και αναγνωρίζει τα οφέλη της ασφάλισης , θεωρεί πως για εκείνη δεν χρειάζεται μιας και σκοπός της είναι να μαζέψει λεφτά , και έπειτα να γυρίσει πίσω στην Αλβανία. Στηρίζει αυτή την άποψη στο ότι έχει ήδη αρκετά ένσημα πίσω στην Αλβανία , και σκοπεύει να αγοράσει τα εναπομείναντα και να πάρει σύνταξη από εκεί . Δηλώνει πολύ ικανοποιημένη με την ζωή της στην Ελλάδα , αν και αυτό που θα ήθελε πάρα πολύ να αλλάξει, αν μπορούσε, θα ήταν τα διάφορα στερεότυπα με τα οποία αντιμετωπίζονται τόσο η ίδια όσο και η συντοπίτες της την αντιμετωπίζουν. Παρά όμως αυτή την ικανοποίηση, δηλώνει πως η Ελλάδα με την γενικότερη μεταναστευτική πολιτική που ασκεί δεν επιτρέπει την πλήρη και ισότιμη ένταξη του μετανάστη στην Ελληνική κοινωνία, ενώ πλέον με την άνοδο ακροδεξιών κομμάτων όπως πχ χρυσή αυγή, θεωρεί πως η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο οριακή για τους προερχόμενους μετανάστες, ειδικά από την Αλβανία. Παρόλα αυτά βλέπει το μέλλον της στην Ελλάδα με συγκρατημένη αισιοδοξία μιας και θεωρεί ότι έχει αναπτύξει καλές σχέσεις με την περιοχή στην οποία μένει και εργάζεται, με αποτέλεσμα να πιστεύει πως είναι πιο εύκολο πλέον να βρει δουλειά σε περίπτωση που κάτι τύχει. Όπως είναι φυσικό, αυτό που για την ίδια είναι το πιο σημαντικό εδώ, είναι να έχει δουλειά, μιας και μέσω αυτής κερδίζει τα προς το ζην , καθώς επίσης και να έχει καλές σχέσεις με τους εργοδότες με σκοπό να διατηρεί αυτή την άτυπη προστασία που ήδη έχει.

<< Όχι δεν μπορώ να ασφαλιστώ στο ΙΚΑ ή κάπου άλλου γιατί είμαι παράνομη και δεν γίνεται. Και φυσικά δεν έχω καμία σχέση με νοσοκομεία κλπ. Μιας και ρωτάς για νοσοκομείο, αν έχω κάποιο πρόβλημα υγείας , το λέω στην οικογένεια της γιαγιάς , και αυτοί φωνάζουν ένα γιατρό που λένε ότι είναι δικό τους και με εξετάζει ,όπως πχ έγινε πριν 4 μήνες που είχα πρόβλημα με την πίεση μου.....Ναι θεωρώ πως η ασφάλιση θα με βοηθούσε στην ζωή μου γιατί σου παρέχει αρκετά οφέλη ,όπως για παράδειγμα το καλό νοσοκομείο που λέγαμε πριν, αλλά βασικά εμένα δεν με νοιάζει γιατί θέλω όταν μαζέψω κάποια λεφτά ακόμα, να γυρίσω πίσω Αλβανία. Εκεί έχω ήδη κάποια ένσημα και θέλω να αγοράσω και άλλα και

να βγω εκεί στην σύνταξη....Όχι με τίποτα η Ελλάδα , δεν επιτρέπει και για μένα να ζήσει καλά ένας μετανάστης σε αυτήν, και για μένα πιστεύω ότι εμάς τους αλβανούς μας θέλει να είμαστε σε αυτή την θέση. Και τώρα πλέον με την χρυσή αυγή που ανέβηκε στις εκλογές τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα για μας..... Ναι δόξα τω θεό , είμαι πολύ ευχαριστημένη, ευτυχώς η μοίρα μου ήταν να βρω καλούς ανθρώπους στον δρόμο μου, που με βοήθησαν αρκετά και τους χρωστάω πολλά και χάρης αυτούς σου μιλάω τώρα.. Αυτό που θα άλλαζα ήταν τις απόψεις για εσάς. Μας έχετε αδικήσει και το ξέρεις. Ούτε εγκληματίες είμαστε, ούτε βρωμιάρηδες, ούτε τίποτα. Απλοί άνθρωποι που θέλουμε να ζήσουμε απλά καλά είμαστε. Τώρα εννοείται πως υπάρχουν και κακοί αλβανοί , όπως υπάρχουν όμως και κακοί έλληνεςΝαι έχω λίγη αισιοδοξία γιατί έχω αναπτύξει πολύ καλές σχέσεις με την γειτονία , και ακόμα και να πεθάνει η γιαγιά , πιστεύω ότι μπορώ να βρω δουλεία κάπου αλλού και να συνεχίσω να μένω εδώ. Το πιο σημαντικό είναι η δουλεία με διάφορα. Για αυτό ήρθα εδώ, αυτό με κρατάει, και χάρης αυτό μπορώ και βοηθάω τα παιδιά μου και τους άλλους συγγενείς μου.>> Δώρα 54 ετών

Προχωράμε τώρα στην Λάουρα. Η συγκεκριμένη εργαζόμενη είναι ασφαλισμένη μεν στο ΙΚΑ , αλλά όχι λόγω της οικιακής εργασίας αλλά λόγω της άλλης δουλειάς που κάνει και η οποία , όπως αναφέραμε και παραπάνω είναι καθαρίστρια σε τοπικό εστιατόριο. Την σχέση της με τους φορείς ασφαλιστικής προστασίας, την θεωρεί πολύ καλή και μας αναφέρει και ένα παράδειγμα από τον τρόπο αντιμετώπισης των υπηρεσιών σχολικής αγωγής. Επειδή έχει ένα παιδί κωφάλαλο, το σχολείο στο οποίο πηγαίνει το παιδί , πληρώνει κάθε μήνα την μεταφορά του παιδιού , η οποία γίνεται με την χρήση ταξί. Και πέρα και από αυτό κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, οι δάσκαλοι αντιμετωπίζουν το παιδί με πολύ καλό τρόπο, και προσπαθούν όσο γίνεται να το βοηθήσουν στα μαθήματα του . Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το σχολείο βρήκε και κατάλληλη δασκάλα για το συγκεκριμένο παιδί με σκοπό να το βοηθάει στο σπίτι, αλλά με πληρωμή καθαρά από την μεριά της οικογένειας αυτή την φορά. Σε ότι έχει να κάνει με την σημασία της ασφάλισης την θεωρεί πολύ σημαντική και απαραίτητη μιας και της εξασφαλίζει τόσο την παραμονή της στην χώρα, όσο και την φροντίδα των παιδιών της, κατάσταση που φάνηκε πιο πάνω. Όμως θεωρεί πως δεν μπορεί να την απόκτηση μέσω της οικιακής εργασίας , καθώς μιας και πλέον γνωρίζει για αρκετό καιρό τους εργοδότες της , αισθάνεται άσχημα και άβολα να πάει να ζητήσει ασφάλιση. Επιπλέον έμμεσα θεωρεί ότι με το να ζητήσει ασφάλιση είναι σαν να ζητάει να απολυθεί , αφού είναι πολύ εύκολο να βρεθεί μια οικιακή εργάτρια, που δεν θα θέλει ασφάλιση. Επομένως έχουμε και ζήτημα ανταγωνιστικότητας μεταξύ των μεταναστριών (Ψημμένος & Σκαμνάκης 2008). Εν ολίγοις και με δεδομένο ότι σκοπεύει σε μόνιμη παραμονή στην Ελλάδα , θεωρεί πως η κοινωνική ασφάλιση την ωφελεί σε βάθος χρόνου. Αν και αυτή βέβαια, δηλώνει ευχαριστημένη στην Ελλάδα, εντούτοις θεωρεί πως η Ελλάδα, δεν είναι μια χώρα που βοηθάει τον μετανάστη να προσαρμοστεί πλήρως. Η κρίση έχει κάνει ακόμα πιο δύσκολη την κατάσταση, αλλά και με την γενικότερη γραφειοκρατία και τα χαρτιά που απαιτούνται για την ανανέωση της άδειας παραμονής , καθώς και την μικρή διάρκεια της άδειας παραμονής. Αυτό που θα ήθελε να αλλάξει θα ήταν αφενός να είχε δουλεία και ο σύζυγος της και αφετέρου , οι διαδικασίες νομιμοποίησης και άδειας παραμονής να

γίνουν πιο απλές , καθώς και η άδεια παραμονής να έχει μεγαλύτερη διάρκεια. Το βασικό όμως προέρχεται από την άποψη τους σχετικά με την μέλλον της στην Ελλάδα και αν το βλέπει με αισιοδοξία. Αφού πρώτα μας τόνισε ότι το πιο σημαντικό για την ίδια, ακόμα και από την ύπαρξη ασφάλισης, είναι η ύπαρξη δουλειάς , με σκοπό να βοηθάει την οικογένεια με τις ανάγκες της, τόνισε, ότι ακριβώς λόγω της κρίσης και της ανεργίας που πλήττει και την συγκεκριμένη περιοχή αλλά και τους μετανάστες , πως δεν το βλέπει με αισιοδοξία και ρόλο σε αυτό παίζει και η άνοδος της ακροδεξιάς και πιο συγκεκριμένα του κόμματος της χρυσής αυγής. Κατά συνέπεια δεν θεωρεί δεδομένη , αν και θα το ήθελε, την παραμονή της στην Ελλάδα και τα επόμενα χρόνια.

<<Ναι είμαι ασφαλισμένη στο ΊΚΑ, όχι όμως μέσα από το καθάρισμα στα σπίτια, αλλά από την καθάρισμα που κάνω στο εστιατόριο του....Η σχέση μου είναι πάρα πολύ καλή, και με τα νοσοκομεία , και με τα σχολεία για τα παιδιά μου. Ειδικά με το σχολείο έχω μείνει πολύ ευχαριστημένη , έχω μια κόρη που δεν ακούει , ούτε μιλάει (κωφάλαλο) και επειδή εγώ λόγω δουλειάς και επειδή είναι μακριά το σχολείο δεν μπορώ να το πηγαίνοφέρνω , ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων του σχολείου, έχει νοικιάσει ένα ταξί και αυτό πηγαίνει και φέρνει την κόρη μου στο σχολείο και στο σπίτι. Ακόμα έχουν πάρει και ειδική δασκάλα για να βοηθάει το παιδί μου με τα μαθήματα, αλλά και γενικώς οι δάσκαλοι και τα παιδιά συμπεριφέρονται πολύ καλά στο παιδί μου, με συγκεκριμένες μικροεξαιρέσεις βέβαια..
.....Η ασφάλιση για μένα είναι πάρα πολύ σημαντική , αφού μέσα από αυτή μπορώ και συνεχίζω να έχω την άδεια παραμονής και φυσικά προσφέρει πολλά οφέλη γενικότερα σε μας τις μετανάστριες. Το πρόβλημα όμως είναι ότι δεν μπορώ να την ζητήσω από τα αφεντικά των σπιτιών που καθαρίζω. Και αυτό για δύο λόγους. Βασικά νιώθω άβολα να πάω να τους ζητήσω ασφάλιση ξέροντας πως είναι η κατάσταση, και επιπλέον θα είναι σαν να ζητάω να απολυθώ , αφού είναι πάρα πολύ εύκολο να βρεις μια καθαρίστρια που να μην θέλει ασφάλιση.... Όχι πιστεύω πως η Ελλάδα , είναι μια σχετικά φιλόξενη χώρα για τους μετανάστες. Η κρίση μαζί με την γραφειοκρατία έχει κάνει ακόμα πιο δύσκολό το να πάρουμε άδεια παραμονής. Οι διαδικασίες είναι αρκετά δύσκολες και θέλουν πολύ χρόνο, αλλά το βασικό είναι ότι η άδεια παραμονής έχει πολύ μικρή διάρκεια, αλλά το βασικό είναι ότι πλέον με την χρυσή αυγή και αυτά που ακούμε είναι φορές που ανησυχούμε και για την ζωή μας.... Ναι γενικά όμως είμαι ευχαριστημένη στην Ελλάδα, γιατί αν δεν ήμουν θα έφευγα, αλλά αυτό που θα ήθελα, πέρα από το να είναι πιο εύκολα τα πράγματα με την άδεια παραμονής, είναι το να είχε δουλειά και ο σύζυγος μου, γιατί με το να δουλεύει μόνο ο ένας , προκοπή δεν γίνεται..... Δυστυχώς, δεν το βλέπω καλά το μέλλον μου εδώ, η ανεργία είναι πολύ μεγάλη , και εδώ στην λούτσα τα πράγματα είναι ακόμα πιο δύσκολα. Για εμένα το πιο σημαντικό είναι να έχω δουλειά και να ασφαλιζομαι για να έχω άδεια παραμονής. Αλλά ακριβώς επειδή πλέον και τα δύο είναι πολύ δύσκολα και να τα έχεις αλλά και να συνεχίσεις να τα έχεις , δεν ξέρω τελικά αν θα μείνω εδώ για πολλά χρόνια ακόμα , αν και θα το ήθελα>> Λάουρα 42 ετών

Ας προχωρήσουμε τώρα και στην εξέταση της Έλλης. Η συγκεκριμένη εργαζόμενη μας απάντησε ότι, αν και δεν είναι ασφαλισμένη αυτή καθεαυτή στο ΙΚΑ , εντούτοις καλύπτεται από την ασφάλιση του συζύγου της μιας και ο ίδιος είναι ασφαλισμένος στο ΙΚΑ. Οι σχέσεις της με φορείς, όπως νοσοκομειακούς και σχολικής αγωγής είναι αρκετά καλή με εξαίρεση κάποια κρούσματα ρατσισμού που συνάντησαν κυρίως τα

παιδιά της στο σχολείο από μια μικρή μειοψηφία, συμμαθητών και δασκάλων. Παρόλο που πιστεύει ότι η κοινωνική ασφάλιση είναι πολύ σημαντική για μια μετανάστρια προκειμένου να οργανώσει την ζωή της, εντούτοις όσων αφορά την ίδια, δεν βρίσκει κάποιο ιδιαίτερο λόγο να προβεί σε ασφάλιση. Πιο συγκεκριμένα , υποστηρίζει πως αφού καλύπτεται από την ασφάλιση του άνδρα της , προτιμάει τα παραπάνω χρήματα που προκύπτουν από την μη ασφάλιση της μιας και δεν χρειάζεται να καταβάλλει εισφορές. Μάλιστα τονίζει και η ίδια τον ανταγωνισμό που υπάρχει και ότι το να ζητήσεις ασφάλιση από τους εργοδότες σου σε κάνει λιγότερο ελκυστική για αυτούς σε σχέση με κάποια άλλη εργάτρια που δεν ζητάει ασφάλιση. Επιπλέον , με τις υπάρχουσες ανάγκες και την κρίση το καθαρό εισόδημα που προκύπτει από την οικιακή εργασία τους βοηθάει στην καλύτερη αντιμετώπιση των υποχρεώσεων της οικογένειας. Βλέπουμε επομένως μια συμπληρωματική³⁴ φύση του μισθού της συγκεκριμένης οικιακής εργάτριας. Συμπερασματικά , πιστεύει ότι αν και ωφελεί γενικά, σε ότι έχει να κάνει με την ίδια είναι μια επιλογή που δεν χαρακτηρίζεται ως άμεσης σημασίας και ανάγκης. Σε ότι έχει να κάνει με την άποψη της για το πόσο βοηθάει η Ελλάδα την πλήρη ένταξη ενός μετανάστη στην Ελληνική κοινωνία, πιστεύει και η αυτή ότι σε καμία περίπτωση δεν βοηθάει στην ένταξη. Αξιοσημείωτο είναι το ότι και η συγκεκριμένη όπως και η Λάουρα , πιστεύει πως οι διαδικασίες και τα χαρτιά που απαιτούνται για την διατήρηση της άδειας παραμονής του συζύγου της είναι πάρα πολλά , ενώ τονίζει και την χαμηλή διάρκεια της άδειας παραμονής. Και η ίδια όμως δηλώνει ευχαριστημένη στην Ελλάδα, και λέει πως αυτό που θα ήθελε να αλλάξει, είναι το να μην είχαν υποστεί τα παιδιά της αυτές τις ρατσιστικές προσβολές στο σχολείο, καθώς και να έβρισκε και η ίδια περισσότερα σπίτια να δουλεύει ,γεγονός που ήδη προαναφέρθηκε. Τέλος βλέπει το μέλλον της στην Ελλάδα με συγκρατημένη αισιοδοξία , και καταλήγει πως το πιο σημαντικό για την ίδια εδώ, είναι το να είναι καλά τα παιδιά της και να έχει και δουλειά.

<<Εγώ όχι, δεν είμαι ασφαλισμένη στο ΙΚΑ η ίδια, αλλά επειδή εκεί , είναι ασφαλισμένος ο άντρας μου, έστω και έτσι καλύπτομαι και εγώ. Οι σχέσεις μου μέσες άκρες , θα τις έλεγα καλές. Ε μόνο στο σχολείο , τα παιδιά μου είχαν κάποια προβλήματα κυρίως με συμμαθητές που τα φώναζαν κωλοαλβανούς αλλά και με κάποιους , λίγους ευτυχώς

δασκάλους.....Μα φυσικά η ασφάλιση είναι πολύ σημαντική γιατί σε βοηθάει να οργανώσεις την ζωή σου και να νιώθεις ίσος και ίση με τους έλληνες , αλλά για μένα δεν έχει και τόσο μεγάλη σημασία , γιατί από την στιγμή που με καλύπτει η ασφάλεια του άντρα μου , ποιος ο λόγος για να ζητήσω δικιά μου. Προτιμάω να παίρνω παραπάνω χρήματα , παρά να τα δίνω για εισφορές που ποτέ δεν ξέρεις αν και πότε τελικά θα τις χρειαστείς. Μα σκέψου και το άλλο , αν εγώ πάω στο αφεντικά μου και τους πω θέλω ασφάλιση θα μου πούνε πάρε πόδι , και θα πάρουν μια άλλη που δεν θέλει ασφάλιση. Άρα δεν υπάρχει λόγος να βάλω σε κίνδυνο την δουλειά μου. Και ειδικά τώρα με την κρίση αυτά τα λεφτά που φέρνω εγώ στο σπίτι , μας βοηθάνε πάρα πολύ στο να ζούμε καλά και να καλύπτουμε ανάγκες....Η Ελλάδα δεν βοηθάει καθόλου την ένταξη μας στην κοινωνία, Ειδικά οι διαδικασίες , και το ότι χρειάζεται για να πάρεις την ίδια είναι πολύ δύσκολα όλα, ενώ και η άδεια παραμονής είναι αρκετά μικρή (εννοεί σε διάρκεια)..... Ναι σε κάθε περίπτωση νιώθω καλά εδώ και είμαι ευχαριστημένη , γιατί τουλάχιστον έχουμε το σπίτι μας και έχουμε ασφάλεια, κάτι που

ακόμα και τώρα δεν υπάρχει στην Αλβανία. Αυτά που θα ήθελα να αλλάξω πέρα από το να κάνω πιο απλά τα πράγματα για την άδεια παραμονής , θα ήταν τα παιδιά μου να μην είχαν πάθει αυτά τα κακά που έπαθαν από τους ρατσιστές συμμαθητές τους, και επίσης να έβρισκα και εγώ περισσότερα σπίτια για να δουλεύω και να κερδίζω περισσότερα χρήματα.....Κοιτά παρά τις δυσκολίες , και όλα αυτά που γίνονται τώρα στην Ελλάδα, αλλά και επειδή είμαι αισιόδοξος άνθρωπος, πιστεύω πως ναι μάλλον τα πράγματα θα πάνε κάπως καλύτερα στο μέλλον και για μένα , αλλά και για την οικογένεια μου , τώρα το πιο σημαντικό για μένα αλλά και για κάθε μετανάστη που ζει εδώ και έχει και την οικογένεια του μαζί , είναι να είναι καλά τα παιδιά του, να έχει δουλεία για να μπορεί να ζήσει και πάνω από όλα να έχει υγεία>> Έλλη 37 ετών

Μελετήσαμε σε αυτό το κεφάλαιο τις απόψεις τριών οικιακών εργατριών .Αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία για το αντικείμενο έρευνας της εργασίας μας, είναι το ότι παρά τις όποιες διαφορές τους διακρίνονται ξεκάθαρα τόσο οι καταστάσεις και τα θέλητρα που κρατάνε τις μετανάστριες μακριά από την τυπική προστασία και τις τυπικές μορφές εργασίας . Στην πρώτη περίπτωση η οποία είναι αυτή της Δώρας, η μη νομιμότητα της ύπαρξης της και ο φόβος των διωκτικών αρχών την σπρώχνουν προς την εσωτερική οικιακή εργασία. Τα θέλητρα της συγκεκριμένης εργασίας είναι ή ύπαρξη στέγης, φαγητού, καθαρότητας του μισθού, καθώς ακόμα και η ανάπτυξη ιδιαίτερων <<ψευδοοικογενειακών >>σχέσεων με την εργοδοτική οικογένεια. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι για την συγκεκριμένη εργαζόμενη , η οικιακή εργασία αποκτάει το νόημα καταφυγίου για την ίδια και ως του μόνου τρόπου για την διεκπεραίωση του πλάνου ζωής της. Για την Λάουρα , ο φόβος της ανεργίας καθώς και οι ανάγκες του σπιτιού την αναγκάζουν αφενός να δεχτεί να μην ασφαλίζεται πλέον από την οικιακή εργασία, και επιπλέον να δεχτεί και μείωση μισθού, και αφετέρου να αναγκαστεί να αναζητήσει και άλλη δουλεία με σκοπό την διατήρηση της ασφάλισης και των ενσήμων που είναι απαραίτητα για την διατήρηση της άδειας παραμονής. Τα θέλητρα του επαγγέλματος είναι και εδώ η καθαρότητα του μισθού, οι <<ψευδοοικογενειακές>> σχέσεις που και εδώ αναπτύσσονται, η σχετική αυτονομία και ευελιξία κατά την διάρκεια της εργασιακής δραστηριότητας καθώς επίσης και η δυνατότητα δημιουργίας καλής φήμης που συντελεί στην πολυεργοδοτική απασχόληση , και κατ επέκταση στην βελτίωση του εισοδήματος που προκύπτει από την άσκηση της συγκεκριμένης εργασίας. Τέλος στην περίπτωση της Έλλης, η ασφάλιση του άντρα της , καθώς και το συμπληρωματικό της δικιάς της αμοιβής συντελούν στην επιλογή της μη ασφάλισης και αυτής της εργαζόμενης. Τα θέλητρα και εδώ είναι η καθαρότητα του μισθού, η ανάπτυξη <<ψευδοοικογενειακών>> σχέσεων, η ευελιξία κατά την διάρκεια της απασχόλησης και η δυνατότητα για πολυεργοδοτική απασχόληση. Συνοψίζοντας αυτά είναι τα οφέλη που προκύπτουν από την οικιακή εργασία (με κάποιες διαφοροποιήσεις ανάλογα με την φύση της οικιακής εργασίας, εσωτερική-εξωτερική) και δημιουργούν την ανάλογη κουλτούρα στις οικιακές εργάτριες , κρατώντας τες μακριά από τις τυπικές μορφές κοινωνικής προστασίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μελετήσαμε σε αυτή την εργασία ,τα θέλητρα και τις ιδιαίτερες καταστάσεις που σπρώχνουν τις μετανάστριες προς τις άτυπες μορφές προστασίας και εργασίας, εμποδίζοντας κατ επέκταση την ένταξη τους στα τυπικά κοινωνικά και εργασιακά πλαίσια. Σαν σημείο αναφοράς σε αυτή μας την προσπάθεια είχαμε το επάγγελμα της οικιακής εργασίας και ιδιαίτερα της εξωτερικής. Σε πρώτο στάδιο μελετήσαμε την σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ τυπικών μορφών εργασίας και περιθωριοποίησης , καθώς και άτυπων μορφών εργασίας και περιθωριοποίησης. Η εξέταση έδειξε πως αν η σχέση στην πρώτη περίπτωση , είναι αντιστρόφως ανάλογη, στην δεύτερη περίπτωση είναι ευθέως ανάλογη, ανυψώνοντας μια σειρά από εμπόδια για την πλήρη ένταξη της, όπως οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά. Κατόπιν, αφού εξετάσαμε τις απόψεις τεσσάρων θεωρητικών σχολών πάνω στην οικιακή εργασία(μαρξιστικές ,βεμπεριανές, σχολή του Σικάγο, λειτουργιστικές) είδαμε πως ερμηνεύεται η οικιακή εργασία από τις προσεγγίσεις κοινωνικής συναίνεσης που διαπνέονται από μια νεοφιλελεύθερη αντίληψη του συγκεκριμένου επαγγέλματος , καθώς επίσης και τις θεωρίες σύγκρουσης που εμπεριέχουν μαρξιστικές και βεμπεριανές θέσεις . Οι προσεγγίσεις κοινωνικής συναίνεσης βλέπουν το επάγγελμα ως μοχλό ένταξης στην αγορά εργασίας και γενικότερα ως μέσο ένταξης στην κοινωνία.. Μελετώντας το επάγγελμα μέσα από το μακροεπίπεδο καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι μόνο θετικές επιπτώσεις στο σύνολο του μπορεί να έχει το επάγγελμα για τις μετανάστριες και υποστηρίζουν ότι όποια εργασιακά προβλήματα δημιουργούνται, είναι δυνατόν να λυθούν με την θέσπιση νόμων που θα κατοχυρώνουν νομικά το επάγγελμα και θα προστατεύουν τις μετανάστριες. Προς αντίθετη φορά, κινούνται οι θεωρίες σύγκρουσης . Εξετάζοντας το επάγγελμα από το μικροεπίπεδο και ειδικότερα το πώς οι ίδιες οι μετανάστριες ερμηνεύουν το επάγγελμα της εξωτερικής οικιακής εργασίας, συμπεραίνουν ότι το επάγγελμα αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί το ίδιο με τα άλλα επαγγέλματα μιας και θεωρείται ένα επάγγελμα φεουδαρχικού τύπου που δημιουργεί ιδιαίτερες καταστάσεις εξάρτησης μεταξύ των εργατριών και των εργοδοτών. Επιπλέον καθλώνει τις οικιακές εργάτριες σε ένα δύσκολο και επικίνδυνο καθεστώς εργασίας, που τους προκαλεί γενικευμένη ανασφάλεια και τις κάνει να φαντάζονται την παραμονή τους στην χώρα ως προσωρινή , ενώ επίσης δημιουργεί και ιδιαίτερα προβλήματα στις γενικότερες κοινωνικές σχέσεις των μεταναστριών (οικογένεια , φίλοι συγγενείς) συμβάλλοντας στην μη επαρκή κοινωνικοποίηση τους και στον κοινωνικό αποκλεισμό . Ως απόρροια των παραπάνω θεωρούν ότι δεν μπορούν τα προβλήματα που δημιουργούνται να αντιμετωπιστούν απλά με την θέσπιση νόμων και την νομική κατοχύρωση του επαγγέλματος.

Σε ότι έχει να κάνει με την πορεία εισόδου των μεταναστριών από την Αλβανία στην Ελλάδα (μιας και αυτές απασχολούνται κατά κόρων στο συγκεκριμένο είδος επαγγέλματος) παρατηρήσαμε ότι ως επί το πλείστον , η μετανάστευση τους είναι χωρίς χαρτιά, παράνομη επομένως, καθώς και ότι οι περισσότερες έρχονται στην Ελλάδα με απώτερο σκοπό την οικογενειακή επανένωση με τον σύζυγο και άλλα μέλη που πιθανός έχουν έρθει στην Ελλάδα προγενέστερα από εκείνες. Οι συνθήκες διαβίωσης είναι ιδιαίτερα δύσκολες , και είμαστε σε θέση να πούμε ότι οι μετανάστριες βιώνουν ένα πολιτισμικό σοκ από την είσοδο τους στην Ελλάδα , μιας και η χώρα ανήκει στο κοινωνικοοικονομικό μοντέλο του καπιταλισμού σε αντίθεση με την Αλβανία που το σύστημα της ήταν ο σοσιαλισμός. Αυτές οι πολύ δύσκολες συνθήκες διαβίωσης είναι αυτές που σπρώχνουν τις μετανάστριες προς άμεση αναζήτηση δουλείας που θα καλύψει τις άμεσες ανάγκες τους και η μόνη διαθέσιμη σε αυτή την περίπτωση είναι η εξωτερική οικιακή εργασία

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εργασίας είναι η πολυεργοδοτική απασχόληση , τα ακανόνιστα και εκτεταμένα ωράρια, ο μη σαφής αρκετές φορές ορισμός των καθηκόντων και ο ακόμα πιο ασαφής προσδιορισμός των αργιών και των ημερών ανάπαυσης και ξεκούρασης. Ο μισθός έχει ως βάση την ημέρα (μεροκάματο) και ορίζεται με βάση το σπίτι ανεξάρτητα από τις ώρες εργασίας. Τα χαρακτηριστικά που κάνουν την συγκεκριμένη εργασία ελκυστική έχουν να κάνουν τόσο με την μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί η χώρα , όσο και με τις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις του επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα , η μεταναστευτική πολιτική εγκλωβίζει τις μετανάστριες σε ένα καθεστώς ανασφάλειας και παράνομης παραμονής στην χώρα μιας και οι συνθήκες μονιμοποίησης κρίνονται ιδιαίτερα δύσκολες και οι διαδικασίες που απαιτούνται αλλάζουν πολύ συχνά , με αποτέλεσμα ο μεταναστευτικός πληθυσμός να μην έχει μια σαφή εικόνα του τι χρειάζεται προκειμένου να μονιμοποιηθεί . Έτσι οι σχέσεις που δημιουργούνται με την εργοδοτική οικογένεια που ξεπερνούν τα πλαίσια της απλής εργασιακής σχέσης, και σχετίζονται τόσο με θέματα προστασίας από τις διωκτικές αρχές , αλλά και με γενικότερα θέματα πρόνοιας (πχ πρόσβαση σε νοσοκομεία για ιατρικές εξετάσεις) φαίνεται να είναι το υποκατάστατο της κρατικής αναληψίας απέναντι τους. Η πραγματικότητα αυτή, σε συνδυασμό με το άμεσο της αμοιβής που προκύπτει , και το ότι η συγκεκριμένη εργασία έχει κάποιες εν γένει ευελιξίες (ωραρίου , παρουσία ή όχι του εργοδότη την ώρα της εργασίας) που επιζητούν οι μετανάστριες , κάνουν την εξωτερική οικιακή εργασία ιδιαίτερα ελκυστική για αυτές.

Μετά μελετήσαμε την μεθοδολογία ,την οποία ακολούθησε η έρευνα μας , με σκοπό να επαληθεύσει και να ελέγξει και εμπειρικά τα αποτελέσματα της βιβλιογραφίας και να εμπλουτίσει κατ επέκταση ακόμα περισσότερο την ήδη υπάρχουσα γνώση πάνω στις μεταναστευτικές ροές και γενικότερα στην εργασία και την ζωή των μεταναστριών και μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία.

Στο εμπειρικό κομμάτι της εργασίας μας, μελετήσαμε τις απόψεις τριών οικιακών μεταναστριών εργατριών, και μέσα από την εξιστόρηση των γεγονότων ,

παρατηρήσαμε τις συνθήκες ζωής στην χώρα προέλευσης πριν και μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού καθεστώτος, την απόφαση μετανάστευσης καθώς και την μεταναστευτική διαδικασία, την οργάνωση της ζωής καθώς και της επαγγελματικής δραστηριότητας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εργασίας τους, ενώ μελετήσαμε και τις απόψεις τους επάνω στο ζήτημα της ασφάλισης και τις απόψεις τους για το πώς βλέπουν την ζωή και το μέλλον τους στην χώρα υποδοχής. Το σημαντικότερο, είναι ότι είδαμε τις καταστάσεις που διαμορφώνονται και τα ιδιαίτερα θέλγητρα τα οποία χαρακτηρίζουν την οικιακή εργασία και που διαμορφώνουν μια κουλτούρα συνέχισης της διαβίωσης στο κοινωνικό και προνοιακό περιθώριο , εγκλωβίζοντας τις στις άτυπες μορφές προστασίας και εργασίας μακριά από τις τυπικές μορφές κοινωνικής προστασίας και εργασίας.

Καταλήγουμε εν κατακλείδι, στο ότι η είσοδος στην αγορά εργασίας δεν αποτελεί και *a priori* , κατάσταση που θα οδηγήσει νομοτελειακά και αυτόματα προς την γενικότερη ένταξη των μεταναστριών στην ελληνική κοινωνία.. Απεναντίας η συγκεκριμένη κατάσταση πρέπει να εκπλήσσει τους θιασώτες των λειτουργιστικών προσεγγίσεων και όσους πιστεύουν άκριτα την παραπάνω αντίληψη. Το συγκεκριμένο επάγγελμα , φαίνεται να εγκλωβίζει τις μετανάστριες σε ένα φαύλο κύκλο ανασφάλειας, εκμετάλλευσης και αβεβαιότητας οδηγώντας τις περισσότερες φορές στην χρήση άτυπων μορφών προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Η περαιτέρω παραμονή σε αυτό το επάγγελμα φαίνεται ότι επιτείνει ακόμα περισσότερο τις κοινωνικές και αντιξοότητες και τον κοινωνικό αποκλεισμό , δημιουργώντας έτσι έναν εργατικό πληθυσμό που εν αναγκασμένος οιονεί να ζει σε καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού και εργασιακής επισφάλειας. Και εδώ παρατηρείται το εξής οξύμωρο από μεριάς του κράτους. Ένα κράτος, το οποίο εν πολλοίς βοηθήθηκε από τον ερχομό των μεταναστριών μιας και όντας το ίδιο ελλειμματικό και μη ικανό να αντιμετωπίσει τις ανάγκες του μη ενεργού πληθυσμού, είδε τις μετανάστριες να έρχονται σαν από μηχανής θεός και να δίνουν μια κάποια λύση στο πρόβλημα αυτό. Επιπλέον, βοήθησε και στην γενικευμένη είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας³⁵ (Κατερίνα Βασιλικού 2007 ,γυναικεία μετανάστευση και ανθρώπινα δικαιώματα) και στην γενικότερη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία εικοσαετία. Αυτούς λοιπόν τους ανθρώπους η ελληνική πολιτεία και η ελληνική κοινωνία , αρνείται πεισματικά να τους αναγνωρίσει ως ισότιμα μέλη τους παρέχοντας όλα τα νόμιμα δικαιώματα που κάθε πολίτης αυτής τη χώρας απολαμβάνει, δείχνοντας μια αναληψία και μια ας χρησιμοποιήσουμε τον όρο *αχαριστία*, και υπονομεύοντας το μέλλον , αλλά και απειλώντας πολλές φορές την ίδια την ζωή των ανθρώπων αυτών και των οικογενειών τους, ειδικά την σημερινή εποχή που οι ακροδεξιές αντιλήψεις και απόψεις επανέρχονται στο προσκήνιο και φαίνεται να κερδίζουν ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας και της πολιτικής .

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1) Δες επίσης , άρθρο Ιορδάνη Ψημμένου “Η συμβολή της οικιακής εργασίας στην προνομιακή περιθωριοποίηση των γυναικών” από το βιβλίο “Κοινωνική ένταξη και κοινωνική συνοχή” σελίδες 139,140
- 2) Με την έννοια του χασίματος χρόνου, οι μετανάστριες εννοούν ότι ένα από τα μεγάλα μειονεκτήματα της ανασφάλιστης εργασίας , είναι ότι μετά από πολλά χρόνια δουλείας και παρουσίας στην Ελλάδα και στην ελληνική αγορά εργασίας , η έλλειψη ενσήμων και ασφάλισης , έχει σαν αποτέλεσμα να μην κατοχυρώνονται πουθενά , με αποτέλεσμα ο χρόνος εργασίας και παραμονής τους να μην έχει κανένα περισσότερο ουσιαστικό αντίκρισμα παρά μόνο τον μισθό.
- 3) Η μεταναστευτική πολιτική που ακολουθείται από την χώρα υποδοχής και πιο συγκεκριμένα την Ελλάδα, δεν αντιμετωπίζει τους μετανάστες ως ανθρώπους που έχουν συγκεκριμένα κοινωνικά δικαιώματα και ανάγκες. Αποτέλεσμα αυτού είναι να φαίνεται περισσότερο μια εργαλειακή χρησιμοποίηση των συγκεκριμένων ατόμων σε εργασίες και δραστηριότητες που να μην είναι σημαντικές και αναγκαίες για την εθνική οικονομία και την ανάπτυξη της αλλά θεωρούνται υποτιμητικές και ο γηγενής πληθυσμός δεν δείχνει πρόθυμος να ασχοληθεί με αυτές.
- 4) Η δε έλλειψη αυτών των μορφών εκλαμβάνεται συνήθως ως βασικός μοχλός κίνησης της ζωής των ανθρώπων έξω από τα καθιερωμένα πλαίσια , με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε έτσι στο προνοιακό και κοινωνικό περιθώριο. Εν ολίγοις η απουσία αυτών των μορφών , είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανάπτυξη μιας κουλτούρας και ενός ευρύτερου τρόπου ζωής ο οποίος χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα , και άγχος για το παρόν και για το μέλλον
- 5) Με τον όρο προνοιακή περιθωριοποίηση , μιλάμε για την περιθωριοποίηση ανθρώπων και ομάδων , που σχετίζεται άμεσα με τις κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές πρόνοιας και αφορά την μη δυνατότητα πρόσβασης των συγκεκριμένων ανθρώπων και ομάδων ,σε τυπικούς φορείς κοινωνικής προστασίας. Το συγκεκριμένο είδος περιθωριοποίησης διαφέρει από άλλες μορφές περιθωριοποίησης που προκύπτουν από έλλειψη πόρων επιβίωσης και μη ικανότητα για εργασία.

- 6) . δεξ άρθρο Ιορδάνη Ψημμένου “Η συμβολή της οικιακής εργασίας στην προνοιακή περιθωριοποίηση των γυναικών από το βιβλίο “Κοινωνική ένταξη και κοινωνική συνοχή” σελίδα 150
- 7) Με τον όρο γραμμή άμυνας , εννοούμε εκείνες τις απόψεις των εργαζομένων στους φορείς κοινωνικής προστασίας, σύμφωνα με τις οποίες , προβάλλεται ως θεμελιώδη αξία η οικουμενικότητα των παροχών και η τήρηση των κανόνων , όπως αυτοί ορίζονται από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο. Ο παραπάνω συνδυασμός ,κατά τους εργαζομένους, διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία του συστήματος και την βέλτιστη απόδοση του. Με απλά λόγια , η γραμμή άμυνας αντιπροσωπεύει τις απόψεις των εργαζομένων, σύμφωνα με τις οποίες , όλοι οι δικαιούχοι , αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το τι δουλειά κάνουν ή το ποια είναι η εθνική και φυλετική τους καταγωγή. Προς ενίσχυση αυτής της θέση προβάλλονται επίσης και ανθρωπιστικές αξίες από την μεριά των εργαζομένων.
- 8) Δεξ “ Εσωτερική οικιακή εργασία” Νίκος Ξυπολητάς” Κεφάλαιο 1, σελίδες 40 ως 100
- 9) Για πιο συγκεκριμένα δεξ βιβλίο “Εργασία και κοινωνικές ανισότητες” Επιμέλεια Ιορδάνης Ψημμένος, σελίδες 20 ως 30
- 10) Για πιο συγκεκριμένα δεξ βιβλίο “Εργασία και κοινωνικές ανισότητες” Επιμέλεια Ιορδάνης Ψημμένος, σελίδα 22
- 11) Δεξ επίσης “Εσωτερική οικιακή εργασία” Νίκος Ξυπολητάς, σελίδες 69 ως 74
- 12) Για πιο συγκεκριμένα δεξ το κεφάλαιο “Οι κοινωνιολογικές έρευνες της οικιακής εργασίας στην Ελλάδα” Νίκος Ξυπολητάς και Daria Lazarescu στο βιβλίο “Εργασία και κοινωνικές ανισότητες” Επιμέλεια Ιορδάνης Ψημμένος . σελίδες 156 ως 161
- 13) Με τον όρο νέα φάση της μετανάστευσης εννοούμε την μετανάστευση από τις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού που με την κατάρρευση του καταφεύγουν κυρίως στις χώρες της κεντρικής και νότιας Ευρώπης. Δεξ “Κόσμοι της οικιακής εργασίας” Ευθύμιος Παπαταξιάρχης , σελίδα 93
- 14) Ο όρος αυτός αναφέρεται στο τραπεζικό σύστημα της Αλβανίας. Δεξ “Κόσμοι της οικιακής εργασίας” Ευθύμιος Παπαταξιάρχης , σελίδα 96
- 15) . Δεξ “Κόσμοι της οικιακής εργασίας” Ευθύμιος Παπαταξιάρχης ,σελίδα 96
- 16) Δεξ “ Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία Ιορδάνης Ψημμένος, Χριστόφορος Σκαμνάκης , σελίδα 124

- 17) Δες άρθρο “ Η χώρα προέλευσης των μεταναστριών και η κοινωνική τους ένταξη στην Ελλάδα” Κούλα Κασσιμάτη στο βιβλίο “ κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη “” σελίδες 15,16
- 18) Η διάκριση αυτή είναι καίριας σημασίας στην επιστημονική σκέψη του Durkheim και μέσα από αυτή την διάκριση καταλαβαίνουμε τις αλλαγές που έχουν υποστεί στις ανθρώπινες σχέσεις με το πέρασμα της ανθρωπότητας στην κοινωνία της νεωτερικότητας . Στην μηχανική αλληλεγγύη η άνθρωποι διαπνέονταν από ένα αίσθημα προσφοράς στο σύνολο και γενικώς οι ανθρώπινες σχέσεις είναι πιο ουσιαστικές , ενώ στην οργανική αλληλεγγύη που είναι γνώρισμα των καπιταλιστικών κοινωνιών η αλληλεγγύη που αναπτύσσεται έχει να κάνει κυρίως με τις σχέσεις των ανθρώπων ανάλογα με τα επαγγέλματά τους και τον καταμερισμό της εργασίας. Έτσι οι ανθρώπινες σχέσεις γίνονται πιο απρόσωπες, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται αυτό που ονομάζει ο Durkheim ως ανομία με τις όποιες ευρύτερες συνέπειες υποστηρίζει πως υπάρχουν.
- 19) Με τον όρο διπλή τρωτότητα εννοούμε ότι οι μετανάστριες βιώνουν τόσο την απόλυτη τρωτότητα ειδικά στη αρχική τους παρουσία στην χώρα υποδοχής όσο και την σχετική καθώς η παραμονή τους επεκτείνεται μέσα στο χρόνο. Με τον όρο απόλυτη εννοούμε εκείνη την τρωτότητα στην οποία απειλείται άμεσα η επιβίωση των μεταναστριών (για παράδειγμα όταν αυτές προκειμένου να έρθουν στην Ελλάδα , περνάνε μέσα από τα βουνά , ή όταν είναι ήδη εδώ και δεν έχουν κάπου να μείνουν). Ενώ με την σχετική μιλάμε για εκείνες τις καταστάσεις που σχετίζονται με την γενικότερη πολιτική ένταξης στην χώρα υποδοχής και παγιδεύει την μετανάστρια και γενικότερα τον μεταναστευτικό πληθυσμό σε μια πολύ επισφαλή θέση. Πιο συγκεκριμένα δες “Γυναικεία μετανάστευση και ανθρώπινα δικαιώματα” Κατερίνα Βασιλικού , σελίδες 145, 146 και 179,180
- 20) Δες “ Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία” Ιορδάνης Ψημμένος, Χριστόφορος Σκαμνάκης, Σελίδα 132
- 21) Δες “Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία” Ιορδάνης Ψημμένος, Χριστόφορος Σκαμνάκης , σελίδες 131,132
- 22) Δες “Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία” Ιορδάνης Ψημμένος, Χριστόφορος Σκαμνάκης , σελίδα 133
- 23) Η συγκεκριμένη κατάσταση συνέβαινε ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια της ύπαρξης της οικιακής εργασίας λόγω της μειονεκτικής θέσης(έλλειψη ασφάλισης και άδειας παραμονής στην χώρα) της εξωτερικής οικιακής εργάτριας που πρακτικά εκμηδένιζε τα περιθώρια διαπραγματεύσεως

- 24) Λόγω του ότι η εργασία της μετανάστριας και το εισόδημα που προκύπτει από αυτήν θεωρούνται συμπληρωματικά σε σχέση με του άνδρα , επομένως η εξωτερική οικιακή εργασία παρουσιάζει ακόμα μια ιδιομορφία που δεν παρουσιάζουν άλλα επαγγέλματα . Ότι εξαρτάται από την πορεία ζωής του συζύγου.
- 25) Η επαγγελματοποίηση της εξωτερικής οικιακής εργασίας θεωρείται μια μεγάλη επιτυχία από πλευράς των μεταναστριών μιας και έτσι θεωρείται ότι μπορούν να βελτιώσουν την θέση τους τόσο άμεσα (δυνατότητα για εργασία σε περισσότερα νοικοκυριά πράγμα που σημαίνει κατ επέκταση περισσότερα χρήματα) αλλά και έμμεσα (καθώς πλέον θεωρούνται ένας σημαντικός κλάδος για μεγάλα κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας , γεγονός που τους προσδίδει και ανάλογο κύρος.)
- 26) Αυτές οι ορολογίες πέρα από μια προφανής διάκριση της σημαντικότητας της κάθε εργασίας , χρησιμοποιείται κυρίως μέσα στα νέα πλαίσια της επαγγελματοποίησης του επαγγέλματος της εξωτερικής οικιακής εργασίας, με σκοπό να καταστήσει σαφές ότι η εξωτερική οικιακή εργάτρια δεν είναι πλέον ένα άβουλο ων που εκτελεί ότι του ζητηθεί, αλλά είναι μια επαγγελματίας με προκαθορισμένο τομέα εργασίας και ευθυνών.
- 27) Τα αντικείμενα αυτά αν και έχουν τις περισσότερες φορές μεγάλη σημασία (συναισθηματική πχ) για τις εργοδότες , φαίνεται απεναντίας να αποτελούν ένα επιπλέον βάρος για την δουλειά των εξωτερικών οικιακών εργατριών, μιας και πέρα από το γεγονός ότι δεν βρίσκουν , κατά τη γνώμη τους , ιδιαίτερο λόγο ύπαρξης στο σπίτι, είναι υποχρεωμένες εξαιτίας των απαιτήσεων των εργοδοτών να τα προσέχουν, πράγμα που κάνει πιο δύσκολη και την άσκηση του επαγγέλματος κάθε αυτή , αλλά και τον σαφή καθορισμό των καθηκόντων στον οποίο αναφερθήκαμε πιο πάνω.
- 28) Με την έννοια καθαρότητα του μισθού, εννοούμε ότι ο μισθός που λαμβάνουν οι οικιακές εργάτριες δεν υπόκειται κρατήσεις για ασφαλιστικούς και άλλους φορείς, όπως συμβαίνει με τα επαγγέλματα του επίσημου τομέα της οικονομίας. Με απλά λόγια αν υποθέσουμε ότι μια οικιακή εργάτρια λαμβάνει συνολικά 500 ευρώ τον μήνα, και τα 500 καταλήγουν σε αυτή χωρίς το παραμικρό ποσοστό κρατήσεων.
- 29) Αυτές οι πρακτικές , τις περισσότερες φορές έχουν τις ρίζες της εμφάνισης τους στα διάφορα στερεότυπα, περί εγκληματικής και <<πονηρής>> φύσης των μεταναστών που προέρχονται από την Αλβανία. Το πρόβλημα όμως είναι ότι ακριβώς επειδή αυτές οι πρακτικές προκύπτουν κατά το δοκούν και τις προσωπικές εκτιμήσεις του κάθε υπαλλήλου, δυσχεραίνουν την πρόσβαση ακόμα και σε μετανάστες που έχουν τα αντικειμενικά προσόντα και κριτήρια άντλησης των παροχών από το σύστημα. Για πιο συγκεκριμένα δες. ``

Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία” . Ιορδάνης Ψημμένος , Χριστόφορος Σκαμνάκης, σελίδα 321

- 30) Δες επίσης “Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία”, Ιορδάνης Ψημμένος, Χριστόφορος Σκαμνάκης
- 31) Ο συγκεκριμένος κανόνας αποτελεί από τους πιο βασικούς κανόνες τις εμπειρικής έρευνας. Για περισσότερα δες “Η έρευνα του πραγματικού κόσμου Colin Robson σελίδες 77 ως 84 , και “Η διεξαγωγή της ποιοτικής ερευνάς” Jenifer Mason , σελίδες 123 ως 130
- 32) Η κατάρρευση του συστήματος των πυραμίδων , σήμαινε στην ουσία και την ουσιαστική κατάρρευση του οικονομικού συστήματος της Αλβανίας . Δες επίσης “Κόσμοι της οικιακής εργασίας Ευθύμιος Παπαταξιάρχης, σελίδα 96
- 33) Ο όρος ανεπίσημος είναι ο πρόπον όρος για την περιγραφή αυτής της κατηγορίας μεταναστών και μεταναστριών.
- 34) Η συμπληρωματική φύση του μισθού μιας οικιακής εργάτριας είναι ένα μεγάλο θέμα που έχει αναδείξει τόσο η βιβλιογραφία όσο και η εμπειρική έρευνα. Επεξηγώντας, ο μισθός της οικιακής εργάτριας δεν αποτελεί την κύρια μορφή εισοδήματος του σπιτιού, μιας ο μισθός του ανδρός θεωρείται η κύρια μορφή. Αυτή επομένως η ιδιαίτερη φύση του μισθού της οικιακής εργασίας, αλλά και της ίδιας της οικιακής εργασίας, αφήνει στο περιθώριο θέματα που αφορούν την ασφαλιστική κάλυψη της εργαζόμενης , αποτέλεσμα που συντελεί στην περαιτέρω απομάκρυνση των μεταναστριών οικιακών εργατριών , από τυπικές μορφές κοινωνικής προστασίας.
- 35) Με δεδομένη την ιδιαίτερη ελληνική παράδοση που θεωρεί ότι η γυναίκα πρέπει να θυσιάσει την εργατική της δύναμη μέσα στα πλαίσια του νοικοκυριού με δουλείες που έχουν να κάνουν καθεαυτό με το νοικοκυριό, η είσοδος των μεταναστριών και η ανάπτυξη του επαγγέλματος της εξωτερικής αλλά και της εσωτερικής οικιακής εργασίας αλλάζει άρδην την εικόνα. Πλέον μπορεί η ελληνίδα να βγει στην έμμισθη αγορά εργασίας και να αναζητήσει δουλειά , αφήνοντας στην μετανάστρια οικιακή εργάτρια την υποχρέωση της εκτέλεσης των οικιακών καθηκόντων. Άρα αντί να θυσιάζεται η ελληνίδα καθεαυτή , θυσιάζει τα χρήματα που κερδίζει από την εργασία της, με τελικό κέρδος , περισσότερο ελεύθερο χρόνο και περισσότερες δυνατότητες επιλογής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 : Εισαγωγικές ερωτήσεις

- 1) Πες μου μερικά πράγματα για σένα. Πχ πόσο χρονών είσαι, αν έχεις σπουδάσει, αν είσαι παντρεμένη, έχεις παιδιά , αν σπουδάζουν κλπ

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 :Συνθήκες ζωής στην χώρα προέλευσής

- 2)Περιέγραψε μου με λίγα λόγια τον τρόπο ζωής στην Αλβανία , πριν την κατάρρευση του σοσιαλιστικού καθεστώτος που υπήρχε εκεί.
- 3)Περιέγραψε μου τον τρόπο ζωής στην Αλβανία μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού καθεστώτος

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 : Απόφαση μετανάστευσης και μεταναστευτική διαδικασία

- 4) Πως τελικά πήρατε (πήρες) την απόφαση να έρθετε να ζήσετε στην Ελλάδα. Ήταν μια απόφαση που πήρες μαζί με τον σύζυγο σου ή αποφάσισε αυτός και εσύ τον ακολούθησες. (Εάν υπάρχει σύζυγος)
- 5) Ο σύζυγος σου είχε έρθει πρώτα αυτός στην Ελλάδα? Αν ναι , τι δουλειά έκανε όσο διάστημα ήταν εδώ μόνος του και που μου έμενε? (Εάν υπάρχει σύζυγος)
- 6) Εσύ πως κατάφερες να έρθεις στην Ελλάδα. Είχες μαζί σου κάποια χαρτιά (πχ τουριστική βίζα ή χαρτιά οικογενειακής επανένωσης)

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 : Οργάνωση ζωής και επαγγελματική δραστηριότητα στην χώρα υποδοχής

- 7) Πως θα περιέγραφες την ζωή σου στην Ελλάδα ,την πρώτη περίοδο της διαμονής σε αυτή? Πως ήταν ο χώρος στον οποίο μένατε (ή έμενες) .
- 8) Έκανες προσπάθειες να βρεις δουλειά Αν ναι τι είδους δουλειές, είναι διαθέσιμες για μετανάστριες όπως εσύ
- 9) Πως τελικά επέλεξες στην οικιακή εργασία?

- 10) Βρίσκεις οφέλη στα επαγγέλματα παραοικονομίας που ασκείται ως μετανάστριες?
- 11) Ποια θα έλεγες ότι είναι τα μεγάλα οφέλη που κάνουν ελκυστικό το επάγγελμα της οικιακής εργασίας σε σχέση με άλλα επαγγέλματα?
- 12) Ποιες είναι οι προσδοκίες που σου δημιουργούνται από την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 : Περιγραφή εργασιακής δραστηριότητας και ωραρίων εργασίας

- 13) Περιέγραψε μου μια τυπική μέρα εργασίας σου στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας. Πχ ποία είναι τα καθήκοντα σου και πόσες ώρες δουλεύεις
- 14) Τα καθήκοντα σου τα αποφασίζεις μαζί με την εργοδοτική οικογένεια ή είναι εκ των προτέρων κανονισμένα.
- 15) Πόσος είναι ο μισθός σου .Ορίζεται σε μηνιαία βάση ή σε καθημερινή (μεροκάματο). Καθορίζεται και αυτός από κοινού με την εργοδοτική οικογένεια , τον καθορίζεις εσύ ή είναι από πριν κανονισμένος
- 16) Βρίσκεις κάποια θετικά στο επάγγελμα της οικιακής εργασίας. Θεωρείς ότι υπάρχουν χαρακτηριστικά που το κάνουν ελκυστικό για μια μετανάστρια.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 : Απόψεις των εργαζομένων για την κοινωνική ασφάλιση , και απόψεις για το πώς βλέπουν την ζωή τους στη χώρα υποδοχής

- 17) Είσαι ασφαλισμένη στο ΙΚΑ ή σε άλλον ελληνικό ασφαλιστικό φορέα. Ποια είναι η σχέση σου με τις άλλες υπηρεσίες όπως για παράδειγμα τις ιατρικές?
- 18) Τι πιστεύεις για την κοινωνική ασφάλιση. Θεωρείς ότι η ασφάλιση για μια μετανάστρια είναι μια επιλογή που μακροπρόθεσμα της παρέχει ωφέλει?
- 19) Πιστεύεις ότι η Ελλάδα με την γενικότερη μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί , και με τις διαδικασίες που χρειάζονται για την νομιμοποίηση ενός μετανάστη, επιτρέπει την πλήρη ένταξη ενός μετανάστη στην ελληνική κοινωνία.
- 20) Είσαι ευχαριστημένη με την ζωή σου στην Ελλάδα. Αν θα μπορούσες να αλλάξεις κάτι στην ζωή σου στην Ελλάδα και γενικότερα στην Ελλάδα, τι θα ήταν αυτό.
- 21) Βλέπεις το μέλλον σου στην Ελλάδα με αισιοδοξία. Τι είναι για σένα το πιο σημαντικό εδώ στην Ελλάδα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Κοινωνική κατάσταση οικιακών μεταναστών εργατριών

Κωδικός συνέντευξης	Τρόπος μετανάστευσης	εθνικότητα	Αδεια εισόδου	Τυπος μετανάστευσης	Μορφή μετανάστευσης	Τυπος απασχόλησης	Εισόδημα στην Ελλάδα
A	Ατομικός μη οργανωμένος	Αλβανή	παράνομη	Οικονομική	προσωρινή	αορίστου	600 ευρώ
B	Ατομική	Αλβανή	Οικογενειακή ένωση	Οικογενειακή	Μόνιμη	Ωρομίσθια	5 ή 6 ή 7 ευρώ /ώρα
Γ	Ατομική	Αλβανή	Τουριστική βίζα	οικογενειακή	Μόνιμη	Ωρομίσθια	6 ή 7 ευρώ/ώρα

Κοινωνική κατάσταση των οικιακών εργατριών (συνέχεια)

Κωδικός συνέντευξης	Ώρες εργασίας	ασφάλεια	Αντικείμενο εργασίας	Τύπος στέγασης	Εργασία συζύγου
A	16-18	όχι	φύλαξη ηλικιωμένης	εσωτερική	-
B	ανάλογα	Ναι , από άλλη εργασία (ΙΚΑ)	Καθαρίστρια σπιτιών, και καθαρίστρια εστιατορίου	Διαμέρισμα ενοίκιο	οικοδομή
Γ	ανάλογα	Όχι δικιά της. Αλλά καλύπτεται από την ασφάλιση του άνδρα της	Καθαρίστρια σπιτιών	Διαμέρισμα ενοίκιο	Μεταφορέας φαγητού (Delivery)

Δημογραφική κατάσταση οικιακών εργατριών

Κωδικός συνέντευξης	υπηκοότητα	Ηλικία	Θρήσκευμα	Οικογενειακή κατάσταση στην χώρα προέλευσης	Οικογενειακή ή κατάσταση στην χώρα υποδοχής
A	αλβανική	54	χριστιανή	Παντρεμένη με 2 παιδιά	διαζευγμένη
B	αλβανική	42	χριστιανή	Παντρεμένη με 2 παιδιά	παντρεμένη
Γ	αλβανική	37	χριστιανή	Παντρεμένη με 3 παιδιά	παντρεμένη

Εργασιακό και μορφωτικό επίπεδο οικιακών εργατριών

Κωδικός συνέντευξης	Εργασιακή δραστηριότητα στην χώρα προέλευσης	Μορφωτικό επίπεδο
A	Βιοτεχνία ρούχων	Απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γνώση ραπτικής
B	Εργαζόμενη σε εργοστάσιο	Απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
Γ	οικοκυρικά	Απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Κατερίνα Βασιλικού. (2007) “Γυναικεία μετανάστευση και ανθρώπινα δικαιώματα” Ακαδημία Αθηνών . Αθήνα. Γραφείο διεθνών και συνταγματικών θεσμών
- 2) Κούλα Κασιμάτη (2009) “Η χώρα προέλευσης των μεταναστριών και η κοινωνική τους ένταξη στην Ελλάδα σελ 7-25 ” και Ιορδάνης Ψημμένος (2009) “ Η συμβολή της οικιακής εργασίας στην προνοιακή περιθωριοποίηση των μεταναστριών” σελ.139-154 από το βιβλίο “Κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη” Αθήνα, Διόνικος .
- 3) Εργασιακές σχέσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη (επιστημονικές εκθέσεις ΙΝΕ/ΓΣΕΕ) ετήσιες εκθέσεις 2008-12, Αθήνα, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ
- 4) Γιάννης Κουζής (2001) “Εργασιακές σχέσεις και Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ευελιξία και απορρύθμιση ή αναβάθμιση της εργασίας” .Αθήνα, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ .
- 5) Λ. Μ. Μουσούρου (2003) “Μετανάστευση & μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη” Αθήνα, Gutenberg
- 6) Νίκος Ξυπολητάς (2013) “Εσωτερική οικιακή εργασία” Αθήνα, Παπαζήση
- 7) Χρήστος Μπάγκαβος & Δέσποινα Παπαδοπούλου (2006) “ Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία . Αθήνα , Gutenberg .
- 8) Δέσποινα Παπαδοπούλου (2012) “Κοινωνιολογία του αποκλεισμού την εποχή της παγκοσμιοποίησης” Αθήνα, Τόπος .
- 9) Ευθύμιος Παπαταξιάρχης, Πηνελόπη Τόπαλη, Αγγελική Αθανασοπούλου (2008)“Κόσμοι της Οικιακής εργασίας” Αθήνα, Αλεξάνδρεια .
- 10) Θεόδωρος Φούσκας (2012) “Κοινότητες μεταναστών και εργασιακή αντιπροσώπευση” Αθήνα, Παπαζήση.
- 11) Ποθητή Χαντζαρούλα (2012) “Σμιλεύοντας την υποταγή” Αθήνα, Παπαζήση

- 12) Ιορδάνης Ψημμένος (2004) ‘‘Μετανάστευση από τα Βαλκάνια’’ Αθήνα, Παπαζήση
- 13) Ιορδάνης Ψημμένος (2013) ‘‘Έργασία και κοινωνικές ανισότητες’’ Αθήνα, Αλεξάνδρεια
- 14) Ιορδάνης Ψημμένος , Χριστόφορος Σκαμνάκης (2008) ‘‘Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία’’ Αθήνα, Παπαζήση
- 15) Tony J. Watson (1980), εισαγωγή-επιμέλεια Ιορδάνης Ψημμένος (2005) ‘‘Κοινωνιολογία , εργασία και βιομηχανία’’ Αθήνα, Αλεξάνδρεια